

CSALÁDI GAZDASÁGOK MAGAZINJA

Kistermelők Lapja

65. évfolyam
2021.
január

Alapítva: 1956

1

Egyre népszerűbb a terelőkutya-képzés

A családi gazdaságokról szóló új törvény
így segíti a gazdálkodókat

Ezekkel a gondokkal szembesül egy
főállású őstermelő

A világjárvány sújtotta év mezőgazdasági
mérlege

Az embrióbeültetés előnye a fajta-
váltáskor

*Szaporulatban gazdag, boldog új esztendő-t
kívánunk Olvasóinknak!*

KEDVES OLVASÓ!

Sírt ásunk, vagy életet mentünk?

Lélegzetelállító zuhatagok, élettől lüktető esőerdők, színpompás madarak, cuki jegesmedvék, méltóságteljesen alámerülő bálnák, békésen legelő zsiráfok és elefántok. Közelről látni Földünk csodás tájait és teremtményeit csak keveseknek adatik meg, ám generációk nőttek fel a brit természettudós, David Attenborough filmjein, aki még 94 évesen is fáradhatatlanul dolgozik. Ám legutóbbi filmjében, nem az élet káprázatos lényeit akarta bemutatni nekünk, hanem a drámai változást, amely mindössze egyetlen emberöltőnyi idő alatt játszódott le planétánkon. A változást, amely során a gyermekkorában még csak 2,7 milliárdos emberi populáció napjainkra csaknem 8 milliárdra duzzadt, a változást, amely a vadvilág életterét a felére zsugorította, és a pusztítást, amelynek okán hamarosan egymilliónyi faj tűnhet el végleg a Földről. Ám a halak, emlősök, madarak, rovarok, növények fajainak kipusztításával és a környezetszennyezéssel nemcsak szegényebb és koszosabb lesz a planétánk, de összeomlik az ökológiai rendszer is, jön a drasztikus klímaváltozás, új betegségek és járványok vernek tanyát. S mindez nem csak messzi-messzi országok, kontinensek gondja lesz! Itt kopogtat a mi ajtónkon is. S nagyobb pusztítást hozhatnak, mint a mostani vilá járvány, ami már most is bebizonyította, hogy kártyavárként dőlhet romba a világunk.

David Attenborough az idén már a 95. évébe lép, és még mindig hinni akar abban, hogy az emberiség mindennapi létével – és a pillanatnyi gazdasági haszna okán – nem a saját sírját ássa és nem éli fel mohón a bolygó erőforrásait. És persze azt is sugallja, hogy a tennivaló mindenkié, és ideje választ adni a kérdésekre! Vajon visszapótoljuk a földbe az életet adó tápanyagokat, komposztálunk, telepítünk erdőt, kincsként tekintünk minden elhasznált mobiltelefonra, amiből visszanyerhetők a ritka fémek? Miért hagyjuk, hogy vegyi anyagokkal mérgezzék a folyóinkat és az életet adó talajt? Miért vannak tele az erdők, folyók, tengerek és óceánok műanyag- és fémhulladékkal?

Nos, elkezdődött egy új év, ami jó apropó valami nagyszerű dologba belevágni!
Ki tart velem?

Beregi-Nagy Edit
főszerkesztő

A hónap fotója

Minden hónapban várjuk olvasóink fotóit!
A fotók témái lehetnek: életképek a gazdaságban, tenyésztett jóság, madárvendégek a kertünkben, a természet szépségei, életkép egy gazdaságban, tájkép jóságokkal.
A fotók minimális nagysága: 2 MB (fekvő)
A fotónak tartalmaznia kell képaláírást: ebben fel kell tüntetni a fotó készítőjének a nevét, a fotózás dátumát és a fotó témáját.
Beküldési cím: bereginyagy.edit@magyarmezogazdasag.hu
A szerkesztőségünk által kiválasztott fotó minden hónapban e helyen kerül bemutatásra!
Cím: Egy terelőkutya szemével
A kép készítője: **Vratarics Anett**
Helyszín: Besenyőtelek
Fotózás dátuma: 2020. május 31.

FŐÁLLÁSÚ ŐSTERMELŐ

„Soha nem szerettem a bezártságot, és mindig erre a fajta szabadságra vágytam. Már kiskoromban a jószágok között éltem, neveltem őket, és még a hat mázsás tehéntől sem féltem. Nem néztem tévét, nem érdekelt a mese, én az állatok között akartam felnőni.

KINCS, HA HATÁROZOTT A GAZDÁJA – A KUVASZ

A kuvasz elődei a honfoglaló őseink ragaszkodó, ugyanakkor bátor és kemény társaikként érkeztek a Kárpát-medencébe. E fajta évszázadokon át a nyájörzés és az őrző-védő feladatok során bizonyíthatta kivételes képességeit, történetük azonban nem is olyan rég kis híján tragédiába torkollott.

BÚZA TÉRI TERMELŐI PIAC PÉCSETT

Szinte minden finomságnak története van! Csodájára járnak a házi kenyérnek, a lekvárnak, a füstölt májasnak. A házi tojásosnál szüntelenül kígyózik a sor, a mangalicából készült disznósajt pillanatok alatt elkél, a méhészek ismerik a méz minden előnyös hatását, a háziasszonyok pedig rendkívül kísérletező kedvűek.

ALTERNATÍV- ÉS SZÜKSÉGTAKARMÁNYOK A HÁZTÁJI NYÚLTARTÁSBAN

A jóléti társadalom elérte a nyúlólak világát is. Lassan már értelmezni sem tudjuk, mit takar a helyettesítő- vagy a szükségtakarmány fogalma. Ám a környezettudatosság vagy a hulladékcsoökkentés átgondolásra készíthetnek minket nyúlállományunk etetése terén is.

Veszélyben az akhal-teke lófajta jövője	3
Ingyenes lesz a magyar kutyafajták törzskönyvezése	3
Időszerű	4
Innováció	6
Változások az angol agrárpolitikában	8
A családi gazdaságokról szóló új törvény	9
Pandémia súlytotta év mérlege, és a jövő lehetőségei.	10
A járvány megtörte a javuló tendenciát	12
Kötéltánc a talponmaradásért	14
Szarvasmarhafajta-váltás – embrióbeültetéssel	16
Értékes rovarok	18
Strucctenyésztés	20
Terelőkutya-képzés	22
Kincs, ha határozott a gazdája, a kuvasz.	24
A fájdalom tünetei a lovaknál	26
Kártevőirtás – a patkány.	28
Búza téri Termelői Piac Pécssett.	30
Alternatív- és szükségtakarmányok a háztáji nyúltartásban	32
Így gazdálkodtak ükapáink	35
Rekordárak a báránypiacon	36
Költséges-e a társállattartás?	38
A tuskésfarkú varánusz	40
Ahány hím, annyiféle ének	41
A kispusztulás szélén a szürke fogoly	42
Apróhirdetés	44
A jó palánta titka.	46
Ökopiac Budapesten	47
Címképünkön: Terelőkutya-képzés Gerényi Nóra vezetésével, cikkünk a 22–23. oldalon. Fotó: BNE	

Veszélyben az akhal-teke lófajta jövője

FOTÓ: ARTUR BABOEV

Új fajtával bővült az idehaza tenyésztett, veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajtákat felsoroló jogszabály melléklete. Az akhal-teke lófajtát már honfoglalás kori őseink is ismerték és használták, mára azonban állománya jelentősen visszaszorult, mindössze 68 törzskönyvben nyilvántartott kancaegyede él a lelkes tenyésztőknél.

Napjainkban mindössze 68 kancát számol a hazai tenyészállománya, de kivételes jellegét mutatja az is, hogy a világon mindössze 1886 törzskönyvezett akhal-teke kanca van tenyésztésben. Ennek a kihalófélben lévő fajtának a megőrzése minden országnak érdeke, ám hazánk szerepvállalása ebben a folyamatban a történelmi múltunkra való tekintettel kiemelten fontos. A különle-

ges megjelenésű, finom szervezetű, de kitarító munkára képes lófajtát ugyanis már a honfoglaló magyarok is ismerték, sőt, a hazai lóállományban a XIX. századig nagy létszámban jelen volt. Tekintettel azonban arra, hogy a hazai állomány erősen visszaszorult, Nagy István agrárminiszter veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajtává nyilvánította a fajtát. Ez egy jogi kategória, amelybe egyebek mellett olyan magas genetikai értéket képviselő, nem őshonos állatfajták sorolhatók, amelyek állománya jelentősen lecsökkent, kiszorultak a termelésből, vagy a szelekció révén elvesztették eredeti fajtajellegüket. Az akhal-teke mellett csak két magyar haszonállatfajtát, a magyar tarka marhát és a magyar merinó juhot jegyezték ebben a kategóriában. A veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajtává nyilvánítása elsősorban a fajta megfogyatkozott létszámának erkölcsi, szakmai elismerését jelenti, közvetlen támogatási lehetőséggel nem jár, ugyanakkor megalapozhat olyan későbbi döntéseket, amelyek a fajta megőrzését, fenntartását, állományfejlesztését szolgálják.

Ingyenes lesz a magyar kutyafajták törzskönyvezése

A kutyatenyésztés drága elfoglaltság – és nemcsak a magas takarmány- és állatorvosi költségek okán, hanem az adminisztrációs terhek miatt is. Az Agrárminisztérium tervezett, új támogatása révén a hungarikummá nyilvánított kilenc magyar kutyafajta esetében a tenyésztők számára lényegében ingyenessé válik a megszületett kiskutyák utáni származási igazolások kiadása.

Joggal gondolhatnánk azt, hogy a magyar kutyafajták, azaz a rövidszőrű magyar vizsla, a drótszőrű magyar vizsla, az erdélyi kopó, a komondor, a kuvasz, a magyar agár, a mudi, a puli, valamint a pumi tenyésztése virágkorát éli, hiszen 2004-ben országgyűlési határozat nyilvánította nemzeti kincssé ezeket a fajtákat, illetve nemzeti parkok vállalták fel a tartásukat, és kutyabarátoknál is egyre többször találkozhatunk velük. A teljes igazság azonban az, hogy ezen fajták állományainak 80%-a (!) ellenőrizetlen tenyésztési körülmények közül, zugtenyésztőktől, szaporítóktól származik. Pedig a tenyésztés alapja a származás-ellenőrzés és a hatóságilag jóváha-

gyott tenyésztési program végrehajtása. Nem véletlen, hogy az állattenyésztéssel foglalkozó jogszabályok ehhez kötik a magyar kutyafajták tenyésztését is, hiszen a teljes szakmaiság, ezáltal a genetikai kincs megőrzése csak ennek révén szavatolható. Kétségtelen, hogy mindennek költségei vannak, amit a tenyésztőnek vállalni, majd az eladott kiskutyák árában érvényesíteni kell. Ez viszont hátrányba hozza azokkal szemben, akik hiteles származási igazolás nélkül kínálnak eladásra kölyköket.

A jelenlegi jogszabály-módosítás lehetővé teszi a tenyésztés költségeinek csökkentését azáltal, hogy az állatok származási igazolásának kiadási költségeit az állam megtéríti a tenyésztőszervezetek részére, így a tenyésztők mentesülnek ennek megfizetése alól. Az ebtenyésztők a kedvezményes szolgáltatás igénybevételeire irányuló kérelmeiket már idén leadhatják annál a tenyésztőszervezetnél, amelynél a tagsági jogviszonyuk fennáll. A támogatás mértéke kiadott származási igazolásonként (törzskönyvenként) 7000 forint, ami fedezi a tenyésztőszervezet ál-

tal a tag esetén megállapított díjat. A kilenc magyar kutyafajtánál évente átlagosan kétezer állat kap származási igazolást, ez a szaporulati arány csak a jelenlegi állomány szinten tartását szolgálja. Az Agrárminisztérium reményei szerint a tenyésztési költségek csökkenésével sikerül javítani a tenyésztési kedvet, és növelni a fajtatisztán tenyésztett magyar kutyafajták állományát.

Összeállította: Lévai András

Több lesz az átmeneti nemzeti támogatás

Az átmeneti nemzeti támogatás keretösszege jelentősen nőtt. Az erre vonatkozó hatályba lépett rendelet szerint a sertéstartók részére 2,750 milliárd Ft-ról 3,230 milliárd Ft-ra, a halgazdálkodási ágazat szereplőinek 500 millió Ft-ról 540 millió Ft-ra, a lótenyésztők számára pedig 250 millió Ft-ról 320 millió Ft-ra emelkedett az átmeneti nemzeti támogatás keretösszege.

Többlettámogatás

A Vidékfejlesztési Program hatékonyabb megvalósítása érdekében a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat működését szolgáló Segítségnyújtás című intézkedés korábbi 9,95 milliárd Ft támogatási keretösszegét 19,35 milliárd Ft-ra növelték.

Csökkenés után növekedés

Az USA Mezőgazdasági Minisztériuma (USDA) előrejelzése szerint a tavalyi 101 978 ezer tonnával szemben 97 875 tonna körül alakul a világ sertéshústermelése. A jövő évi termelést 102 160 tonnára becsülik a szakértők. A legnagyobb termelők közül Kína 41 500 tonnával, az EU 24 150 ezer tonnával, az USA pedig 12 938 tonnával járult hozzá az össztermeléshez.

Kiadványok

Az élelmiszerhigiéniai előírásoknak megfelelő minőségű élelmiszer-előállítás elősegítése és még szélesebb körű megvalósítása érdekében Biztonságos élelmiszer-előállítás című kiadványt jelentetett meg a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK), ezzel is felhívva a figyelmet a jogszabályok még szigorúbb betartására.

A világ búzamérlege

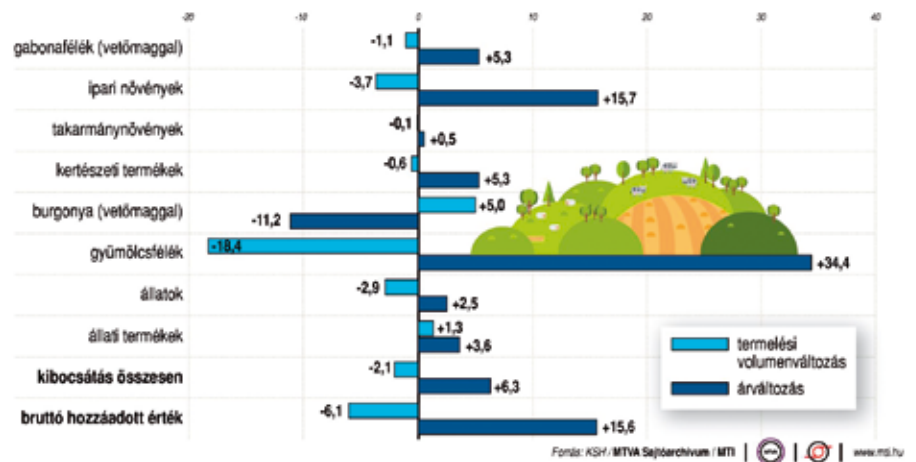
Az Amerikai Egyesült Államok Mezőgazdasági minisztériumának (USDA) közleménye szerint a világ globális búzamérlege a 2020/21-es gazdasági évben a következőképpen alakult: nyitó készlet 299,4 millió tonna, termelés 773,1 millió tonna, záró készlet 321,5 millió tonna az előző, 2019/20. évi 284 millió tonna, 764,5 millió tonna és 299,4 millió tonna mérleggel szemben.

Óriási károk

Rendkívül komoly veszteségeket okozott a baromfiszektorban a koronavírus- és a madárinfluenza-járvány. A HoReCa-szektor (vendéglátóipar) kiesésével az élelmiszerpiac közel negyede eltűnt, a madárinfluenza pedig 15-15 milliárd Ft közvetlen és közvetett kárt okozott – közölte a Baromfi Termék Tanács.

A mezőgazdaság teljesítménye Magyarországon (2020)

termelési volumen- és árváltozás előző évhez képest, 2020. évre vonatkozó becslés

A mezeipocok-károk ellen

A mezei pocokok gyérítése érdekében a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Nébih) szükséghelyzeti engedélyt adott a klórfacion hatóanyagú Pocok Tox készítmény használatára – közölte a hivatal.

A lépést azzal indokolták, hogy a gazdálkodók több megyéből is jelezték a szántóföldeken jelentősen elszaporodott mezeipocok-állományt.

A hivatal felhívja a figyelmet, hogy az ismert illegális módszerek – például háztartási patkányirtó, vagy házi készítésű méreggel kevert csalétek – nem hatékonyabbak a mezei pocokok ellen, mint az engedélyezett klórfacion hatóanyag, viszont sokkal veszélyesebbek a vadállományra, madarakra. Kiemelték, hogy a háztartási patkányirtó szántóföldeken nem, kizárólag zárt térben használható, míg a házi készítésű csalétek alkalmazása súlyos jogszabálysértésnek minősül.

A növényeket károsító szervezetek ellen a természeti környezet minél kisebb terhelésével és veszélyeztetésével kell fellépni – olvasható a hivatal közleményében.

Kampány indult a sertéshús fogyasztásának népszerűsítésére

Decemberben kampányt indított a minőségi sertéshús fogyasztásának népszerűsítésére az Agrárminisztérium, az Agrármarketing Centrum, valamint a Vágóállat és Hús Szakmaközi Szervezet és TermékTanács.

A kampány legfőbb célja továbbra is a kiváló minőségű sertéshús és készítményeinek fogyasztásösztönzése, továbbá az ágazat gazdasági helyzetének javítása. A kampány nyomtatott és online felületeken fut, emellett rádióban és közterületeken is megjelennek hirdetéseik.

Éder Tamás, a Magyar Húsiparosok Szövetségének elnöke azt hangsúlyozta, hogy jelenleg rendkívül nehéz helyzetben van a

magyar sertéshúságazat, a koronavírus és az afrikai sertésspestis (ASP) is nehezíti a sertéstenyésztők és -feldolgozók életét.

Az ASP ugyan az emberre nem veszélyes, azonban németországi megjelenésének hatására jelentősen esett az élősertés ára Európában, így Magyarországon is. Ezért arra kéri a fogyasztókat, hogy segítsék az ágazatot azzal, hogy magyar hústerméket vásárolnak. A jelenlegi szabályozás szerint a termékeken már kötelező a kereskedő a hús eredetét feltüntetni vagy zászlóval jelezni, így a vásárlók könnyen meg tudják állapítani, honnan származik az általuk választott tokehús.

Mesterséges csirkehús

Szingapúr a világon elsőként engedélyezte a laboratóriumi körülmények között előállított csirkehús értékesítését. A Szingapúri Élelmiszerbiztonsági Hivatal (SFA) döntése értelmében az Eat Just nevű San Franciscó-i startup megkezdheti a „tisztá” – vagyis élő állat levágása nélkül előállított – hús árusítását.

A laborhúsból első körben „csirkehús-faltkákat” készítenek, ám hogy a termék mikortól lesz elérhető, azt egyelőre nem jelentette be a vállalat.

Az alternatív húsok piaca akár 140 milliárd dolláros (41 ezer milliárd forint) is lehet a következő évtizedben, ami a globális húsiipar nagyjából 10 százalékát jelenti.

A növényi alapú húshelyettesítők, például a Beyond Meat termékei ma már számos élelmiszer-áruház és étterem kínálatában megtalálhatók. Az Eat Just termékei azonban nem növényi alapúak, hanem állati izomszövetekből állítják elő őket laboratóriumi körülmények között. Az eljárás során nem használnak antibiotikumokat.

A mesterséges hússal foglalkozó start-upok legnagyobbjai, mint az izraeli székhelyű Future Meat Technologies és a *Bill Gates* támogatását élvező Memphis Meats gőzerővel igyekeznek belépni a piacra megfizethető és ízletes termékekkel.

A cégek nagy része a mesterséges húsok fogyasztásával járó környezeti előnyöket hangsúlyozza, ám néhány kutató szerint bizonyos körülmények között ez az alternatíva még akár ártalmas is lehet a klímaváltozás szempontjából. (*BBC News, MTI*)

A Vidékfejlesztési Program eredményei és helyzete

A teljes keretet 10 százalékkal meghaladó forrásra hirdettünk meg pályázati felhívást a 2014–2020. közötti Vidékfejlesztési Program keretében, és a pályázatok felénél már a kifizetésen is túl vagyunk – jelentette be Viski József, vidékfejlesztési programok végrehajtásáért felelős helyettes államtitkár.

A kerettüllépés azért nem jelent gondot, mert biztosan lesznek olyan pályázatok, amelyek meghíúsulnak. Ma is látszik, hogy a szereplőkhöz mérten sok projektben kell a pályázati dokumentációban változtatni. Ezeket a változtatási kérelmeket 1 hét és 1-2 hónap közötti idő alatt tudjuk elbírálni. Így van ez az úgynevezett mérföldkő-változtatások esetében is – ahol láthatóan működik a projekt, ott hozzájárulunk a halasztásokhoz – emelte ki a helyettes államtitkár.

A Vidékfejlesztési Program keretében 83 felhívást jelentetett meg a szaktárca, amelyek közül 21 még ma is nyitott, vagyis megpályázható.

Viski József hangsúlyozta, hogy 2020-ban a koronavírus-járványra való tekintettel, tavasszal számos helyen könnyítettek a

szabályozásban. Egyebek mellett a határidőket automatikusan 3 hónappal meghosszabbították, egyszerűsítették az elszámolást, és azon projektek esetében, amelyek rendezvényeket is tartalmaztak, nem szankcionálták elmaradásukat. Hasonló könnyítések a járvány második hullámában is várhatók, de az automatikus halasztások helyett azokat kérvényezni kell.

A 2020 őszi meghirdetett pályázatok (lásd táblázatunkat) mellett 2021-ben új beruházási pályázatok várhatók. Úgy, mint az állattartó telepek megújításának támogatása 100 millió forint összeghatárig; a kertészet területén ültetvénytelepítés és gyógynövénytermesztés támogatására lehet majd pályázni; az önkormányzatok külterületi utak fejlesztésére és a karbantartásukhoz kapcsolódó gépek, illetve eszközök beszerzésére pályázhatnak; és támogatják a vetőmag-feldolgozó üzemek fejlesztését is.

A KAP-tárgyalások elhúzódása miatt 2021. és 2022. átmeneti évek lesznek, ahol még a jelenlegi szabályozás lesz érvényben, de ebben az időszakban új forrás is megjelenik hamarosan – a NextGenEu.

2020 őszi vidékfejlesztési pályázatok

Név	Keretösszeg (Mrd Ft)	Beérkezett kérelem (db)	Összes igényelt támogatás (kerekítve Mrd Ft)
Állattartó telepek fejlesztésének támogatása	50	749	330
Kertészeti üzemek korszerűsítése	30	406	87,5
Helyi piacok fejlesztése	3	104	8
Mezőgazdasági kisüzemek támogatása	2,5	2004	10

Fenntartják a járványügyi intézkedéseket

A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal arról tájékoztatta szerkesztőségünket, hogy a madárinfluenza miatt elrendelt járványügyi intézkedések fennmaradnak, az afrikai sertéspestis ellen egyelőre csak a vaddisznóállományt gyérítik.

Hazánk 2020. szeptember 8-án visszanyerte az Állategészségügyi Világszervezet (OIE) előírásai szerinti madárinfluenza-mentes besorolását. Jelenleg az országban nincs jelen a vírus, a madárinfluenza azonban október közepétől Európa-szerte terjed az őszi vadmadárvonulások következtében, melynek útvonalai hazánkat is érintik.

A zártan tartás elrendelésével a vadmadarakkal történő közvetlen és közvetett érintkezés lehetősége csökkenthető. A vadmadarak fokozott passzív és aktív meg-

figyelésének célja, hogy a Magyarország területére érkező, esetlegesen fertőzött madarakat minél korábban észleljék, és megtehessék a baromfiállományok védelmét szolgáló megelőző intézkedéseket. A bevezetett előírások másik célja, hogy ha mégis megjelenne a betegség a baromfiállományban, azt mielőbb azonosítani tudják, és megakadályozzák a továbbterjedését.

Ezért szükségesek a kötelező tamponvizsgálatok a madárinfluenza terjedése szempontjából legkritikusabb tartástechnológiai mozzanatoknál, valamint víziszármazások és a szárnyasvadállomány pótlására szánt baromfik (fácán, fogoly, tókés réce) természetbe való visszaengedése előtt.

Nagyon fontos egy újabb járvány megelőzésében a baromfiszektoron belül az ál-

lattartók szerepe. A hatályos járványvédelmi előírásokat be kell építeni a napi munkavégzésbe, funkcionális megvalósítására kiemelt figyelmet kell fordítani, ennek érdekében nagy hangsúlyt fektetni a baromfitartó telepek fokozott ellenőrzésére is.

Az afrikai sertéspestist tekintve az utóbbi hetekben új intézkedésekre nem került sor. 2020 márciusában a hivatal módosította a mentesítési tervet, októberben pedig átalakította a kártalanítási eljárásrendet. Az intézkedések hatékonyságát mutatja, hogy hazánkban az afrikai sertéspestis továbbra is csak a vaddisznóállományban van jelen, a házisertés állományát nem érinti. Az elsődleges cél megtartani a házisertés-állomány ASP-mentességét, aminek fontos eleme a vaddisznóállomány fokozott gyérítése.

Köhögésfigyelő rendszer sertéseknek

A PIG COUGH MONITOR elnevezésű köhögésfigyelő rendszer folyamatos és részletes információkkal látja el az állatorvost a gazdaságban lévő sertések egészségügyi állapotáról, illetve az aktuálisan fenyegető veszélyekről. Ennek köszönhetően a gazdálkodó és az állatorvos gyors és gazdaságos konzultációt folytathat, és akár a betegség megjelenésekor beavatkozhat. A rendszer további előnye a járványkezelésben keresendő, hiszen összehasonlíthatják a különböző gazdaságok eredményeit, és kezelhetik a régió belül szélesebb körben elterjedt fertőzésveszélyt.

A rendszer egy elemző szoftverrel ellátott vezérlésből és két mikrofonból áll, amelyeket egymástól távolabb kell telepíteni. A felvett hangot először szűrik, hogy megkülönböztessék az általános disznóhangokat, majd elválasztják ezeket a köhögéstől. Az információt grafikusán mutatják be a végfelhasználó számára, és a disznóhang-tartománybeli küszöbérték túllépését a rendszer riasztva jelzi. Innentől kezdve a gazda, illetve az állatorvos előre meghatározhat egy határértéket, hogy mekkora az a köhögési szint, ami még elfogadható a telepen.

A folyamatos és automatikus megfigyeléssel egy-egy légúti betegség korai stádiumban azonosítható. Az állatok alaposabb megfigyelése és a gyorsabb beavatkozás csökkenti az antibiotikumok használatát – rövidebb ideig kevesebb állatnak kell beadni. Az antibiotikum-használat csökkentése egészségesebb mind a sertések, mind az emberek számára. Az pedig köztudott, hogy egészséges állatok jobban teljesítenek, gyorsabban növekednek, nagyobb lehet a végsúlyuk, ezáltal nagyobb profithoz juttatják a gazdálkodót. Az állatorvosok pedig egy esetleges járványt előzhetnek meg a rendszer széles körű használatával. A hangelemző továbbfejlesztett változata a hangok alapján képes lesz állatjóléti információkat szolgáltatni.

fancom.com

Mancsfürdető kutyáknak

Kettős haszna lehet az őszi-téli kutyalábápolásban a mancsfürdető kézi készüléknek. Egyrészt megóvja lakásunkat a sáros mancsnyomoktól, másrészt kedvencünk talpát a sómarástól. Különösen hasznos ez olyan városi kutyusoknak, akik nem bírják a téli gumi mancsvédőt.

A készülék belsejében egy kivehető és mosható szilikonbetét van, ami különféle méretű bütykeivel és tüskéivel képes a kutya talpát és mancsát megtisztítani. Nem kell mást tennünk, mint a szilikonbetétet betenni a pohárba, félig megtölteni vízzel, amibe kutyasampont is tehetünk, beledugni az eb lábát, megtekergetni a betétet, és már vehetjük is ki és törölgethetjük a tiszta mancsot.

A tüskék gyengéden masszírozva eltávolítják a sarat, az összegubancolódott szórt, a kutyapiszkot, amibe az állat esetleg belelépett, az idegen anyagokat, toklászkodat, kavicsokat és ha olyan sampont használunk, a baktériumokat is. Kritikus állategészségügyi helyzetben érdemes minden láb után gyorsan betétet cserélni, vagy lemosni a szilikonot. Kisebb szennyezés esetén viszont akár mind a négy lábat is fürösztethetjük egy vízben.

A mancsfürdető két méretben kapható. A kisebb alkalmas lehet macskák tappancsainak tisztítására is.

Állatorvosi segítség kutya- és macskatartóknak

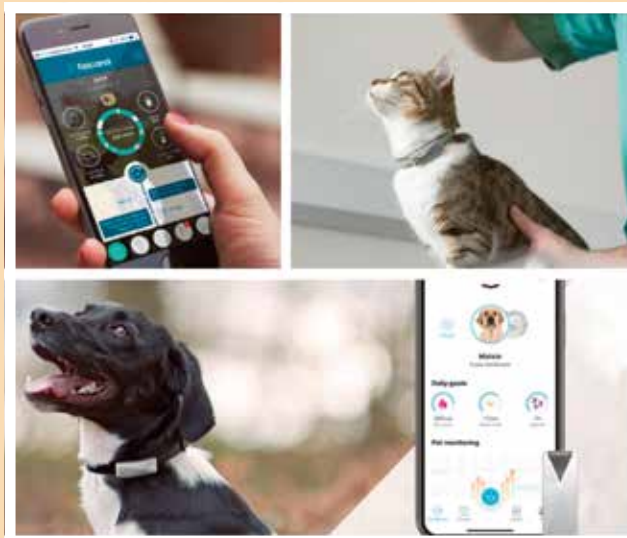
2016-ban kezdte meg a kifejlesztéshez szükséges pénz összegyűjtését egy brit állatorvosokból álló társaság, és ma már 30 ország gazdijai vigyázhatnak kedvencük egészségére a Felcana Go online állatorvosai segítségével.

A rendszer lelke egy kutyák vagy macskák nyakörvére szerelt kicsi, strapabíró szenzor, amely összegyűjti az állat aktivitási adatait, még akkor is, ha mondjuk a cica eljár kalandozni. Amikor az a telefon, amelyre a hozzá kapcsolódó applikációt feltelepítették, valamint a szenzor csatlakozik egymással, az adatok automatikusan feltöltődnek az alkalmazásba. A rendszer az adatokból különféle kimutatásokat készít: mennyit és mikor aludt vagy mozgott az állat, mennyi kalóriát égetett el. Mindezek alapján a gazdi folyamatosan nyomon követheti kedvence egészségi állapotát.

Az összegyűjtött adatok alapján hamarabb kiszűrhetők az izületi problémák, de a rendszerrel az állat súlya is az ideális tartományban tartható, és segít a bőrbetegségek korai felismerésében.

A rendszer tartalmaz egy tünetlistát, ami alapján a gazdi is észreveheti, ha kedvencén betegség jelei jelentkeznek, emellett a Felcana honlapján számos állatbetegségről található leírás is.

Az applikáció az adatok alapján fitneszprogramot is javasolhat, de az állat hízása vagy súlyvesztése miatti problémát végső

szoron az állatorvos határozza meg, és a kezelést is ők állapítják meg. A rendszer egyetlen hátránya, hogy GPS-egység híján nem tudja megmondani, merre kóborol kedvencünk.

Forrás: felcana.com

EVO cleaner

Állományváltás utáni nagytakarításra, fertőtlenítésre kiváló a Swinerobotics önjáró magasnyomású mosóberendezése. A fél méternél alig szélesebb önjáró robot egyszerre kétféle mozgást is képes végezni, így szűk helyeken, egyebek mellett boxos kialakítású istállóban is könnyen manőverez.

A robottal – amelynek akkumulátorai 48 órát bírnak egy feltöltéssel – az istállók kítakarítása akár napokkal lerövidülhet a kézi takarítással szemben. A mosókar három irányban mozgatható, 360 fokos tisztítást tesz lehetővé, a teljes mosószélesség pedig mintegy 6 méter.

A robot számítógépes vezérlésű. Első alkalommal egy joystickkel mozgatva „megtanítjuk” neki a munkafolyamatot, azután azt a program végtelenségig végzi fáradhatatlanul.

swinerobotics.com

Változások az angol agrárpolitikában

Az angol vidék gyökeresen megváltozik a Brexit átmeneti időszaka után – erősítette meg a londoni kormány. Több fa, rét és vizes élőhely lesz, viszont kevesebb juh és tehén, mivel megszűnnek az ellentmondásos uniós mezőgazdasági támogatások. A londoni kormány szerint ez az agrárpolitika ötven éve nem látott változásokat eredményez.

Az eddigi uniós rendszer szerint a gazdák a földjük nagysága szerint kaphattak támogatást az adófizetők pénzéből. Sok esetben ez azt jelentette, hogy annál több pénzt nyert valaki, minél módosabb, de ez a szisztéma az unióból való kilépéssel Angliában megszűnik.

Az új Környezetvédelmi Földgazdálkodás (ELM) szerint úgy juthatnak támogatáshoz a farmerek, ha megelőzik az áradásokat, erdőt telepítenek és védik a vadvilágot. *George Eustice* környezetvédelmi miniszter a BBC-nek december elején elmondta, hogy a változások nem egyik napról a másikra következnek be, és az élelmiszerek ára „nagyjából stabil” marad. Ez nem fejlődés, hanem forradalom – tette hozzá bizakodva, ugyanakkor az angol gazdák szerint kaotikus lesz a köz-eljövő, például a szupermarketek árháborúi és a Brexit utáni új kereskedelmi szabályok bizonytalansága miatt.

Egy kormánykörökből származó dokumentumban az olvasható, hogy a régi, területalapú támogatás 2024-re a felére csökken, majd 2028-ig megszűnik, az így megmaradó pénz pedig átkerül az új ELM-rendszerbe. A kabinet szerint az EU politikája azért rossz, mert a legnagyobb állami támogatást a leg-

gazdagabb termelőknek fizeti. Így fordulhatott elő, hogy pénzt kapott az a szaúdi milliárdos, aki versenylovakat tenyésztett.

A gazdák támogatásra számíthatnak, ha például óvják a régi gazdasági épületeket és kőfalakat, irtják a kártevőket, részt vállalnak a természetes folyószabályozásban és a táj helyreállításában, erdőt telepítenek, csökkentik az antibiotikum-felhasználást, javítják az állatok egészségi állapotát és növelik a jólétüket.

Az átállás alaposan felforgatja a gazdák életét, és biztosan lesznek olyanok, akik nem akarnak, vagy nem tudnak alkalmazkodni a változó körülményekhez. Éppen ezért a kormány átalányösszeget fizet azoknak, akik úgy döntenek, hogy „méltósággal” nyugdíjba vonulnak. A szakemberek ettől azt várják, hogy kezd emelkedni az Egyesült Királyság alacsony mezőgazdasági termelékenysége, mert a fiatalabb farmereket könnyebb rávenni az új módszerek alkalmazására. A kormány pedig abban bízik, hogy a megújuló mezőgazdasági ágazat egészséges élelmiszert kínál a hazai és külföldi fogyasztóknak, és a természetvédelem területén is eredményeket érnek majd el az egész országban.

Az új agrárpolitika további részleteire még várni kell, de a környezetvédők úgy tudják, hogy az angol farmereket képviselő Nemzeti Gazdaszövetség (NFU) már lebeszélte a kormányt az eredeti terveinek egy részéről. A gazdák azt panaszolták, hogy túl szigorúak azok a követelmények, amelyeket az újfajta támogatás elnyeréséhez kell teljesíteni, ezért a Környezetvédelmi, Élelmiszer- és Vidékügyi Minisztérium létrehozta a Fenntartható Gazdálkodás Ösztönzésének (SFI) rendszerét. A gazdálkodók támogatásra számíthatnak az olyan alapvető tevékenységekért, mint például a vetésgörgő, a talajvédelem, valamint ha a vizeket szennyező vegyszerek használatát lecsökkentik. A környezetvédők viszont azt mondják, hogy az ilyen, mindenkítől elvárható magatartásért nem kellene „jutalmat” adni az adófizetők fontjaiból.

A kormány álláspontja szerint a farmok nagy átalakulása nem egyszerre történik, hanem egy hosszabb folyamat lesz 2028-ig, és a részletek menet közben derülnek majd ki. Fontos tudni, hogy a változások csak Angliára vonatkoznak, Walesben, Skóciában és Észak-Írországban a helyi közigazgatás kidolgozza a saját terveit. Skócia például megtarthat bizonyos közvetlen kifizetéseket a gazdálkodók számára, amennyiben a skótok függetlenné válnak és felvételt nyernek az Európai Unióba. Ha ez megtörténik, zavar és nehézségek várhatók a határ menti területeken.

<https://www.bbc.com/news/uk-politics-55102891>

Gazdálkodók figyelmébe!

Január elsején hatályba lépett az új, családi gazdaságokról szóló törvény. Az utóbbi 20 évben őstermelő, közös őstermelők, családi gazdaság, gazdasági társaság (Bt., Kft., Rt.), szövetkezet, erdőbirtokossági társulat lassan átláthatatlan formái voltak azok, amelyekben valaki mezőgazdasági tevékenységet folytathatott, adózhatott. Idén a rendszer egyszerűsödik, és az adózás is jóval kedvezőbbé válik.

Három szervezeti forma mentén alakul a családi működési formák szabályozása. Ezek az őstermelők, az őstermelők családi gazdaságai (ÓCSG) és a családi mezőgazdasági társaságok (CSMT). Az őstermelők főbb „nyereségei”:

- Kiegészítő tevékenység (feldolgozás, falusi vendéglátás stb.) is folytatható.
- Termékfeldolgozási tevékenység a kistermelői rendeletben meghatározott mennyiségig szintén folytatható őstermelőként.
- Kedvezőbb adózás.
- A támogatásokat nem kell a bevételbe beszámítani.
- Családtag vagy alkalmazott is értékesítheti a piacon a termékeket.

Az őstermelők családi gazdaságának (ÓCSG) „nyereségei”:

- Őstermelők és családtagjaik lehetnek benne, de nem kötelező közeli családtagoknak lenni, elég a hozzátartozói minőség.
- Mezőgazdasági termelés, kiegészítő tevékenységek és termékfeldolgozás is folytatható.
- A kedvezményes adózás az őstermelők adózásán alapul, a 4 főre számított kedvezmény értékhatárig.

A családi mezőgazdasági társaság (CSMT) nem egy önálló új működési forma, hanem egy minősítés, melynek megszerzése már működő gazdasági egységek (Bt., Kft., Rt.) számára lehetséges. A minősítés megszerzésének feltételei és előnyei:

- Csak mezőgazdasági, erdőgazdasági és ezek kiegészítő tevékenysége folytatható.
- A tagjai hozzátartozói láncolatban állnak egymással (szülő, testvér, nagybácsi, unokaöccs, sógor, sógor testvérei stb.).

A gazdasági társaságokból – függetlenül attól, hogy rendelkeznek-e CSMT-minősítéssel – adófizetés kötelezettsége nélkül kivehető a normatív támogatás, a saját földért kapott

bérleti díj, és a társaság által legalább 15 évig használt föld vételára vagy tőketörlesztése évi 50 millió forintig.

Mit kell tennem?

Az ügyintéztést a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara végzi. Azoknak kell bejelentést tenni, akik a jelenlegi termelői státuszukon változtatni akarnak. Aki 2020. december 31-én hatályos őstermelői igazolvánnyal rendelkezett, az 2021. január 1-jétől is őstermelőnek minősül, minden további teendő nélkül. A közös őstermelői igazolvánnyal rendelkezők és a családi gazdaságok tagjai az év elejétől személyükben őstermelőknek minősülnek, együttesen pedig ÓCSG-ként működnek tovább. Az ÓCSG-nek őstermelőként tagjai maradnak azok is, akik nem töltötték be a törvényben előírt 16. életévet.

Az ÓCSG képviselőjének azt a tagot kell tekinteni, akinek a nevére a közös őstermelői igazolványt kiállították vagy a családi gazdaság vezetőjeként szerepelt a nyilvántartásban. A NAK ez ügyben adategyeztetést végez 2021. június 30-ig az őstermelőkkel.

2021. január 1-től őstermelőnek minősülnek a családi gazdaságok azon tagjai is, akik egyéni vállalkozóként folytatták tevékenységüket. Velük a NAK 2021. március 31-ig végez adategyeztetést. Nem zárja ki a mezőgazdasági őstermelőként történő nyilvántartásba vételt az, ha a kiegészítő tevékenysége az egyéni vállalkozóként folytatott tevékenységei között is szerepel. Ha a családi gazdaság tagja az adategyeztetést követően egyéni vállalkozóként kívánja folytatni mező- és erdőgazdasági tevékenységét, akkor az őstermelői nyilvántartásból 2021. január 1. napjával törölni kell. Ha pedig őstermelőként működik tovább, akkor az érintett mező- és erdőgazdasági tevékenységeket 2021. december 31-ig törölnie kell az egyéni vállalkozói nyilvántartásból. Amennyiben egy támogatás (pl. Fiala Gazda) igénybevétele feltétele volt az, hogy a tevékenység folytatása egyéni vállalkozóként történik, a támogatás igénybevé-

teléhez szükséges feltételt megtartottnak kell tekinteni akkor is, ha az igénylő 2021. január 1-től őstermelőként folytatja a tevékenységét.

Feltételként írja elő a törvény, hogy 2021. június 30-ig az őstermelők családi gazdaságára vonatkozó feltételeknek meg kell felelni, és az ÓCSG alapításáról szóló szerződést az NAK-nak be kell nyújtani. A kamara ehhez készít mintaszerződést, amely a www.nak.hu oldalon lesz majd elérhető.

A polgári jogi társaság szabályai szerint szerződésbe kell foglalni a következőket:

- az összes használatukban lévő mező-, erdőgazdasági hasznosítású földet, a termelőeszközöket, az azokhoz kapcsolódó vagyoni értékű jogokat közös használatba adják (a tagsági jogviszony vagy az ÓCSG fennállásáig);
- meghatározzák a közösen folytatni kívánt mezőgazdasági és kiegészítő tevékenységeket;
- meghatározzák a személyek közreműködési formáját;
- az ÓCSG gazdaságának képviselője;
- az ÓCSG központja;
- meghatározzák, hogy a nyereségben és a veszteségben milyen módon osztoznak.

Ha változás következik be (tagok változása, hozzátartozói változás) 15 napon belül értesíteni kell a NAK-ot. A CSMT-minősítést a feltételeknek megfelelő gazdasági társaságoknak, szövetkezeteknek, erdőbirtokossági társulatoknak a NAK-nál kell majd kérelmezniük.

A minősítés iránt benyújtott kérelemnek tartalmaznia kell:

- a nyilatkozattételt a hozzátartozói minőségről;
- a jogi személy létesítő okiratát;
- a személyes közreműködés módját, az elszámolási rendjét;
- a tagok a tulajdonukban lévő egyes mező-, erdőgazdasági hasznosítású földek használatát, a termelőeszközöket és az azokhoz kapcsolódó vagyoni értékű jogokat átadják a CSMT-nek (így CSMT esetén nem előírás az összes termőföld tulajdon és vagyoni értékű jog használatának átadása közös gazdálkodás céljából).

A CSMT minőséget a nyilvántartásba történő bejegyzés napjától lehet használni. További információk: www.nak.hu/csg

Halmos B. Ágnes

Pandémia súlytotta év mérlege, és a jövő lehetőségei

2020-at minden bizonnyal a legmegdöbbentőbb és legváratlanabban érkező pandémia éveként vésik bele az emberiség történelmébe.

A Covid-járvány azonban tanulságokkal is szolgálhat, például hogy a helyben megtermelt élelmiszerek, helyben való értékesítése milyen sokrétű lehetőségeket rejt, és hogy a vészterhes korszakban az élelmiszer-előállítás becsülete jelentősen növekedhet.

Nagy István agrárminisztert kérdeztük, hogy összegezze a múlt év eredményeit és a jövő lehetőségeit a kistermelők, családi gazdálkodók számára.

Hogyan alakult tavaly a családi gazdaságok aránya és részvétele az agrárszektorban?

– A kistermelők is megszenvedték a múlt évet, de akár új lehetőségeket is kínált számukra.

A magyar agráriumban gazdálkodók meghatározó többségét a kis- és középvállalkozások körébe tartozó mezőgazdasági őstermelők és családi gazdálkodók alkotják. Jelenleg 290 ezer őstermelő vesz részt a mezőgazdasági termelésben, míg a több mint 23 ezer családi gazdaságban 83 ezer családtag dolgozik. A két kategória részben fedi egymást, mivel a regisztrált családi gazdaságok többségét is őstermelők alkotják.

Az őstermelők/családi gazdaságok fejlődését jól tükrözik a KSH egyéni gazdaságokra vonatkozó számai. Ezek alapján látható, hogy a Kormány kis és közepes családi gazdaságokat támogató agrárpolitikai céljainak megfelelően, az egyéni gazdaságok szerepe folyamatosan növekszik a földhasználatban. 2019-ben 3,2 millió hektár mezőgazdasági területet műveltek, 28 százalékkal többet, mint 2010-ben, ezzel részesedésük a mezőgazdasági területből 61 százalékra emelkedett. Emellett 2019-ben 3 százalékkal emelkedett az árutermelő egyéni gazdaságok

jövedelme. Az elmúlt években tapasztalt javuló jövedelmezőségnek, az agrártámogatásoknak, és a kedvező hitelfelvételi lehetőségeknek köszönhetően, 2019-ben az utóbbi tíz év legnagyobb fejlesztéseit hajtották végre az egyéni gazdaságok – az egy hektár-

ra jutó beruházásaik 13 százalékkal bővültek. Mindez jól jelzi, hogy a családi gazdaságok továbbra is fejlődnek.

Melyek azok a területek, amelyekben a családi gazdaságok versenyképesek lehetnek a nagyokkal szemben? E téren megfigyelhető hangsúlyeltolódás egy-egy tényezőt az állatfajta irányába?

– A kis és közepes családi gazdaságok a magyar mezőgazdaság minden területén jelen vannak, és valamennyi ágazatban

termelnek többnyire tömegtermékeket, addig a kis és közepes családi gazdaságok a munkaerőigényes ágazatokban a magasabb minőségű, különleges termékekkel lehetnek versenyképesek. A családi gazdaságok számára kiemelt jelentőségű, hogy a helyi, regionális piacokon közvetlenül a fogyasztóknak tudjanak értékesíteni.

Miként változtak 2020-ban a támogatások, pályázati lehetőségek, amelyek a családi kistermelő gazdaságokat segíthetik?

– Tavaly a koronavírus-járvány az agrár-ágazatot is komoly kihívások elé állította. Legnagyobb változás a nemzeti támogatási programok kiszélesítése volt, a 25 milliárd forintos keretösszegű Nemzeti Élelmiszer-gazdasági Válságkezelési Program intézkedéseivel. A programmal vissza nem térítendő támogatáshoz jutott az élelmiszeripar, a dísznövény-, a zöldség-, a bor-, a sertés-, a

akadnak köztük igazán sikeresek. Mégis, egyes ágazatokban magasabb a családi gazdaságok súlya, ilyen például a növénytermesztésen belül a zöldségtermesztés, a gyümölcs- és szőlőtermesztés, az állattenyésztésben pedig a húsmarhatartás, a juhtartás és a víziszárnyas-tenyésztés. Míg a nagygazdaságok elsősorban a méretgazdaságosságot kihasználva, költséghatékonyan

baromfi-, a hal-, a juh és kecske-, a nyúl-, a méhészeti, a ló-, a húsmarha- és a tejelő-szarvasmarha-ágazat. Az élelmiszeripari, a dísznövény és halágazati támogatások foglalkoztatáshoz kötötten, míg a mezőgazdasági ágazat támogatásai a termelési kapacitások védelme érdekében alapvetően állatlétszámhoz, vagy a termelt növényi kultúra nagyságához kapcsolódnak. Több mint

33 000 támogatási kérelmet nyújtottak be a Magyar Államkincstárhoz, és ezen intézkedések becsléseink szerint több mint 140 000 munkahely megőrzéséhez járultak hozzá.

Az Agrárminisztérium elkötelezett a mezőgazdasági kistermelők tevékenységének támogatása és lehetőségeik bővítése iránt. Ezért az adottságai és ambíciói alapján fejlődőképes, kisméretű mezőgazdasági termelők jövedelemszerzését és gazdaságuk több lábbon állását elősegítve, továbbá a koronavírus gazdasági hatásainak enyhítésére megjelent a Vidékfejlesztési Program keretében 2,5 milliárd forint keretösszeggel a Mezőgazdasági kisüzemek támogatása című felhívás.

Támogatási kérelmet olyan őstermelők, mikro- és kisvállalkozások és mezőgazdasági termelőnek minősülő egyéni vállalkozók vagy szociális szervezetek nyújthatnak be, akiknek/amelyeknek életvitelszerű tartózkodási helye, utóbbiak esetén székhelye már a támogatási kérelem benyújtását megelőző 12 hónapban vidéki térségekben volt. A támogatás 15 000 eurónak megfelelő forintösszegű, 5 évre nyújtott összegű általánosan jellegű támogatás, amelyet két részben folyósítanak.

Az agrárprogramokon belül a húsgalambtenyésztés ösztönzése is előtérbe került. Mit sikerült megvalósítani a 2018–2020. közötti ütemtervből, és mennyire keltette fel ez a lehetőség a gazdálkodók érdeklődését?

– Az agrártárca fontos törekvése a sokszínű agrártermelési szerkezet megőrzése, amit a különleges mezőgazdasági termékeket, réspiacokat megcélzó, valamint a termelési-tenyésztési alapok újraindításában, minőségi fejlesztésében gondolkodó gazdálkodók támogatásával ösztönöz. Az agrártárca az egységes áralapot képező tenyészalanyag létrehozásához 2019 óta nyújt csekély összegű támogatást a haszongalamb vásárlásához.

A rendelet szerint az elmúlt másfél évben összesen három időszakban lehetett pályázatot benyújtani a haszongalamb-vásárláshoz. A Magyar Államkincstár tájékoztatása szerint az első időszakban (2019. október 1–15.) összesen 4 pályázó nyújtott be kérelmet összesen 4000 galambra, ezek során 24 millió forint támogatást jóváhagytak. A második időszakban (2020. május 1–15.) 6 pályázó nyújtott be kérelmet 22,2 millió forintra és 5185 galambra, amelyekre 16,1 millió forintot hagytak jóvá. A harmadik pályázati időszakban (2020. október 1–15.) 14 pályázat érkezett be összesen 8154 galambra. Az igényelt támogatási összeg 45,9 millió forint volt. A benyújtott pályázatok alapján a jóvá-

A Szárnyaló gazdaság – Nemzeti húsgalamb programot az Agro-World Egyesület (AWE) hozta létre. Az egyesület koordinálja a program feladatait, a szervezést, az oktatást, valamint jelen állásának tájékoztatását is.

A program 2018. december 8-ai meghirdetése óta az ország egész területéről 1146 fő regisztrált, aki szeretne a kezdeményezésben részt venni annak ellenére, hogy a Szervezők elsősorban Magyarország keleti régióit célozták. Minden termelési szintre többszörös volt a jelentkezés.

A feldolgozási és felvásárlási bizonytalanság miatt ténylegesen csak a tenyészcentrumok és néhány családi méretű gazdaság jött létre. Meglévő tenyészcentrumok Görbéházán (6000 db tenyészgalamb), Mezőtúron (2000 db), Kisvárdán (1000 db), Kiskunhalason (1000 db) létesültek. Emellett folyamatban van Kecskeméten egy 4000 férőhelyes telep beruházása is.

Az AWE információ szerint 15 családi vállalkozás jött létre átlagosan 100-200-400 darabos állománnyal, például Mezőtúron (400 db), Karcagyon (400 db), Mándokon (300 db), illetve Vásárosnaményban (600 db).

Jelenleg nincs értékesítési szövetkezet. Minden tenyészcentrum integrációt hirdet, szervez. Az országban két vágópontot hoztak létre, ahol naponta 200-300 galamb megpuccolására van lehetőség, helyi értékesítéssel.

A galambhúsfogyasztás népszerűsítésére gasztronómiai hetek szolgáltak volna, amelyeket a koronavírus-járvány miatt nem lehetett megrendezni. Promóció hiányában, jelenleg piacon vágott galamb nincs. Kelet-Magyarországon, a Balaton partján és Budapesten néhány étterem a kínálata közé felvette a galambhúsból készült ételeket. Ezekbe az éttermekbe a tulajdonosok kisebb-nagyobb mennyiségben szállítanak alapanyagot a vágópontokról. Emellett a tenyészcentrumok körzetében a folyamatos családi ellátásra kialakultak helyi értékesítések. Vágóhíd hiányában jelenleg áruházi értékesítésre nincs lehetőség.

hagyható támogatási összeg 33,9 millió forint, amelynek jóváhagyása még nem történt meg.

Az Agrárminisztérium megteremtette a törvényi, jogi háttérrel, és pályázatok révén biztosította az ágazat számára a szükséges támogatást. Most a vállalkozásoké, a versenye, az üzleté a főszerep, hiszen a tenyésztés, a vágás, a feldolgozás és az értékesítés megszervezése már a piaci szereplők feladata.

Hány új, helyi termelői piac alakult, és ezek mennyire váltak népszerűvé?

– A Vidékfejlesztési Program keretében 2017 februárjától 82 db új piac létesült, ebből 30 projekt esetében a záró kifizetési kérelmet már benyújtották, 11-et pedig teljesen lezártak. Jelenleg 307 termelői piac működik az országban, melyek elérhetővé teszik a hazai lakosság számára a családi gazdaságok által készített helyi termékeket.

Mi a 2020-as agrárév legfőbb hozadéka a kistermelők számára?

– Idén nagyon fontos eredményeket sikerült elérnünk mind a birtoktestek átalakítása, mind az öntözés területén. Öröndetes az is, hogy érvényesíteni tudtuk a nemzeti álláspontot a következő időszak Közös Agrárpolitikájának kialakítását megteremtő nemzeti tárgyalásokon. Természetesen a kistermelők évét is a koronavírus határozta meg, de úgy gondolom, ezzel együtt sem zárnak sikertelen évet.

Melyek lesznek idén azok a várható intézkedések – a családi gazdaságokról és az őstermelők egyszerűsített adózásáról szóló új törvényen túl –, amelyek segítik a kistermelők talpon maradását?

– Idén is több mint 70 támogatási program érhető el a gazdálkodók, így a kistermelők számára is. Az állattenyésztéssel foglalkozó kistermelők számára a szakszerű tenyésztejszervezés biztosítja a megfelelő genetikai előrehaladást, az eredményességet – vagyis a versenyképességet. A tenyésztejszervezetek támogatásán keresztül, jövőre is hozzájárulunk a törzskönyvezés, a teljesítményvizsgálat és a tenyészértékbecslés feladatainak széles körű és korszerű lebonyolításához.

Újdonságot jelent jövőre a mezőgazdasági krízisbiztosítási rendszer bevezetése, amely a szélsőséges időjárási jelenségekből fakadó, növénytermesztést érintő jövedelemcsökkenés részbeni kompenzálását teszi lehetővé. Ezen túlmenően mind az állattenyésztés, mind a növénytermesztés egyéb kockázataiból (állat-, növénybetegségek, piaci árak csökkenése, piacvesztés, árfolyamváltozások, termelés során felmerülő költségek növekedése) adódó jövedelemcsökkenés részbeni kompenzálására is alkalmas lesz. Ez a mezőgazdasági termelők öngondoskodását ösztönző új rendszer, csökkentheti az előre nem látható gazdasági és természeti események okozta termelői károkból adódó jövedelemcsökkenést.

BNE

A járvány megtörte a javuló tendenciát

Jónak mondható esztendőt zártunk 2019-ben, a tavalyi év első hónapjaiban a termelési és a piaci viszonyok is kedvezően alakultak; egyedül az aszály és az enyhe téli időjárás okozott nehézséget. Összességében régen voltak olyan jók az állattenyésztés kilátásai, mint 8-10 hónappal ezelőtt – így értékelték a Magyar Állattenyésztők Szövetségének elnöke és társelnökei a 2020-as esztendő indulását.

Aztán jött az aszály és a koronavírus-járvány. 20 éve nem esett ilyen kevés csapadék tavasszal, mint tavaly, emiatt a termés egy részét véglegesen elvitte az aszály. A szeptemberi újabb aszály pedig a legelőket is kiszárította. Eközben a koronavírus-járvány alapjaiban átrendezte az állattenyésztők életét is. A piacok már évek óta egyre hisztérikusabban reagálnak egy-egy rossz hírre – abból pedig ebben az évben nem volt hiány.

Az elmúlt hónapokban a koronavírus-járvány hogyan érintette az egyes állattenyésztési ágazatokat?

– A tavaszi leállás, majd a nyári újraindulás és az októberi második hullám érezte, és a mai napig érezteteti hatását az élelmiszer-fogyasztásban, valamint a ter-

tek, nyáron ugyan megnyíltak, de a szokáshoz képest 30-50 százalékkal kisebb forgalmat és keresletet realizáltak. A második hullámban a HORECA-szektor újbóli kiesése pedig tovább rontja az idej eladási és fogyasztási adatokat. A járvány átalakította a fogyasztási szokásokat is. Kevesebbszer vásárolnak az emberek, és jobban megnézik, mire költik a pénzüket. A prémium termékek (amelyek között sok állati eredetű is szerepel) fogyasztása érzékelhetően visszaesett.

A tavalyi év azért is volt nehéz, mert miközben a gazdák bevételei csökkentek, addig az inputanyagok drágulása miatt a kiadások megnövekedtek. A megcsappanó jövedelmezőség, és a sok szempontból bizonytalan jövő nincs pozitív hatással a tenyésztési és állattartási kedvre.

Az állatállomány változása sokszínű ké-

A tejpiac kiegyensúlyozott –, talán valamennyi ágazat közül a legstabilabb maradt. Ez köszönhető a világpiacon a helyzet mellett a Tej Termék Tanács által harmonizált termék-pályán belüli együttműködésnek. A nyers tej árának a 2020 eleje óta tartó csökkenése szeptemberben megállt, majd végre újra emelkedni kezdett. Ugyanakkor a termelési költségek folyamatos emelkedése felemészti ezt a többletbevételt.

Amíg a tejtermékfogyasztás a tavaszi átmeneti hullámzást követően a nyári időszakra stabilizálódott, addig a drágább élelmiszernek számító marhahús iránti kereslet már jó ideje csökken Európában, amit a járványhelyzet csak tovább erősített. A marhahús nemcsak drága, de az érlelés miatt a nehezebben elkészíthető húsfélék közé tartozik, ami nem teszi annyira vonzóvá a fogyasztók körében.

A húsmarhapiacra 15-20 százalékos áresést lehetett tapasztalni március-áprilisban, a minőségi marhahúst vásárló éttermek, szállodák leállása és a – főként – török export visszaesése miatt. A legnagyobb áresést (-20%) a vágótehénél lehetett tapasztalni, igaz, tavaly rekordmagas árakat lehetett jegyezni. Júniustól emelkedni kezdtek az árak, megközelítve a 2019-es szintet, de sajnos szeptembertől újra lefelé tartanak, és a kereslet is kisebb a megszokotthoz képest. A török export júliusban újraindult, de a nyári forróság miatt állatvédelmi megfontolásból hetekre le kellett állítani a szállításokat. Szeptembertől aztán ismét megindult a kiszállítás, de a korábbi éveknél jóval kisebb mennyiségben.

Sertés- és juhtartóként *ifj. Csomai Géza* társelnök főként e két ágazatról beszélt: „A sertésállomány növekedését az ASP-helyzet és a PRRS-mentesítés évek óta hátráltatja, így sajnos továbbra sem sikerül a bővös 3 milliós létszámot elérni – valamivel több mint 2,6 millió sertés van az országban. 2020 elején rekordmagas árakat jegyeztek, amelyek márciustól elkezdtek esni. Két hullámban, júliusig mintegy 25 százalékkal csökkent a felvásárlási ár egészen 370 Ft/kg-ig, aztán júliusban újra 400-420 Ft/kg körüli szintre kúszott fel, és onnan nem mozdult szeptember közepéig. Majd miután az ASP Németországban is megjelent, pár hét alatt újra a 370-390 Ft/kg-ra

Zászlós Tibor: a HoReCa-szektor válsága megvívta a beszállítókat is

mék-előállításban is – kezdi a szarvasmarha-tenyésztés helyzetéről szóló összefoglalóját Zászlós Tibor, a szövetség elnöke.

Az állati termékek egy jelentős részét közvetlenül a szálloda- és vendéglátóipar (HORECA) részére értékesítjük, azonban ezek a felvevőpiacok tavasszal teljesen kies-

pet mutat. A szarvasmarha-állomány összességében növekedett, ami részben annak is köszönhető, hogy a vírushelyzet miatt lelassultak az értékesítések, illetve a piacok kevesebbet vásárolnak. A húsmarha-állomány tovább nőtt, míg a kettőshasznú és a tejelőmarhák száma stagnált.

esett vissza, és az elmúlt hetekben ennél is mélyebbre süllyedt.

Kritikus időszaknak néz elébe a magyar sertéságazat. Súlyos veszteségek érhetik a termékpályán belül, és a jelenleginél is sokkal kiszolgáltatottabbá válhat, mert nem lesz

ifj. Csomai Géza: az ASP-mentes státusz megnyitja az exportpiacokat

elég malac, hízó, sőt még elég vágókapacitás sem. A kamara keretei között működtetünk egy sertéspiacot figyelő munkacsoportot, ahol a legnagyobb feldolgozókat és termelői szerveződéseket, szakmai szervezeteket képviselő személyek hétről hétre egyeztetnek a piaci helyzetről és lehetőségekről. Ezeknek az üléseknek már most érezhető a hatása, például nem zuhantak be a felvásárlási árak, továbbá az ágazatot segítő kormányzati intézkedésekre is születnek javaslatok.

A juhlétszám 2017 óta – ha csak lassú mértékben is – folyamatosan csökken. Év elején kifejezetten jó bárányárak alakultak ki, majd márciusban, a veszélyhelyzet elrendelését követően, a húsvéti bárányexport veszélybe került, ami az ágazat éves árbevételének több mint egyharmadát adja. Az agrárkamara és a kormány együttműködésének köszönhetően gyorsan és hatékonyan sikerült az exportszállítások folyamatosságát biztosítani. Nyárra ismét rekordárak alakultak ki Európa-szerte, és ez a karácsonyi szezonra is igaz, ami éves szinten jó eredményt hozhat a juhászoknak.

A Juh és Kecse Termék Tanács és Szakmaközi Szervezet létrehozásának hosszú folyamata a végéhez közeledik. Márciusban kibővült a tavaly létrehozott Juh és Kecse Ágazatért Egyesület tagsága, amely szeptemberben átalakult szakmaközi szervezetté. Ezzel egy több évtizedes, vitákkal terhelt folyamat végére értünk, így egy új korszakot nyithatunk a juh és kecskeágazatban.

Legnagyobb létszámcsökkenés az elmúlt félévben a baromfiféléknél volt. Az exportvezérelt ágazatot a pandémia is sújtotta, amit tetőzött a madárinfluenza miatt felszámolt állományok elvesztése (4,8 millió állatot kellett leölni [ebből 1,2 milliót megelőzési céllal], aminek kárát 10-12 milliárd forintba becsülik), illetve a leállított turnusok miatt kiesett termelés. Mára ezen már túl vagyunk, visszanyertük a mentes státuszunkat, de ennek ellenére a piacok csak nagyon lassan nyílnak meg előttünk. Emellett az inputárak emelkedése, valamint a kínálati nyomás miatt az ágazat rossz évet zárt."

A lótenyésztés éves teljesítményét Haál Gábor társelnök foglalta össze: „A lótenyésztés és a lovas ágazat manapság elsősorban sport és hobbi célokat szolgál. A koronavírus-járvány megfékezésére elrendelt korlátozások, a versenyek, rendezvények és a tenyészállatok adás-vételének részleges vagy teljes leállása súlyosan érintették az ágazatot. A tevékenységek teljes vagy részleges leállása, valamint a tenyészállatpiacon érzékelhető kereslet-, illetve ezzel párosuló árcsökkenés miatt, jelentős bevételkiesést szenvedtek el a

Haál Gábor: a járvány nem kedvezett a lótenyésztésnek és a lovasturizmusnak sem

lovas ágazat szereplői. A jelenlegi kilátások szerint az ágazat lassabban tud kilábalni a válsághelyzetből, hiszen a turizmus és vendéglátás talpra állása bizonyosan elhúzódik."

Melyek azok a feladatok, problémák, amelyekkel a szövetségnek is foglalkoznia kell, és mely teendők azok, amelyek a szövetség számára elengedhetetlenek?

A Magyar Állattenyésztők Szövetsége szinte valamennyi hazai elismert tenyésztőszervezetet magába foglalja, és igyekszik az együttműködésüket, valamint a tenyésztésszervezési rendszer megerősödését és fejlődését elősegíteni – hangsúlyozza Zászlós Tibor, a MÁSZ elnöke. Stratégiai partnere vagyunk mind az Agrárminisztériumnak, mind a Nemzeti Agrárgazdasági Kamarának. Aktívan részt veszünk az állattenyésztéssel kap-

csolatos jogszabályalkotásban, emellett sokat foglalkozunk olyan távlatos kérdésekkel, mint az ágazati stratégiák, vagy a fajták szerepének meghatározása.

A tenyészésszervezési rendszerünk megerősítése, a genetikai alapok többségének magyar kézben tartása, ezzel a tenyésztési szuverenitásunk megőrzése mind stratégiai kérdés, akárcsak az élelmiszer-önellátásunk és a termelési potenciálunk kihasználása. Azért dolgozunk, hogy ezek a célok megvalósuljanak.

A hazai agrárium egyik legégetőbb kérdése a generációváltás. Azoknak, akik beleszülettek a családi gazdaságokba, adott a pályájuk. Azonban vélhetően sokkal nehezebb folyamat mindez azok számára, akiknek a felmenőik nem gazdálkodók. Ilyen esetekre milyen forgatókönyvet képzelt el a MÁSZ?

– A kényelmi szempontok mellett a mezőgazdasági munka nehézsége és a kisebb jövedelem nehezíti a fiatalok bevonását a szakmába – hangsúlyozta az elnök. Ugyanakkor a digitalizáció, a termelés automatizálása, a robotok alkalmazása a munkafolyamatok jelentős részét megkönnyítik – elsősorban a nehéz fizikai munkát. Ez egyelőre főként a fejőrobotok alkalmazásának terjedésében és a takarmányozási, tartási rendszerek automatizálásában érezhető. A jövőben kevesebb fizikai munkára és több digitális készségre, képességre lesz szükség. Ezt le kell követnie a szakképzésnek, aminek átalakítása jelenleg gőzerővel zajlik hazánkban.

A szakmánk jövedelmezősége – és ez egy kardinális kérdés az életpálya szempontjából – nagyban függ attól, hogy mennyire leszünk versenyképesek, miként tudunk jó ágazati stratégiát alkotni, és azt következetesen megvalósítani. Ha ez sikerül, akkor mindjárt többen szeretnének majd ebben a szakmában dolgozni.

A világon mindenütt küszködnek a mezőgazdaság vonzóbbá tételén. Mindezért az idősebb generáció is felelősséggel tartozik, hiszen nekik kell a fiatalokat kiválasztani, ki-nevelni.

Azt is látni kell, hogy az állattenyésztés a mezőgazdaság nehézipara. A tőkelekötése és forrásigénye nagyon jelentős, miközben a megtérülés lassú, a jövedelmezőség pedig relatíve alacsony. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy ebben az ágazatban sok pénzt kell sokáig befektetni ahhoz, hogy a képződő jövedelem egy családot eltartson. Egy ilyen befektetési konstrukciónál a távlatos gondolkodásnak, a jövőbe és a szakmába vetett bizalomnak hatványozott jelentősége van.

Halmos B. Ágnes

FŐÁLLÁSÚ ÖSTERMELO

Kötéltánc a talponmaradásért

A sertésbetegségek megelőzése érdekében épült az új disznógyűjtő

„Soha nem szerettem a bezártságot, és mindig erre a szabadságra vágytam. Már kiskoromban a jószágok között éltem, neveltem őket, és még a hat mázsás tehéntől sem féltem. Nem néztem tévét, nem érdekelt a mese, én az állatok között akartam felnőni. Nem hiszik el az emberek, amikor elmondom, hogy életemben csak egyszer voltam moziban, mert nem kötnek le a filmek.”

Farkas István ezért lett főállású őstermelő a család kicsi birtokán, Jánosomorján. Holott vendéglátóipari szakon végzett szakácsként, és már négycsillagos szállodákban dolgozott, amikor elhatározta, hogy vált. 2013-ban sertéssel, szarvasmarhával és baromfival indult a munka, de István két éve úgy döntött, hogy csak a disznók maradhatnak. Törzstenyészetből vásárolta az anyai vonalat, az apákat pedig a mesterséges termékenyítés helyettesíti, mert meg akarja őrizni az állomány erős genetikáját. Sok állatot nem tarthat, mert a gazdaság a településen belül helyezkedik el. Nyáron, amikor jól mentek a dolgok, még 20 kocája és 7 süldője volt, amit szeretett volna búgatni. Viszont időközben olyan alacsony lett az átvételi ár, hogy a párosítás elmaradt, a malacokból pedig nem lehetek hizók, mert az akkori állomány jó részétől áron alul meg kellett szabadulni. Jelenleg már csak 12 kocát, 25 süldőt és 20 kismalacot tart.

A birtok 4000 négyzetméteres, ezen áll a 300 négyzetméteres, korszerű istálló mű-

anyag nyílászárókkal, szúnyoghálóval és digitális szellőztetőrendszerrel. István tagja a Kisalföldi Sertésértékesítő Mezőgazdasági Szövetkezet minősített termelési csoportjának. Az állatait a Pápai Hús Kft. vágóhidjára, valamint tenyészetkóddal rendelkező tartóknak, feldolgozóknak adja el. A család és a barátok részére télen sok finomságot készítenek a sertésekből, és a siker olyan nagy, hogy a fiatal gazda komolyan fontolgatja egy saját húsfeldolgozó üzem felépítését a ház udvarán.

Legyen a jószágoknak is karácsonyfájuk!

December közepén találkoztam Farkas Istvánnal. Az ólba lépve nagy meglepetést okozott megpillantani egy karácsonyfát. Kiderült, hogy a gazda minden évben felállít egy fenyőt a jószágoknak.

– Szeretem, tisztellem az állataimat, és nagy becsben vannak tartva – teszi hozzá István, majd azzal folytatja, hogy a szarvasmarhától mégis meg kellett válnia. „Ott álltak a tehének, amott pedig a borjak. Nem fogyott a tej, talán azért, mert sokan már nem ismerik a friss házi tej ízét, és minden harmadik gyerek laktózérzékeny. Régebben ilyen nem volt” – idézi fel a közelmúltat a fiatalember.

De Farkaséknál egész évben karácsony van az állatok számára, hiszen sokat költenek az állatok jólétére, és nem sajnálják a pénzt az istálló korszerűsítésére. Fontos, hogy a jószág nyugodtan pihenessen az elletőben, ne tudjon bejönni a szúnyog és a légy, télen ne fázzanak, nyáron pedig lehessen szellőztetni. „Amíg itt vannak nálam a malacok, abban a fél évben érezzék jól magukat. De ezek haszonállatok, és ha eléri a kívánt súlyt, akkor menniük kell. Az anyakocákhoz jobban kötődöm, és az tényleg fáj, amikor búcsút kell venni tőlük” – avat be abba, hogy mit is jelent az ő esetében az állatok szeretete. Az ellető egyébként ezúttal is foglalt volt, az egyik helyen pár napos, vörös és fehér malacok szaladgáltak. „Sajnos kevesen vannak, most csak hét született.”

Istvánnak csak kocái vannak, a termékenyítést mesterségesen végzik, a spermát Nagykállóról szállítja egy régi üzleti partnere. Őt tiszta vérű francia lapálllyal kezdte a sertésenyésztést, és ezekre a hatalmas, három mázsás állatokra a legbüszkébb. Már csak három van meg közülük, kettőtől

István specialitása a füstölt somorjai kenőmájás

Négynapos duroc malacok

azért kellett megválni, mert a koruk miatt már nem fogtak fiat. „Szasztok!” – kiált oda nevetve az alvó állatoknak, hogy felébreszesse őket a fénykép kedvéért.

Egyszer majd húsfeldolgozó áll az udvaron

Bár István eredetileg szakács, az édesapjától elleste a hentes hivatás fogásait is, így aztán minden tudása megvan ahhoz, hogy ne csak tenyészse és eladja a sertést, hanem időnként levágjon egyet-egyét a rokonok és a barátok legnagyobb örömére. A húskészítményeknek annyira nagy a sikere, hogy Farkasék már egy kis, családi húsfeldolgozóról álmodnak, az lenne a következő nagy beruházás az udvaron. Amikor van profit, azt félrerakja, így – meg a szülők és a nagyszülők segítségével – előbb-utóbb összejöhet a pénz a feldolgozóra, és akkor készterméssel tudja ellátni a közelben élő családokat.

– *Mit lehet majd magánál vásárolni?*

– Sima és füstölt prásajtót csinállok, ezen kívül van füstölt tarja és füstölt szalonna, nagy kedvenc a füstölt kenőmájás, készítek füstölt kolbászt, meg sok féle szalonnát. Nemrég megpróbálkoztam a turistával, mert nagyon szeretem, és jól sikerült. Egyelőre csak a család meg a barátok kapnak mindebből, de ha elkészül a feldolgozó, akkor nem adok majd el több disznót.

– *Mikor lesz itt húsfeldolgozó?*

– Ezt csak a Jóisten tudja... Azt szeretném, hogy három éven belül valóra válthassam ezt a tervemet. Még soha nem vettem fel kölcsönt vagy támogatást, és nem is pályáztam, de lehet, hogy jövőre megpróbálom, mégpedig egy olyan mosonmagyaróvári cég közreműködésével, amelyik a

fiatal gazdákra specializálódott. A gond az, hogy már a pályázat megírásához is kell vagy félmillió forint, és a mai helyzetben az ember meggondolja, hogy kiadjon-e ennyi pénzt a bizonytalan pályázatért cserébe.

Spórol az egész család

– *Azt mondta, hogy nem vett fel kölcsönt és nem is pályázott. Akkor honnan volt pénz a gazdaság beindítására?*

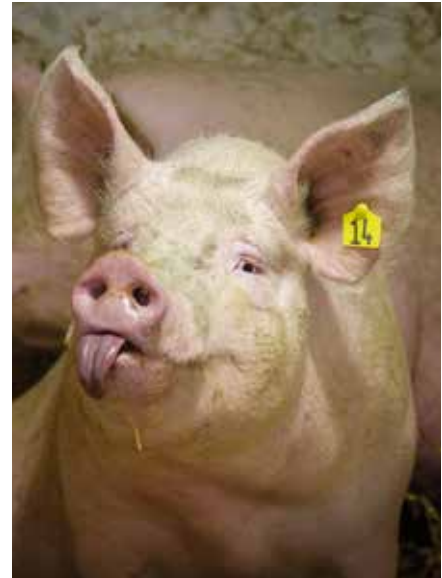
– Nem is tudtam volna hitelt felvenni, mert nem volt mit fedezetül adni. Az édesapám tette meg ezt helyettem, és egyébként is az egész család, a szüleim és a nagyszüleim is éveken át azért tettek félre, hogy meg tudjam valósítani az álmomat. Most már lehet, hogy kapnék kölcsönt, mert áll az istálló, és már van bevétel.

– *Ezek szerint meg lehet ebből élni.*

– Jelenleg nem, most csak viszi a pénzt, és a tartalékokat éljük fel. Ez nem autókereskedés, itt élőlényekkel dolgozunk, ezeknek tápot és vizet kell adni, fényt kell biztosítani, még akkor is, amikor nincs bevétel. Tudtam, amikor belevágtam, hogy kiadásaim lesznek, de ilyen felvásárlási árak mellett nem tudok már sokáig talpon maradni. Ha tavaszig nem lesz változás, akkor fel kell számolnom mindent, én meg elmegyek a közeli sertéstelepre dolgozni. Beszéltem már velük, és mondták, hogy vezető beosztást kapnék.

– *Mióta ilyen nehéz a helyzet?*

– Tavasszal 580 forint volt a felvásárlási ár, háztól pedig 600 forintért vitték a disznót. Aztán augusztusban már csak 400 forintot kaptam a hízó kilójáért, és azóta zuhan az ár, már 340 forintnál tartunk. Egyre inkább azt látom, hogy a feldolgozás a jövő, mert a kész terméket sokkal jobb áron lehet eladni,

Tiszta vérű francia nagyfehér

mint a hízót, és úgy nem lennék kiszolgáltatva a felvásárlási rendszernek, meg a nyomott piaci árak. Igaza volt a nagypapámnak, aki mindig azt mondogatta: „Kisfiam, jegyezd meg, hogy ha magad el tudod adni háznál a tejet vagy a húst, akkor azzal elleszel valahogy. De ha ki vagy szolgáltatva egy felvásárlási rendszernek, akkor ki fognak zsigerelni, mert mindig a felvásárlói rendszerben marad bent a pénz.” Érdekes módon mindig akkor megy le a jószág ára, amikor végre elkészülnek vele. Mi nem termelünk gabonát, ezért vennünk kell a közeli gazdától, és kész tápot is vásárolunk. A helyzetet nehezíti, hogy itt, az osztrák határ közelében olyan magasak az árak, hogy egyre távolabb kell menni keleti irányba, hogy megfizethető kukoricát, árpát és búzát találjunk.

Ausztria vagy Svájc?

István leginkább egyedül dolgozik a gazdaságban, és csak akkor segít be neki valaki, amikor el kell mennie valahová. Egyébként is nagyon nehéz a közelben munkarőt találni, mert aki csak teheti, átjár Ausztriába, hiszen mindenkit felvesznek a határ túloldalán.

– *Maga miért nem dolgozik egy osztrák gazdánál?*

– Sokszor gondolkodom ezen, és ha egyszer el kell innen mennem, akkor Svájcig meg sem állok. Valószínűleg szakácsként dolgoznék, de a szabad napjaimon biztosan bejárnék segíteni egy ottani farmra. Egyelőre azonban nem tudom és nem akarom itt hagyni a családomat. Nehezen adom fel, amibe belefogok, és nekem nemcsak a munkám, hanem a szenvedélyem is az állattenyésztés, amiből nem lehet csak úgy, egyik napról a másikra kiszállni.

Bocskay Zsolt

Szarvasmarhafajta-váltás – embrióbeültetéssel

FOTÓ: CSATLÓS NORBERT

Az első, a görbeházi pusztán született Kudos apaságú murray grey borjú az öt kihordó magyar tarka anyával

Az eredményes gazdálkodás néha azzal jár, hogy tudni kell váltani. Így volt ez Barabás János esetében is. 2005 táján Görbeháza határában megvásárolt egy olyan juhtelepként működő tanyát, ahol a birkatartás rendkívül sok kézi munkaerőt igényelt. Mivel nem talált embert, aki gondozta volna az 1200 anyajuhból álló állományt, eladta a birkákat, és helyette a marhatenyésztést választotta.

2009-től a mai napig 400 darab húshasznosítású magyar tarka tehenet tart vegyesen legeltetett és istállózott körülmények között. Ennek az az oka, hogy nincs elég legelője, így az állatok csak két hónapot tölthetnek kint. Eleinte a nőivarú szaporulatot megtartotta, a bikaborjakat pedig felhizlalta, ma pedig már a teljes szaporulatot hizlalja.

A termelő számára azonban pár év alatt kiderült, hogy a magyartarka-állomány nem váltja be a hozzá fűzött reményeket. Kisvártatva szembejött a megoldás, mégpedig a 2017-es OMÉK kiállítás. Barabás János ugyanis ott talált rá arra a szarvasmarha fajtára, amely „bírja” a klímaváltozást és az egyre melegebb nyarakon is ké-

pes kint legelni a pusztán. Ez a fajta az ausztrál nemesítésű murray grey.

A fajtát megismerve, számos kívánatos tulajdonságát fedezte fel. A murray grey közepes méretű, nyugodt természetű, szelíd, szarvtalan fajta, könnyen ellik, nagy étellejesítményre képes, kitűnő termékenységi mutatói vannak, jól hasznosítja a takarmányt, könnyű tartani, és húsa kiváló minőségű. Ausztrál fajtaként jól tűri a meleget és a szélsőséges időjárási körülményeket is.

Barabás János a gyors döntések embere, ott helyben, még a kiállításon meg is vásárolta a Kaposvári Egyetemről bemutatott tenyész bikát és még egy másik bikát; szaknácst pedig az egyetem munkatársaitól, il-

letve a Rio Alto Kft. munkatársaitól kapott. A fajta akkor (és még tulajdonképpen most is) a hazai, sőt európai meghonosítás fázisában van – kontinensünkön mindössze 3-400 egyed számol az állományuk. A murray grey azonban Barabás János nem szerelemből tartja, hanem a haszonért, így több más hazai murray grey tenyésztővel együtt azt látja, hogy ha húsmarhaként gazdaságosan is tartható – főleg az állományépítési időszakban –, sokkal nagyobb jövedelmet eredményez a tenyészállat-előállítás.

Egy nagy-britanniai tenyésztőből 9 tehenet és üszőt vásárolt vegyesen, azonban Barabás János azt mondja, ez nem járható

Murray grey tenyészállat- és szaporítóanyag információk

Tenyészbika ára	kb. 1 millió Ft
Üsző, tehen ár	kb. 1 millió Ft (egyelőre csak külföldről hozható be)
Hazai sperma ára	5 ezer– 50 ezer Ft/adag
Európai sperma	nem kapható
Ausztrál sperma	minimumrendelés 500 adag
Hazai embrió ára	130–150 ezer Ft
Ausztrál embrió ára	800–1000 \$
Saját embrióprogram	Barabás Jánosnak 1 program önköltsége 300 ezer Ft volt

Vemhes állomány a legelőről behajtás előtt

Itt is látszik, mennyire más húsformát mutat a magyar tarka és a murray grey

út, mert a szállítás ugyanannyiba került, mint maguk az állatok. Mindezek alapján a tenyésztő saját embrió-előállítás mellett döntött. A martonvásári Embriobos Kft. és a Kaposvári Egyetem közreműködésével több mint 200 embriót állítottak elő a saját tenyészállataik szaporítóanyagának felhasználásával. Így az istállóban már vegyesen látni magyar tarka és murray grey állatokat is.

Ezzel párhuzamosan Barabás János elkezdte felkutatni annak lehetőségét, hogyan tudna Ausztráliából szaporítóanyagot beszerezni. A Semex Kft. segítségével James Wallawong prémium minőségű húst, illetve tenyészállatokat előállító tenyészetéből vett spermát (Bottleford Kudos KPN K18), majd a speciálisan ide szánt 10 bika és 8 tehén párosításával létrehozott embriókból összesen 137 darabot is felvásárolt. Az ausztrál genetikájú embriókat magyar tarka fajtájú szűz üszőkbe ültették be – az ed-

Embriórekord

Új rekordot állított fel az Embrió Kft. – Embriobos Kft. szarvasmarhaembrió-előállító munkacsoportja. Egy UK741031400368 fűlszámú, Angliából importált murray grey fajtájú tehén a martonvásári embriódonor-

Később a Barabás János tulajdonában lévő importált murray grey fajtájú embriódonor tehén aznap 27 db újabb embrióval boldogította büszke tulajdonosát és az embrió-előállító csapatot – *dr. Volman Lászlót* (Embrió kft) és *dr. Gyulay Gyulát* (Embriobos kft). A tehén ezzel a termeléseivel (89 db embrió 3 programból 53+9+27) Magyarország első helyezettje lett.

telepen 53 db embrióval örvendeztette meg a gazdáját, *Barabás Jánost*, melyből 50 db fagyasztható minőségű (1. és 2. osztályú) volt – Az embrió-előállítás a hagyományos protokollt követte (MOET).

dig beültetett embriókból 40-42 tapadt meg. Barabás János elmondta, hogy a korábbi tapasztalatai szerint üszőkben nagyobb arányban tapadnak meg az embriók, mint a már ellett tehénekben, ezért a murray grey állományának kialakítása, felszaporítása érdekében 130 magyar tarka üszőt neveltek fel.

Az első ausztrál-magyar borjú 2020. október 30-án hajnalban a legelőn született meg Görbeházán, a tenyésztő további célja pedig 200-250 egyedből álló murray grey törzsállomány kialakítása.

Halmos B. Ágnes

Értékes rovarok

Rovarliszt felhasználásának lehetősége a gazdasági állatok takarmányozásában egyre gyakrabban merül fel mint alternatív fehérjeforrás. Az elmúlt években fokozódott az érdeklődés rovarliszt takarmányokba keverésére, a szójadara és a halliszt teljes vagy részleges kiváltása céljából. Sorozatunkban most bemutatjuk a takarmányozásban szerepet játszó rovarokat.

Fekete katonalégy

A fekete katonalegyek természetben megtalálhatók a baromfi-, a sertés- és a szarvasmarhatrágyában, de előfordulhatnak más szerves hulladékokban is. A lárvák számos rothadó szerves anyagon gyorsan nőnek, például rothadó gyümölcsön és zöldségeken, kávébabpépen, desztillált gabonán, halbelsősegeken, valamint az állati trágyán és emberi ürüléken is. Vagyis kivá-

lón alkalmasak a szerves hulladékok ártalmatlanítására úgy, hogy azokat különböző célokra alkalmas, fehérjében és olajban gazdag biomasszává alakítják, beleértve az állattakarmány-alapanyagot, a biodízel, vagy a kitintermelést. Nagy mennyiségű szerves anyagot alakítanak át értékes biomasszává; csökkentik a trágya és más szerves hulladékok miatti környezeti problémákat, mivel a lárvák felére csökkentik a trágya, és kétharmadára a háztartási hulladék

után megmaradt mennyiséget, továbbá 60-70%-kal a szarvasmarhatrágyából megmaradt anyag foszfor- és 30-50%-kal a nitrogéntartalmát. A trágya szaga kevésbé kellemetlen, és a legyek szaporodását is gátolják. Más rovarokkal szemben előnye, hogy a kifejlett egyedek nem esznek, ezért könnyebb a tartásuk, emellett a szárított lárvák hosszabb ideig felhasználhatók. Nem terjesztenek betegségeket, mivel a lárvákban természetes antibiotikum található, emellett csökkentik a káros baktériumok, mint az *Escherichia coli* 0157:H7 szerotípus és a *Salmonella enterica* gazdasági állatokban okozott kártételét. Hátrányuk, hogy melegebb égövörről származnak, ezért szaporításukhoz és nevelésükhöz meleg környezetre, energiára van szükség.

A fekete katonalégy lárvája fehérjében, lizinben és zsírokban gazdag, ugyanakkor telítetlen zsírsavakban szegény takarmányforrás. Az összetételét jelentősen befolyásolhatja, hogy milyen tápanyagon nevelték őket. Zsírtartalma például baromfitrágyán 15 és 25%, sertésbélyén 28%, olajban gazdag mellékterméken 42 és 49% között alakul. Hasonló állapítható meg a zsírsavösszetétellel kapcsolatban. Az omega-3 zsírsavak aránya marhatrágyán sorrendben 0,2%, míg ugyanez az érték fele-fele arányban tehénbélyét és halbelsőseget tartalmazó szerves anyagon 3% volt.

A legtöbb publikáció a fekete katonaléggel kapcsolatban jelenik meg. A világ különböző országaiban kisebb-nagyobb üzemeket létesítenek a folyamatosan emelkedő szükséglet kielégítésére. Leggyakrabban a lárváját használják fel baromfi, sertés vagy hal takarmányában, a szójaliszt vagy a halliszt részleges vagy teljes kiváltására. Újabban többen vizsgálják az antibakteriális hatását egyes sertés- vagy pisztrángbetegségek esetén. A nevelés után megmaradt szervesanyag a növénytermesztésben hasznosítható, ahol még növényvédelmi szerepük is lehet.

Közönséges lisztbogár

Európában őshonos, de az egész világon elterjedt, mint a gabona, a liszt és az élelmiszerboltok kártevője. Mivel könnyen szaporíthatók és nevelhetők, ezért „iparilag”

előállított fehérjeforrása lehet a kedvtelésből, egészen az állatkertekben tartott állatoknak, beleértve a kisemlősöket, a madarakat, hüllőket, kétlábúkat és a halakat.

Mindenevők, vagyis mindenféle növényi eredetű anyagon kívül állati terméket (pl. húst vagy tollat) is fogyasztanak. Általában korpával és liszttel (árpa, zab, kukorica) táplálják őket, amelyet szójaliszttal, sovány tejporral vagy élesztővel egészítenek ki. Az egyébként nagyon alacsony vízszükségletüket friss gyümölcsevel és zöldséggel (sárgarépa, saláta, burgonya) elégítik ki. Egy kínai vállalat különböző kombinációban szárított és főtt gyümölcs, zöldség és gabonai mellékterméket tartalmazó keveréket tartja a lisztbogár. Végeredményben gyenge minőségű növényi melléktermékből és hulladékból, viszonylag rövid idő

alatt energiában, fehérjében és zsírban gazdag takarmány-alapanyag állítható elő belőle. Mivel a tápláléka ismert, számos Európán kívüli országban gazdasági állatfajokkal is etetik, ezért az EFSA (Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság) kisebb rizikót lát takarmányozási felhasználásával kapcsolatban, mint a többi rovar esetében.

A lisztbogárlárvák kémiai összetételére jellemző a magas fehérje- és az alacsony hamu- (ásványianyag-), különösen a kalciumtartalom, valamint a kalcium/foszfor aránya, ami a takarmány kalciummal történő kiegészítésével javítható. Aminosav-összetétele megfelelő, a zsírsavösszetétele viszont hasonló a házilégylárvájához és a házi tücsökhöz.

Házi légy

A házi légy az egész világon elterjedt, sok betegséget terjesztő rovar, hiszen a lárvák és a kifejlett állatok trágyán és szerves hulladékon élnek. Ugyanakkor e tulajdonságuk miatt kiválóan alkalmasak a szerves hulladékok értékes, fehérjében és zsírban gazdag takarmány-alapanyaggá alakítására, az állattartó telepeken keletkező trágya miatti környezeti problémák csökkentésére, sőt lakossági szerves hulladékon is ne-

velhetők. A '60-as évektől termelnek kontrollált körülmények között lárvákat és bábokat, és vizsgálják takarmányozási felhasználásuk lehetőségét. Leggyakrabban baromfitrágyában (alomban) tenyésztik, nevelik őket, de sertétrágyát, állati belsőségeket, rothadt gyümölcsöt, szarvasmarhavért és búzakorpát, vagy befulladt tojást, kelésgyenge csirkét és korpakeveréket is használnak erre a célra.

Egy dél-afrikai üzemből steril „ketre-

cekben” lévő „tenyészállatok” segítségével állítanak elő több tonna légylárvát. Kétféle hulladékot használnak, emberi ürüléket és vágóhídi vért. Az összegyűjtött lárvákat szárítóban szárítják, majd ledarálják.

A házi légy lárvájának magas a fehérje- és zsírtartalma, de az egyes vizsgálatok között jelentős szórást tapasztaltak. Rosttartalma alacsony, ugyanakkor foszfortartalma megegyezik a fekete katonalégylégyével, de kalciumtartalma sokkal alacsonyabb. Lizin tartalma hasonló a fekete katonalégylégyéhez, a hallisztnél magasabb a cisztin és ahhoz hasonló a lizin, a metionin, a treonin és a triptofán tartalma. Zsírsavösszetétele attól függ, hogy milyen szubsztrátumon tartják. Például a tejporon, cukron, baromfialmon nevelt lárvák zsírsavösszetétele megfelel a brojlerek igényének.

A házilégylárvák fehérje-, zsír- és rosttartalma sokkal magasabb, mint a lárváké. Ugyanakkor csak kisebb eltérések figyelhetők meg az aminosavak mennyiségében (pl. lizin és metionin tartalma kissé alacsonyabb) és a zsírsavak arányában.

A brojler csirke takarmányának ideális aminosav-szükségletéhez közelebb áll a házilégylárvája és báb keveréke, mint ha csak lárvalisztet használnak.

Házi tücsök

A házi tücsök mellett még a sáskák és a szöcskék alkotnak külön csoportot, amelyeknek szintén az emberek táplálkozásában és az állatok takarmányozásában is szerepük van. A házi tücsök könnyen tenyészthető, évente 6-7 generáció nyerhető ki általa. Mindenevő, ezért táplálékskálája meglehetősen széles.

A házi tücsök fehérjetartalma magas. A többi rovarhoz képest alacsony a mangán- és magas a cinktartalma. Szintén alacsony a metionin, a fenilalanin, a triptofán és a hisztidin, azonban magas a leucin tartalma. Aminosav-kiegészítés feltétlenül szükséges a termelési eredmények fenntartása érdekében, különösen akkor, ha a szójadarat teljes mértékben ki akarják váltani.

A felsorolt fajok mellett más rovarok lárváit is használják alternatív fehérjeforrásként az EU-n kívüli országokban, így például a selyemhernyó lárváját, amelyből csak Kínában évente 150 000 tonna keletkezik. Fehérjetartalma 48%, amely az olaj kivonását követően akár 80%-ra is növelhető. Baromfitakarmányban a halliszt akár teljes egészében is kiváltható, miközben javítja a takarmányértékesítést. Afrika és Ázsia számos országában a szöcskéket is felhasználják takarmányozási célra, mert 50-65% a

nyersfehérje tartalma, és emiatt a hallisztnek akár 20-40%-a is kiváltható a baromfitakarmányokban.

A kísérleti eredmények alapján egyértelmű, hogy a különböző rovarlisztek alkalmasak a szója- és a halliszt részleges helyettesítésére. További intenzív kutatást kell végezni annak érdekében is, hogy meghatározható legyen a különböző állatfajoknak, hasznosítási irányoknak és élettani állapotnak megfelelően, melyik rovarból (lárva, báb stb.), milyen arányban célszerű a takarmányba keverni mint fehérje- és energiaforrást, a szója- vagy a halliszt helyettesítése céljából.

Mivel jelenleg a rovarokat, azok bábjait és lárváit elsősorban kedvtelésből tartott és állatkerti állatok takarmányozására használják, emellett újabban néhány európai országban az emberek is fogyasztják, ezért az ára egyelőre még magas. Ahhoz, hogy az ára csökkenjen, nagy tömegben, automatizált rendszerben, költséghatékonyan, biohulladékok biztonságos felhasználásával, optimális tartási és termelési feltételek mellett kell előállítani, amihez jelentős kutatási és fejlesztési tevékenység is szükséges. Reálisnak érezzük azt, hogy az erre szakosodott vállalatok, vállalkozások hamarosan versenyképes áron lesznek képesek rovarlisztet előállítani.

Nem újdonság, hogy az EU esetenként túlzott óvatossággal kezel néhány ügyet. Ez figyelhető meg a rovarliszt esetében is, különösen trágyán való szaporítással és neveléssel előállított rovaroknál. Joggal remélhető azonban, hogy sikerül olyan biztonságos rendszereket kidolgozni, amelyek az élelmiszerbiztonsági előírásoknak is teljes mértékben megfelelnek.

Szendró Zsolt, Szendró Katalin

Kaposvári Egyetem

A termeléstől a feldolgozásig

A struccenyésztés hazánkban még nem túl általános

A strucc és az emu húsából készült termékek Magyarországon ma még kuriózumnak számítanak, míg Franciaország és Európa más országainak gasztronómiájában már jelentős szerepük van.

A strucc tartás több évtizede van Magyarországon, mégis kevés információ áll rendelkezésre róla. Éppen ezért *Brassó Dóra Lili*, a Debreceni Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Tudományok Doktori Iskola másodéves PhD-hallgatója nem kevesebbre vállalkozott, minthogy doktori értekezését a hazai struccállomány termelési, viselkedési sajátosságairól és genetikai szerkezetéről írja.

A strucc húsa és tojása is rendkívül értékes, táplálékanyag-összetétele diétázók, betegek számára különösen előnyös. Tojása 25-30 darab tyúktojásnak felel meg, súlya – mérettől függően – jellemzően 1100-1600 gramm közötti. A struccot komoly érteke miatt sokan tenyésztési célból is tartják. Az egyhetes csibék ára 30 ezer forint körüli, a kifejlett tenyészállatoké elérheti az egymillió forintot is. Tenyésztésbe 2-3 éves korban vehető, tojástermelésre biológiailag 15-20 éves koráig képes.

A combon lévő húsrészek a legértékesebbek

Hazai húsipari feldolgozásukat egyelőre jócskán megnehezíti az a tény, hogy a futómadarak értékes részei eltérnek a baromfiétól és más állatfajokétól is. Itthon még nin-

csenek struccvágásra szakosodott vágóhidak és feldolgozók, így az értékes húsrészek – amelyek elsősorban a combon találhatók – azonosítása, lefejtése és elválasztása bonyolult feladat. A vágóállatok nagy részét élő állatként Franciaországba és Németországba exportálják, a feldolgozott termékeket pedig hazai éttermekben adják el.

– Idehaza Tokajban található olyan sertésvágóhid, ahol egyszerre tíz strucc levágása is kivitelezhető. A hús részleges feldolgozása szintén Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a Németh és Futás Kft. telephelyén, Vissen zajlik, ahol egyébként a családi vállalkozás emukat tart és dolgoz fel – mondja Lili, aki a faj üzemi vizsgálatát az elmúlt egy évben elsősorban két hazai strucctelepen, Hajdúnánáson és Jászberényben végezte. – A vágási és húsminőségi paraméterek elemzése megkezdődött. November eleji vágások és feldolgozások során vér-, máj- és húsmintát gyűjtöttem a szükséges vizsgálatokhoz. Lehetőségem lesz a vérösszetételt, annak különféle hormonjait, a máj emésztőenzimeit és a hús fizikai, kémiai, valamint technológiai sajátosságait is megvizsgálni – teszi hozzá, míg a hús fizikai vizsgálatába a porhanyósság, a rostvastagság és a nyírórőrő, a kémiaiba pedig a szárazanyag-, nyerszsír-, nyersfehér-

je-, kollagén- és ásványianyag-tartalom, valamint az aminosav-összetétel analízise tartozik bele.

– A technológiai jellemzők közé soroljuk a csepegési, fagyasztási és főzési veszteséget, mely a hús feldolgozhatóságáról tájékoztat. Az említett paramétereken kívül szeretnénk egy kóstolási panelt is összeállítani, amelynek tagjai érzékszervi vizsgálattal állapítják meg a hús élvezeti értékét. A húsminőség elemzése kiegészül a faj vágási tulajdonságainak értékelésével is.

Az első fél év azzal telt el, hogy – mivel zömmel külföldi tényadatok, kutatások álltak rendelkezésre – a szakirodalmat bújta, amelynek segítségével össze lehet hasonlítani a magyar struccállomány teljesítményét a nemzetközi eredményekkel. Míg Dél-Afrikában komoly szakmai múltja van a tenyésztésnek és kutatásnak, addig nálunk még maguk a tenyésztők is saját útjukat keresik, emellett egyelőre a technológia sem teljesen kiforrott – talán ezért is lesz hasznos számukra Lili PhD-munkája.

– Igaz, hogy már eddig is rengeteg információt és tudást kaptam a tenyésztőtől, de az általam feltárt új információk és eredmények elemzésével, a következtetések levonásával a gyakorlati munkát kiegészíthetem jól hasznosítható elméleti háttérrel – mondja a fiatal kutató. Szavai szerint választ adhat majd olyan keltetéstéchnológiai kérdésekre, amellyel csökkenthető a

Brassó Dóra Lili a PhD-képzésen túl idén decemberben végez a DE GTK angol-magyar gazdasági szakfordító szakán. Lili állattenyésztő mérnökként diplomázott a Debreceni Egyetemen kiváló minősítéssel, munkáját több alkalommal kitüntetésekkel és ösztöndíjakkal ismerték el. Alapszakos hallgatóként a kárpáti borzderes szarvasmarhafajta génmegőrzésével és értékmérő tulajdonságainak elemzésével foglalkozott. Az állattenyésztő mérnök mesterszakon pedig a szarvasmarha-tenyésztésben alkalmazott háromfajtás, rotációs keresztezés tejtermelő képességre, az állatok termékenységére és egészségi állapotára gyakorolt hatását vizsgálta; dolgozatával 2019-ben Országos Tudományos Diákköri Konferenciát nyert.

Mivel futómadarakkal korábban nem végeztek mélyreható kutatómunkát – igény viszont volt rá –, a szarvasmarháról áttért a madarak termelésének elemzésére.

tojásfertőzések száma és javítható a kikelt csibék aránya.

A kakasok színváltozása

Kutatómunkájának fontos része a tojásmínőségi paraméterek – súly, méret, alak, porózusság – felmérése, ami egyben információt ad a tojások keltethetőségéről is.

– A tojásmínőség megállapításához szükséges adatokat még nyáron, a hajdúnánási és jászberényi strucctelepen gyűjtöttem be több hónapra keresztül – mondja Brassó Dóra Lili. – Ezzel azt szeretném megállapítani, hogy a tenyészállatok takar-

mányozása és tartása, a tojások sajátosságai, valamint a tárolási és keltetési körülmények mennyire befolyásolják a tojás minőségét, és a későbbi keltetés sikerességét. A kutatási munkát nehezíti, hogy mindezt a mindennapokban működő, termelő, s egyébként profitot előállító telephelyeken kell végezni. A hatékony munkavégzés érdekében, próbálok külföldi egyetemmel kapcsolatot teremteni, eddig azonban nem találtam olyan kutatócsoportot, amely jelenleg struccal foglalkozik.

A doktorandusz hallgató hamarosan megkezdte az állatok etológiai (viselkedéstani) megfigyelését is, aminek köszönhetően a különböző korú és nemű egyedek magatartáselemeiről kaphat értékes információkat. A strucc agresszív fajnak számít, amely fajtaársait és akár az embert is meg tudja sebesíteni. A kutatás célja többi közt az egyedek agresszióvizsgálata, a tojóidőszakban és azon kívül egyaránt. A tojóév kezdete – amely általában március-áprilisra tehető – nemcsak viselkedésben, hanem fenotípusos

(külső) jelekben is megnyilvánul, ami főként a kakasok színváltozását jelenti. Az állatokhoz ebben az időszakban (bár egyébként is), például takarmánykiosztás, tojásgyűjtés alkalmával ajánlott fokozott óvatossággal közeledni. Az állatok agressziója összefüggésben lehet azok teljesítményével is. A tapasztalatok alapján az agresszívebb kakasok termékenyítőképessége ugyanis jobb, mint a kevésbé agresszíveké.

– Ezt a hipotézist szeretnénk megerősíteni vagy megcáfolni a szakmai megfigyelések és értékelések elvégzésével. Az agresszióvizsgálaton kívül célom megismerni a fogvatartott, egyébként erős, vad gyökerekkel rendelkező faj különböző korú és nemű egyedeinek napi ritmusát, melyet majd etogrammal mutatok be. Az etogram egy egyed viselkedéseinek összességét írja le, ami magában foglalja a létfenntartó, a fajfenntartó és a szociális viselkedési elemeket – mondja.

– A tenyészállatokat a hajdúnánási telepen trióban (két tojó, egy kakas) és hárem-

Az emu comb Nyugat-Európában keresett portéka

A vissi emu farm kifutóiban a növendék madarak

ben (nyolc tojó, egy kakas; hét tojó, két kakas) tartják. Az állatok viselkedésének elemzésénél az ivararányt is célszerű figyelembe venni. Az ivararány egyúttal befolyásolhatja a tojástermelő képességet és a tojások keltethetőségét is. Terveink szerint a kutatómunka tanszékünk állatorvosainak bevonásával kiegészül a tojások mikrobiológiai állapotának, továbbá az embrióelhalások okainak feltárásával is. Ezek ismerete segítséget nyújthat a tartási és keltetési technológia fejlesztésében, így a hatékonyabb termelés elérésében is – teszi hozzá.

Céljuk minden vizsgálattal a faj minél átfogóbb, egzaktabb megismerése, tudományos eredmények felmutatása, és nem utolsósorban mindezzel a gyakorlati szakemberek munkájának támogatása is.

Doros Judit

A pásztorok hagyatéka

FOTÓ: BNE

A pásztorok megfelelő irányítással még akkor is képesek összetartani, együtt tartani a nyáját, ha városi kutyaként még sosem láttak korábban birkákat. Ennek titka a terelőösztönükben rejlik, ami megkülönbözteti őket a többi fajtától. Létrejöttük a pásztorok évszázadokon át tartó szelektáló munkájának köszönhető, amely során csak azok a kutyák maradhattak életben, amelyek képesek voltak önállóan feladatokat végrehajtani, nem féltek a jószágtól, és nem tettek kárt bennük.

A kutyák nemcsak nélkülözhetetlen társaként segítették a gulyásokat, a csordásokat és a juhászok munkáját, hanem a jószág és a porta őrzésében is fontos szerepet kaptak. Betanításukban mesternek számítottak a pásztorok. A jószágértartás átalakulásával, a villanypásztor elterjedésével e kutyák használatát háttérbe szorult. Ugyanakkor megjelentek családi, városi környezetben, ahol terelőösztöneik kielégítetlenül maradnak – mondja Gerényi Nóra, a székesfehérvári Kutyás Oktatóközpont vezetője, akivel azt követően beszélgettem, hogy figyelemmel kísértem a terelőkutyás alapképzésük néhány óráját.

Több jól elkülöníthető részből áll a képzés. Először egyszerűnek tűnő feladatot kaptak a kutyák: egy raka juhokkal teli karámot kellett kívülről körbe futniuk, majd a gazdi vezényszavára az ellenkező irányból tenni ugyanezt. Mi a célja ennek?

– Felméri a kutyák ösztöneit, hogy érdeklődnek-e a jószág iránt. Megmutatja, milyen az együttműködés a gazdi és a kutya között, valamint, hogy milyen a kutya irányíthatósága. Hozzánk főként hobbikutyatartók, családi

kutyások vagy sport célú kutyások érkeznek, ugyanis körükben egyre inkább nő az érdeklődés a terelőkutyák képzés iránt. Sokan választanak terelőkutyafajtát, főként a küllemük miatt. Később realizálódik csak bennük, hogy a border colliek, a mudik és egyéb pásztorokfajtáknak sajátos igényeik vannak, amit nem tudnak kielégíteni.

Régen a pásztorok a legelőre való kihajtáskor, a nyáj vagy a gulya egybentartására, mozgásának irányítására, és a jószágok leválogatására használták ezeket a kutyákat. Nélkülözhetetlen segítők voltak a pásztoroknak, eközben a kutyáknak is örömet jelentett a feladatok végrehajtása.

Ha valaki manapság pásztorokfajtát választ, és foglalkoztatás nélkül otthon tartja a lakásban vagy a kertben, akkor kutyája unatkozó energiabombává válik, amelynek a viselkedése egyre kevésbé lesz tolerálható.

Mennyire ismerik fel ezt a problémát a gazdik, és mekkora igény van Magyarországon a terelőkutyák képzésére?

– Az érdeklődés nagy, az igény egyelőre kisebb a kutyás terelés iránt. Fontos különbséget tenni a hobbikutyázás, a sport és a

munka között. Egyre több kutyatartó válik tudatos gazdivá. Ez együtt jár azzal, hogy a kutyák természetes igényeit tisztelik, ezekre alapozott feladatokat adnak nekik, amelyek végrehajtása örömet nyújt a gazdinak és a kutyának egyaránt. A kutyákban is vannak feszültségek és félelmek, amelyeket megfelelően kell levezetni, és fontos, hogy ne az ösztönéletük irányítsa őket, hanem a gazdájuk. A többi között ebben is segít a terelőkutyák képzésünk.

A gazdálkodók kutyái, amelyeket terelésre használnak, általában ott születnek a használlatok közelében. Már kicsi koruktól tanulják, figyelik – sok esetben már rutinos kutya társaságában – a terelési munka csínját-bínját. Ezek a kutyák és a gazdáik értelemszerűen nem célcsoportja az oktatásunknak.

Milyen adottságokkal rendelkező kutyusból lesz jó terelőkutyája?

– Fontos a szelekció, azaz a pásztorokfajták csoportjába tartozó fajták nagyobb eséllyel erősebb ösztönt mutatnak. A gazdálkodóknál bevett és jól működő gyakorlat, hogy a kiváló munkakutyák almaiból származó utódokból választják ki a terelőkutyáikat. Ugyanakkor, mint minden kutyás iránynál fontos – és egyben a legnagyobb buktató is – az emberi tényező. A gazdinak is meg kell tanulni a megfelelő kommunikációt a kutyával. Meg kell értenie, hogy ösztönállapotban miként válik irányíthatóvá a kutyája.

A közös munkában – nemcsak a terelésben, de itt kifejezetten – nem szabad összekeverni az engedelmességet és a fegyelmezést. A kutyatartók többsége nincs tisztában a különböző módszerek előnyeivel és hátrányaival. A „régimódi” fegyelmező módszernek köszönhetően sok kutya fegyelmezett, ám a túlzott kontroll visszaüthet, akár agresszióba is torolhat. Sajnos hazánkban több eredményes kutya fegyelemből terel és nem ösztönből.

Milyen fokozatai vannak a pásztorok kutyaképzésnek? Hogyan épül fel az oktatás?

– A hobbis és sport célú terelés képzése során elsőként fel kell mérni, hogy a kutya ösztönei egyáltalán elkezdtek-e megnyílni. A trénernek meg kell tapasztalni a gazdi-kutya együttműködési kapcsolatát, a kutya irányíthatóságát. Nálunk ez az első, e nélkül a birkák közelébe sem mehetnek, hiszen ebben a sportban – és talán a munkában még inkább

– az első és legfontosabb a birka mint zsákmányállat védelme. Az ösztön és annak nyitása nem feltétlen történik meg az első alkalommal, ezért mi általában minimum három alkalmat javasunk erre az egyéni kutyásoknál is.

A DogVanguard Kutyás Oktatóközpontban elsősorban kezdő terelőkutyásokat oktatunk, egyéni és csoportos formában egyaránt. A tanítás elméletből és gyakorlatból áll. A sport célú kutyásokat – az alapok megtanítása után – továbbbírányítjuk a megfelelő szakemberekhez, de természetesen folyamatosan nyomon követjük a fejlődésüket.

Korábban említetted, hogy az egyik kutyáddal jársz olyan iskolába, ahol ti is tanulók vagytok. Sokan foglalkoznak idehaza terelőkutyák képzésével?

– Hazánkban mindössze négy-hat helyen van célirányos terelőkutyá-oktatás. Ezek a helyeken nem azonosak a módszerek, és a birkák fajtái is eltérőek. Az első kutyámmal az egyik oktatóközpontban "fegyelmező" alapú képzést kezdtünk el. Ez nem hozta elő a kutyából a kívánatos tulajdonságokat, hanem a jószág megtámadásához, harapáshoz vezetett. Nála most rehabilitációt kell végezni, de remélem, hogy hamarosan megint csodás terelőmunkára lesz képes. Ez az eset rámutatott arra, hogy nem egységesek és kiforrottak a képzések során alkalmazott módszerek. Két éve kezdtem felismerni, hogy mekkora különbségek vannak az oktatásban. Ekkor a svájci Steve Jaunin, nemzetközi terelőbíró és pásztor szemléltető módszerei és gyakorlatai rávilágítottak, hogy a helytelen képzés káros hatásokkal jár, elnyomja a terelőképeséget, az ösztönmunka örömét. Újra kellett értékelnem a módszereket, és felépíteni a megfelelő képzési alapokat. Ez roppant nehéz feladat volt, de ennek hozadékaként láthattam, ahogy a két kutyám nagyszerű munkát végez a svájci hegyekben. Csodás élmény volt! Köszönettel tartozom még Kiss Barbarának és Lecki Saroltának is – nemzetközi bírók és trénernek –, akik építő jelleggel, partnerként áll-

A terelőkutyá-képzésre hetente érkeznek a pásztorokutyákkal a gazdik

nak a hazai terelőkutyázás helyes irányának a népszerűsítéséhez, a képzések színvonalasabbá tételéhez.

Ahogy végignéztem a pásztorokutyaképzés néhány óráját, szembeötlő volt, hogy milyen sok izgalmas pillanatot élnek át a terelőkutyák és a gazdáik. Mióta foglalkozol ezzel, és mi volt a motiváció, ami miatt erre vetted az irányt?

– Eredetileg az ösztönalapú képzéssel kezdtem trénerként dolgozni, ami az alapja a terelőkutyá-képzésnek is. Néhány évvel ezelőtt az egyik kutyámmal elkezdtünk edzeni, és nagyon motivált, amit tapasztaltam: beleszerettem a terelőkutyázásba. A második kutyámat már kifejezetten ebből a célból választottam. Chiky nevű kutyámmal (kelet-európai juhász) 2018-ban már I. osztályos szintig jutottunk a sportban. A közelmúltban egy másik kutyámmal, Boos-szal (Berger de Beauce) is sikeres terelőmunka-vizsgát tettünk. Még az is elképzelhető, hogy belevágok a nemzetközi szintű versenyzésbe.

Az látszik, hogy nagyon szereted a kutyákat. Az oktatásra érkező kutyusok, ha te irányítod őket, sokszor

jobban hallgatnak rád, mint a gazdira. Mi a titka ennek?

– Nincs titok. A kutya az kutya, és nem ember. Egyszerű, tiszta és egyértelmű kommunikációra van szükség. A terelés a zsákmányszerző ösztönön alapszik, röviden nem más, mint egy folyamatosan megszakított vadászat. A kutyának örömet jelent együtt lenni a gazdjával, és hogy olyan feladatokat hajthatnak végre közösen, amelyek az eredeti ösztöneit is kielégítik. A pásztorokutyáknál ez az eredeti ösztön a terelés.

Értetni és tisztelni kell a kutyák működését és jeleit. Amikor az én „kezemben” vannak, nincsenek sallangok, csak tudatosság, határozottság, majd jutalom. Fontos a kutyákkal való együttműködésben a kölcsönös tisztelet, és hogy a kutyák érezzék, érdemes jól viselkedni.

Úgy láttam, hogy a gazdik is legálább annyit tanulnak itt, mint a kutyák. Sőt, volt olyan közöttük, aki mondta is, hogy neki talán még inkább szüksége van erre a képzésre, mint a kutyájának.

– Ez természetes. A kutyának és a gazdának meg kell tanulni egy közös nyelvet, amin hatékonyan kommunikálnak. Ennek része a testbeszéd is. A kutya bármilyen cucci is tud lenni, attól még ösztönlény. A gazdának meg kell tanulnia, miként fogadtassa el a kutyával, hogy ő irányít, az ő utasításait kell követnie, akár a kutya ösztöneinek ellenére is. A kutya falkában érzi jól magát, tartozni akar valahová, de ahová tartozik, ott meg kell határozni a szerepeket: ki irányít, és kinek a dolga ezt feltételek nélkül elfogadni. A kutyáknak egyedülálló képességük, hogy felülírják saját elemi ösztönirányításukat, és betartják a gazdjuk által felállított szabályokat. Ezért is válhat a kutya családunk tagjává.

Az agressziókizárás és érdeklődés-intenzitás megfigyelése a kutyánál

Beregi-Nagy Edit

Kincs, ha határozott a gazdája – a kuvasz

Négy éve segíti a gazdálkodókat Szép Ábrahám és a Kuvasz-Őr Program

megkülönböztethetők voltak a farkas farka tagjaitól. Ezek a kutyák azonban nem pusztán az őrzés-védés és a pásztorkodás során segítettek őseinket, így volt ez az Árpád-házi királyok korában is, mikor is az uralkodók, a főurak és a nemesek gyakorta használtak kuvaszokat a nagyvad vadászataik alkalmával.

A fajta a 15. században, a szarvasmarha-kereskedelem fellendülésével kezdett széles körben ismertté válni. Ekkoriban hatalmas magyar szürke szarvasmarha gulyákat indítottak útnak a hajcsárok a Kárpát-medencéből, s tettek meg velük akár napi 25 kilométert is, hogy mielőbb eljussanak a nyugat-európai nagy állatvásárookra. A hosszú út távolról sem volt veszélytelen, éppen ezért hárult fontos feladat a gulyát kísérő kuvaszokra, melyek egy része – miután teljesítették feladatukat – jó pénzért új gazdára lelt a piacokon.

Viharos időszak

Azok, akik határozottan és következetesen bántak újdonsült négylábú társukkal, mindemellett a kellő mozgásteret és ingergazdag környezetet is biztosítani tudták számukra, igazi kincsré lelhettek ezek

A kuvasz elődei a honfoglaló őseink ragaszkodó, ugyanakkor bátor és kemény társaikként érkeztek a Kárpát-medencébe. E fajta évszázadokon át a nyáj-őrzés és az őrző-védő feladatok során is bizonyíthatta kivételes képességeit, történetük azonban nem is olyan rég, kis híján tragédiába torkollott.

„Őrizd a csöndet mindenek felett. Mard el veszetten, aki megzavarja s a semmiségről fájón zokog, mert énreám még hosszú-hosszu út vár, s munkás kezembe hittel jár a toll” – írja *Kosztolányi Dezső* Hattyú kutyám című versében. A műben a szerző négylábú társát, egyszersmind a fajtát farkasok szelíd, fehér fiaként, ugyanakkor megrögzött embergyűlölőként jellemzi, utalva arra a ketősségre, mely a kezdetektől fogva él a kuvaszok megítélésében.

Hűséges társ a kezdetektől

A honfoglalók kutyáikkal, köztük a kuvasz őseivel érkeztek a Kárpát-medencébe, melyekkel jószágaik mellett magukat is védelmezték. Az erőtől duzzadó, határozott fellépésű kutyák hűséges társaként védték őket a nagyvad – farkas és medve – támadásaival szemben is. Különösen fontos volt, hogy fehér bundájuknak köszönhetően éjszaka is

Szenvedélye a fajta

„Olyan, mint a magyar ember: egyenes” – jellemezte a fajtát beszélgetésünk során a vadgazdamérnök és kuvasztenyésztő *Szép Ábrahám*, akit sokan megismertek azt követően, hogy 2016-ban útjára indította Kuvasz-Őr Programját, melyet a Magyar Kuvasz Fajtagondozó Egyesület is támogat, sőt tenyésztési programja részeként tekint rá. Az Észak-Magyarországot felölelő kezdeményezés keretében kuvaszkölyköket kaphatnak azok a gazdálkodók, akik veszélyeztetve érzik állatállományukat a nagyragadozók – farkasok és medvék – támadásaival szemben.

A szakember az 1990-es évek elejétől kezdve tart kuvaszokat, a tenyésztéssel pedig 2007-ben kezdett el foglalkozni. Számára a kuvaszok olyan rendkívül megbízható, ragaszkodó és hűséges társak, akik készek őt bármilyen veszély esetén megvédeni, főként ezért került a fajta ily közel a szívéhez.

A kutya keménysége ugyanakkor azt is jelenti, hogy gazdájának határozottnak és következetesnek kell lennie, s az sem árt, ha szerzett már tapasztalatot egyéb fajták tartásában. „Engedelmségre kell nevelni őket már a lelegejétől kezdve, és meg kell velük értetni, hogy mi az, amit nem szabad megtenniük. A kuvasz erős jellemű embernek való, ezért első kutyaként, tapasztalatosan gazdának nem javasolnám” – magyarázta. Mint mondta, nagy mozgásigényű fajtáról van szó, így ha valaki kisebb területen tartja, lehetőség szerint érdemes minden nap sort kerítenie a sétáltatásra. Szép Ábrahám hozzátette, a kuvaszok több helyütt is népszerűek a világban, így például az erdélyi magyarok körében, vagy éppen a tengerentúlon: Kanadában és az Amerikai Egyesült Államokban.

A jószág és a gazda is biztonságban érezheti magát, ha kuvasz kíséri a nyáját

ben a kutyákban. Már akkor is okos, hűséges, a gazdáját szinte rajongásig szerető, területét mindenáron megvédeni igyekvő fajta hírében állt. Nem véletlenül mondható el róla az is, hogy idegenekkel szemben bizalmatlan, s ha provokálják, nem rest támadni. Ezek a tulajdonságok idővel még inkább előtérbe kerültek, miután a 19. századtól kezdődően, amikor a rideg állattartás elkezdett visszaszorulni a Kárpát-

medencében, őseink a kuvaszokat elsősorban a porták őrzésére kezdték használni. Noha a 20. század derekán elkészült az első fajtaleírás, s kezdetét vette a szervezett tenyésztés, majd a minőségi szelekció, néhány éven belül szinte mindent a nulláról kellett kezdeni. A második világháborúban az ellenséges, fosztogató katonák ugyanis szinte valamennyi kuvaszt lelőtték az országban.

Az új szakmai alapokra helyezett tenyésztés az 1950-es években négy fajtatípusra kezdődött el, s bár a fajta még napjainkban is veszélyeztetettnek számít, a Magyar Kuvasz Fajtagondozó Egyesület áldásos tevékenysége nyomán lassan növekszik a hazai állomány. A törzskönyvezett létszámot tekintve az éves szaporulat nagyjából 210-250 kutya között mozog. Fontos tény az is, hogy a Hungarikum Bizottság 2017-ben a magyar pásztor- és vadászkutyafajtákat – beleértve a kuvaszt is – a Hungarikumok Gyűjteményébe emelte.

Erő és könnyedség egyaránt jellemzi

A kuvasz az egyik legrégebbi magyar juhász- és pászorkutyafajta. Nemtől függően testtömege 37-62 kilogramm, marmagassága pedig 66-76 centiméter közé tehető. Feje erőteljes, orrháta egyenes, orrtükrök fekete; fülei v-alakúak, fejhez simulnak. Szemei mandulavágásúak, sötétbarna színűek. Szőrzete közepesen hosszú, durva szálú és hullámos, fején, fülein és a lábainak alsó részén rövidebb. Farka alacsonyan tűzött, lefelé hajló. Megjelenése erőt és bátorságot sugároz; mozgása elegáns, teret ölelő. A többi nagy termetű fajtához hasonlóan a kuvasznál is fenn áll a csípőízületi diszplázia veszélye. Várható élettartama 10-13 év.

A honfoglalókkal érkezhettek a kuvaszok ősei a Kárpát-medencébe

Szócs Attila

Iovakban

FÁJDALOMSKÁLA

FitoCavallo®

A ló fájdalomnak jelei az állat arckifejezésén (grimaszok és fültartás), valamint testtartásán figyelhetők. Ezek alapján a fájdalomak erősségében és intenzitásában több fokozatot különböztethetünk meg.

INFO

FÁJDALOMARC

nincs fájdalom

enyhe fájdalom

erős a fájdalom

A FÁJDALOM FOKOZATAI

A Colorado Egyetem belső használatú segédlete az ún. ötpontos FÁJDALOMSKÁLA, mely állatorvosoknak, lovas szakembereknek és maguknak a lovasoknak egyaránt hasznos eszközt jelenthet a fájdalom erősségének egységes megítélésében.

1.szint – ENYHE FÁJDALOM

Viszonylag élénk, nem nyugtalan vagy befelé forduló

ÉLETTANI ALAPÉRTÉKEK

FELNŐT

Rektális hőmérséklet: 37,5 - 38,3 °C

Pulzusszám: 32-44/ perc*

Légszám: 6-16/ perc*

Nyálkahártya színe: halvány rózsavörös*

Kapilláris telifördési idő (CRT): 1-2 másodperc

Bélhangok: folyamatosan hallhatók

CSIKÓ

Rektális hőmérséklet: az élel első négy napjában emelkedett, majd 6 hónapos korra éri el a felhőttsit. Születés után: 38,3-38,7 °C.

Pulzusszám: 60-110/ perc**

Légszám: 25-40/ perc**

* munkavégzésnek megfelelően

** a csikó növekedésével csökken

0.szint – NINCS FÁJDALOM

Élénk, de nem nyugtalan

Érdeklődő a környezet iránt

Figyel az emberre

Pulzusa, légszámja normális

Érintést jól tűri, nem bánja

Mozgása laza, rugalmas, nem kötött

Fájdalomarc jeleit egyáltalán nem mutatja

Fejét (magasan) a mar fölött tartja

A ló kiegészítőzotti, jókedvűen viselkedik, kényelmesen mozog, normális étvágya van.

Többnyire érdeklődő a környezete iránt
Figyel az emberre, de lehet kissé goromba
Pulzusa, légzésszáma enyhén megemelkedhet
Fájdalmas testrészt érintését elűri
Mozgásában kisebb zavar jelentkezhet (nem feltűnő, viselkedési zavarnak is tűnhet)
Fájdalomarc jeleit enyhén mutatja (pl. szem körüli terület feszültsége, sunyítás)
Fejét a mar szintjén tartja (nyugalomban)

HA FÁJDALMAT ÉSZLELSZ LOVADON, AZONNAL HÍVJ ÁLLATORVOST!

2.szint – ENYHE-KÖZEPES FÁJDALOM

Többször nyugtalan, mint nyugodt (pl. körbe-körbe járkal a boxban, kapar, lefekszik-felül)
Kevésbé érdeklődő a környezete iránt
Kevésbé figyel az emberre, lehet goromba is
Pulzusa, légzésszáma kissé megemelkedett (légzőszervi betegségnek is tűnhet)

Fájdalmas testrészt érintését nem szereti
Mozgásában látható a zavar – ha sántaság okozza a fájdalmat, fájdalmas testrészt kíméli
Fájdalomarc jeleit közepesen mutatja (pl. szem körüli terület, fülek, orrcimpák)
Fejét a mar szintjén vagy alatta tartja (nyugalomban)

3.szint – KÖZEPES FÁJDALOM

Többnyire egyfajta pozícióban áll
A terhelést elutasítja, nehéz mozgásra bírni
Alig érdeklődik környezete iránt, fal felé fordul
Megfeszített izomzat (pl. felhúzott has, kényszeredett testtartás) figyelhető meg
Pulzusa, légzésszáma megemelkedett
Étvágya romlik, már nem szívesen eszik
Fájdalmas testrészt érintését nem tűri, védi magát
Izzad, helyenként megemelkedik a testhőmérséklete (pl. gyulladás miatt)
Fájdalomarc jeleit jól mutatja (pl. szem körüli terület, fülek, orrcimpák, ajkak, rágóizmok)
Fejét a mar szintjén vagy jóval alatta tartja

4.szint – ERŐS FÁJDALOM

Fejével a sarok felé fordulva áll vagy fekszik
Üveges tekintettel bámul, külső ingerekre nem vagy alig reagál, nehéz felkelteni
Extrém feszes izomzat, kényszeres testtartás
Testsúly gyakori áthelyezése
Láthatóan nagyon szenved (nyög, sóhajt)
Pulzusa, légzésszáma magas, nagyon izzad
Fájdalmas testrészt érintését nem tűri
Agresszíven védheti magát, de lehet fásult is
Az egész test hőmérséklete megemelkedett
Nem eszik, nem iszik
Fájdalomarc jeleit erősen mutatja (sunyit, szeme zárva, ornyuka tág, állkapocsizmok szorítva)
Feje többnyire a mar szintje alatt van

Illusztráció, szöveg: Marton Zsófia - www.fitocavallo.hu; fitocavallo@gmail.com
Lektorálás: Dr. Bába András - lóspecialista állatorvos; www.polequi.hu; equidom@polequi.hu

Forrás: <http://csu-cvmb.csobstate.edu/Documents/omesthetics-pain-management-pain-score-equine.pdf>

Az okos és óvatos patkány feladja a leckét

A szarvasmarha- vagy sertéstelepekre, gazdasági udvarokba ősze-télre beköltöző rágcsálók nemcsak megzavarják a háziállatok nyugalmát, folyamatos stresszt is okoznak nekik. Van, aki méreggel, ragasztós csapdával, vagy inkább természetes módszerekkel védekezik ellenük.

Aligha akad olyan gazdálkodó, akinek a hideg idő beköszöntével nem kellett szembenéznie azzal a kellemetlenséggel, hogy a hűvös szelek, zúzmarás hajnalok nemcsak a fákról tépték le az elszáradt faleveleket, de bizony a rágcsálókat is „beúzták” a melegebb ólba, csűrbe, szalmakazal alá, felsorjázott ládák mögé, vagy más védettebb helyre. Alapszabály – és ezt sokan a saját kárukra tanulják meg –, hogy semmilyen takarmányt és egyéb magvat sem szabad olyan helyen hagyni, amit a rágcsálók is könnyen elérnek. Ám még a legnagyobb gondosság és tisztaság mellett is előfordul, hogy gazdasági udvarunk lakói hívatlan látogatókat kapnak. Ha szerencsénk van, az egerek egy részét megfogják a macskák, sőt van, ahol az idősebb tyúkok is simán levadászák őket, de előfordul olyan kártevő is, amelynek megjelenését már nem lehet egy laza legyintéssel elintézni.

A patkány számos betegség okozója. A Nemzeti Népegészségügyi Központ tájékoztatója szerint az általuk terjesztett, s az emberre veszélyes betegségek között van a fertőző agyhártyagyulladás, a szalmonella-fertőzés, a pestis, több típusú vérzéses láz, és még a veszettség is. Szőrük is gyakran szennyezett. Hazánkban megkülönböztünk vándorpatkányt és házi patkányt. A vándorpatkány egyre inkább kiszorítja a házit, holott nem őshonos nálunk – vélhetően Ázsiából került kontinensünkre. Ez a 18. századtól Európában elterjedté vált faj leggyakrabban földkucac, fa- vagy téglarakás alatt épít fészket, amit több bejárattal rendelkező járatrendszerrel vesz körbe. Az állatok harapása, karmolása is betegséget okozhat, de az ürülékükből, vizeletükből, nyálukból, vagy a rajtuk élősködő bolhák-ról, kullancsokból, atkákból is bekerülhetnek kórokozók az emberi szervezetbe.

Védekezni nem könnyű ellenük, mert nagyon okos és óvatos állatok. A megszórt útvonalakon, búvóhelyeik közelében elhelyezett csapdák általában hatástalanok, főként, ha gyorsan ható méreggel próbálkozunk. Ugyanis ha látják, hogy társuk emiatt elpusztult, ők maguk már nem nyúlnak hozzá. Rendkívül gyorsan szaporodnak, a nőtények két-három hónapos korukra már ivarérettek, s onnantól kezdve alkalmanként akár kilenc-tíz utódot is világra hozhatnak. Egy kifejlett nőtény évente hat-szor-nyolcszor is szülhet, vagyis egy átlagos, két-három éves életciklus alatt akár kétszáz-kétszázötven utódot is produkálhat. A gazdálkodónak nagyon meg kell fontolni, hogy milyen szerekhez nyúl, ha védekezni akar ellenük. A kihelyezett mérget könnyen megeheti a kutya vagy a macska is.

Vadászgörénnyel és kutyákkal hatékonyan irtható a patkány. E módszer előnye, hogy célirányosan a kártevőre irányul, s rajta kívül csak szélsőséges esetben veszélyeztet más állatokat. A hajdúnánási *Radócz Tamást* egy ilyen akció közben kísértük el, s néztük végig, hogyan fedezik fel, cserkészik be, majd űzik ki kutyák és vadászgörények közösen a kecskeól több tíz centiméteres, mélyalmú talaja alá befészkelte, s mint utóbb kiderült, vemhes vándorpatkányt. A vállal-

A vadászgörény a kulcs a patkányirtásban

A gazdálkodók és a kártevőirtás

Egy Mezőkövesd melletti szarvasmarhatartó lapunknak arról panaszkodott, hiába helyez ki biztonságos helyre patkánymérget, annak hatóanyagai úgy tűnik már nem olyan erősek, mint régebben, vagy a rágcsálók lettek rezisztensebbek. Gyakran tapasztalta, hogy a csalétek általában érintetlenül ott marad, vagy ha eszik is belőle egy keveset a patkány, túléli.

– Néha arra gondolok, hogy hosszú távon kénytelenek leszünk valahogy együtt élni ezekkel a rágcsálókkal, mert arra nincs pénzünk, hogy alkalmanként 20-40 ezer forintot kifizessünk egy erre szakosodott cégnek – jellemzően ennyiért vállalják az egyszerű kiszállást, s a magas hatékonyságú mérgek kihelyezését. E tekintetben nincs nagy különbség a vegyszeres, illetve a vegyszermentes, vagyis a vadászgörényes rágcsálóirtás között – mondja a gazda. Náluk kicsi a telep, kevés a haszon, így pénzügyileg sem engedhetik meg maguknak a rendszeres irtást. Hozzáteszi, hogy emiatt így leginkább elléskor odafigyelnek a védekezésre, az újszülött borjút ugyanis könnyen megharapdálhatják a patkányok, ezt pedig minden áron szeretnék elkerülni.

– Az állatjóléti támogatást igénybe vevők nem mérlegelhetik az irtás fontosságát, számukra kötelező a kártevők elleni rendszeres védekezés. Az állatjóléti támogatásban részesülő 1135 hazai sertésenyésztőnek például havi vagy negyedéves bontásban kell elvégeznie a kártevőirtást, amibe a legyektől, szúnyogoktól az egereken át beletartoznak a patkányok is – mondta lapunknak *Fitos Gábor*, a Magyarországi Sertésenyésztők és Sertéstartók Szövetsége ügyvezető igazgatója. Ennek a kötelezettségnek többféle módon tudnak eleget tenni a gazdák, s abban szabad kezet kapnak, hogy melyik módszert részesítik előnyben. Vannak olyan kémiai irtószerek, amelyek használatához nem kell enge-

dély, s ezeket a boltokban is be lehet szerezni. Más készítményeket csak a rágcsálóirtásra szakosodott cégek vagy épp az adott sertés telep megfelelő szakirányú végzettségű munkatársa alkalmazhat. A szövetség rendszeresen ellenőrzi tagjainál, hogy betartják-e ezeket az előírásokat: a számlák, megbízási szerződések vagy pedig a kártevőirtási napló bejegyzései szolgálhatnak ehhez támpontul. *Fitos Gábor* szerint a megfelelően gondozott környezetre nemcsak azért van szükség, hogy a rágcsálók ne terjedjenek betegséget, de a haszonállatok nyugalma, s így a stresszmentes tartásuk miatt is fontos az alapvető tisztaság.

Nemcsak az állattartók, de a növénytermesztésből élők is kénytelenek szembenézni a kártevőkkel – ebben az évben különösképp a mezei pocokok szaporodtak el. A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Nébih) ezért nemrégiben közleményben hívta fel a gazdálkodók figyelmét arra, hogy bár szükség van a védekezésre, fontos, hogy a gyérítést minden esetben a szabályoknak megfelelően végezzék el; a házi és egyéb illegális módszerek alkalmazása ugyanis nemcsak veszélyes, de semmivel sem hatékonyabb, mint az engedélyezett megoldások. A túlszaporodás megállítása érdekében a Nébih úgynevezett szükséghelyzeti engedélyt adott egy klórfacilon hatóanyagú készítmény használatára, amely biztonságosan igénybe vehető a mezei pocok ellen. Sem a háztartási patkányirtó, sem a házi készítésű csalétek, például a fagyállóval kevert gabonaszem nem ajánlott, mert sokkal veszélyesebbek a vadállományra, madarakra, mint az engedélyezett szer, a hatékonyságuk viszont jóval kisebb annál. Arra is felhívták a figyelmet, hogy a természeti környezetet a védekezés során minél kevésbé terheljük vagy veszélyeztessük, hiszen ez mindannyiunk közös érdeke.

kozó két kutyája, Nitro, a jagd és Málna, a patterdale terrier többször is körbejárta az ólat, s izgatott farokcsóválással, majd apróbb nyüszítéssel jelezte a helyet, ahol a fészket sejtette. Mikor ugatással is egyértelművé tették, hol érzékelik a föld alatt ásott üreg bejáratát, a gazdájuk a ketrecben magával hozott vadászgörények közül kiemelt egy világosabb színű példányt, és beeresz-

tette a járatba. Előbb a fitos kis orrát dugta be, később teljes egészében eltűnt a vadászgörény a föld alatt, miközben a kutyák a háromosztatúól bejáratai között rohangáltak, látszólag céltalanul. A föld alatti üregből hosszú másodpercekig semmi sem hallatszott, majd egy visító hang jelezte a görény és a patkány drámai találkozását odalent. A tréner aggódva kémlelte a jára-

tot, szavai szerint ilyenkor előfordult már, hogy a beszorított patkány nekiment a görénynek, extrém esetben akár halálos sebet is ejtve rajta. A két kutya közben feszült figyelemmel lekövekelte a járat feltételezett két kijáratánál. Hirtelen az egyiknél felbukkant a menekülő patkány, amit a patterdale terrier ügyesen nyakon csípett.

Radócz Tamás maga tenyésztja a görényeket, vadon élő példányokat keresztesz házi fajtákkal, hogy utóbbiakban felerősítse a vadászösztönt. Már kicsi korukban kezdi munkára nevelni őket, így hamar kiderül, melyik alkalmas a feladatra, s melyik hasznosul inkább hobbiállatként. A kutyák jó vérvonalát is igyekeznek az utódokban örökíteni, nem véletlen, hogy Málna egyik kölyke, Avar már-már hadra fogható egy-egy akció során. Az állatvédők egy része állatkinzásnak tartja a patkányfogásnak ezt a módját, mert a föld alatti harc közben megsérülhetnek az állatok. Hasonló kétélyek azonban felmerülhetnek akár a ragasztóval ellátott csapdák esetében is, hiszen az odaragadt patkány nem néhány másodperc, hanem olykor hosszú napok alatt múlik ki, s ez felesleges szenvedést okoz.

Ilyen izgalommal várják a menekülő patkány felbukkanását

Doros Judit

Különleges receptek és kóstoló

Szinte minden finomságnak története van! Csodájára járnak a házi kenyérnek, a lekvárnak, a füstölt májasnak. A házi tojásosnál szüntelenül kígyózik a sor, a mangalicából készült disznósajt pillanatok alatt elkél, a méhészek ismerik a méz minden előnyös hatását, a háziasszonyok pedig rendkívül kísérletező kedvűek! Mindössze fél napot töltöttem a pécsi termelői piacon, ám azóta is alig várom, hogy visszatérhessek oda egy jó nagy kosárral.

A régmúltba nyúlik a termelői piac működése Pécssett, hiszen mindig nagy igény volt rá, hogy közvetlenül a termelőktől lehessen vásárolni – mondja *Varga Zsanett* a Patronus Szociális Szövetkezet igazgatósági elnöke, majd hozzát teszi, hogy ők 2017-óta üzemeltetik a piacot. Jelenleg 130 regisztrált termelőjük és kézművesük van.

Szombatonként a Búza téri piac a termelők és az élelmiszereké, de érdemes ide jönni pénteken is, amikor a kézművesek portékái közül válogathatunk. Élmeny is egyben piacozni, hiszen a termelőknek is ünnep ez: elbeszélgetnek a vásárlókkal, örömmel fogadják a visszajelzéseket. Igaz, most kicsit zordabbra fordult az idő, a pandémia és a maszkhasználat se nagyon társalgásbarát.

Pécs környékén sokan gazdálkodnak – mondja Zsanett. Sokan hoznak a portékájukat is a piacra, így válogatni kell közülük, hogy kik kaphatnak lehetőséget. A szervezők igyekeznek a legjobb minőséget kínálóknak helyet biztosítani, ám ez nem egyszerű feladat, főként most a járvány idején, amikor tágasabb tereket kell hagyniuk a piacon. S hogy kik, és miként mennek át a rostán? Ez se titok, Varga Zsanett egyrészt maga is szakmabeli, kertészmérnök,

másrészt a gazdálkodás is a napi életének a része, harmadrészt ide jár piacozni több mint 10 éve, és számos rendezvény szervezésében is részt vesz. De az sem ritka, ha egy-egy új jelentkező termelőt meglátogatnak, mielőtt zöld utat adnának a piacához.

Egyébként a Patronus Szociális Szövetkezetben nem kisebb célt tűztek ki, mint hogy a fiatalokat is a termelővé válás irányába ösztönözzék. Ami pedig a vásárlókörzöset illeti, azt tapasztalják, hogy a pécsiek nagyon kedvelik a Búza téri piacot, mert itt garantáltan a környék kistermelőitől származó egészséges élelmiszereket tudnak vásárolni. De vonzó az is, hogy a termelők szívesen beszélnek portékájukról az érdeklődőknek. Úgy általában pedig nagyszerű találkozóhely a piac, ahol jó összefutni egy kis tereferére az ismerősökkel – persze ez utóbbira a pandémia végéig még várni kell.

Braun Gyula és testvére, Andrea inycsiklandozó füstölt árut kínál a Búza téri Termelői Piacon. Pécs külvárosában élnek, családi gazdaságot működtetnek, sertéseket tartanak. Jelenleg 65 egyedes jószágállományuk biztosítja az alapanyagot a finomságokhoz. Főként régi magyar fajtákat, néhány mangalicát, durokot, lapályt, magyar nagy fehért és berkshire-t tenyésztnek. Ezek előnye, hogy ellenállóbbak a betegségekkel szemben, és kiváló minőségű húst biztosítanak a hagyományos takarmányozás mellett. A portékáik nagyon kelendők a piacon. A hurka, a kolbász, a szalámi, a sonka és egyéb füstölt húsáru mellett a kenőmájasuk a leginkább keresett, amelyet készítenek sütnivalónak, füstölve és klasszikus felvágottként is. A titka, hogy nagyon finomra darálják az összetevőit, és zsemle is kerül bele. A termékeik sváb hagyományok szerint készülnek, így például a szalámiba és a kolbászba nem tesznek köményt. A fehér-, és véreshurkába rizs kerül és majoránnával is ízesítik. Sokan a kézműves füstölt árukért házhoz mennek, de Kaposvárra is rendszeresen járnak piacozni amellet, hogy 2003-óta a pécsi piacon is ott vannak minden szombaton.

Zsuzsa asszony pultjához nemcsak a szörpök, a gyümölcsajtok és a lekvárok csalják a vásárlókat, hanem a mosolya is. Rápillantunk és azonnal érezzük, hogy a szeretet is alapanyag a kézműves termékeiben. Több mint 40 fajta lekvárt készít, ebből 12-ben se hozzáadott cukor, se más édesítőszer nincs. A legkelendőbb ezek közül így téli időszak-

ban a fehér csokis-kókuszos almalekvár, míg a cukormentesek közül a best of a Máfonya, amely málna és áfonya ölelkezéséből született.

Gyöngy László és felesége Zsuzsa Keresztespusztán laknak. A gyümölcsök egy részét maguk termesztik, míg a másik felét a férj mondása szerint a Jóisten adja, hiszen a csipkebogyót, a bodzát, a galagonyát maguk szedik erdőn-mezőn. S hogy hányféle gyümölcsből készítenek termékeket? A válasz erre az, hogy megszámlálhatatlan. Sőt kombinálják is az összetevőket, így született meg például a céklás alma, vagy narancsos sárgarépa-lekvár kurkumával. A receptek saját találmányok, és egyre bővül a portékáik palettája. Ez a többi között annak a felismerésnek köszönhető, hogy szinte mindenből lehet lekvárt és gyümölcsajtot készíteni.

Persze ezek készítésének is megvan a titka! A gyümölcsajtokat 38 fokon szárítják, amely minimum három hónapra biztosítja tartósítószer nélkül is az eltarthatóságot, hiszen így a víztartalmuk jelentős részét elvesztik, és a gombák, baktériumok nem tudnak rajtuk megtelepedni. Készül lekvár körteből, meggyből, kökényből, málnából, szilvából, naspolyából és még többből is. Igaz ez utóbbiban van egy kis csalafintaság, mint ahogyan a gesztenyés kedvenc névre hallgató, vagy éppen a csilis szilva elnevezésű

gyümölcsajtok esetében is. A titok, hogy amelyek gyümölcsnek nincs rosttartalma, ott általában az alma a vívíonyag, míg az ízesítést a málna vagy éppen az eper, a gesztenye és a csili adja. De fűszerként használható a mák, a gesztenye és a fahéj is.

Zsuzsa asszony legújabb termékcsaládját az ecet, amelyek közül a körte- és az alma-ecet organikus eredettel bír, mesterséges adalékot nem tartalmaz. Míg a klasszikus ecet megízesítésével készül a kapor-, a tárkony- és a csípős fűszer-ecet, amelyek kiválóan használhatók például uborkasaláta, tök- és zöldbabfőzelék készítésekor, vagy savanyú levesekhez. Az édes szörpök között a klasszikusnak számító bodza- és szeder- mellett vannak igazán egyediek is! Ilyen a virágszirmok segítségével készített orgona-, pitypang-, akácvirág-, levendula-, kakukkfű-, körömvirág- vagy éppen a fűszerek áztatásával megalkotott zsálya-, oregánó-, citromfű-, rozmarin-, tárkony-, kapor- és bazsalikom-szörp. Ez utóbbi koktélokba javallott, például a fehér rummal készült nedűt, vagy paradicsomitalt is megbolondíthatja.

Különlegességnek számítanak a kínálatban a speciális „lekvárok”, amelyek valójában sültetekhez való krémek. Ilyen a vörösboros lila hagymás, medvehagymás finomságok, vagy éppen a padlizsánból készült zakuszka, és még sorolhatnánk.

Bánki Orsolya illatos mézes sütit, puszedliket és a téli napsütésben aranyó színben ragyogó mézeket kínál. A „Marci méze” márkajelzésű terméket néhány éve még csak hobbiként készítette a férje, Fröhlich Marcell, akit végül főállásba is elcsábított a méhek és az erdő világa. Szorgos munkásai sokezeren vannak, 60 méhcsalád, akik maguk is ínycsekek lehetnek, hiszen számtalan növényfaj nektárjából gyártják az édességet. Ám, hogy még nagyobb legyen a kínálat, és igazi családi vállalkozássá váljon az édes-mézes-kézműves termékek készítése, Orsolya is hozzátette háziasszonyi tudását, amit kutatómunkával és kísérletezéssel alapozott. Ennek köszönhetően mézes puszedlik és süti kerültek ki a kezei közül, amelyekből még a speciális étrendre szorítókozók is bátran válogathatnak. Ám nemcsak tojás-, laktóz-, vagy éppen cukormentes süti sorakoznak a portékák között, hanem speciális gasztróhistoriával bírók is. Ilyen a Magenbrot, amely egy hagyományos svájci mézes süti, a toscanai recept alapján készített mézes-mandulás keksz, a Cantucci, vagy éppen az Anzac, amit egykor ausztrál és újzélandi katonáknak készítettek energiabombaként! És akkor még nem is beszéltünk az omlós mézes kémesről, vagy éppen a provance-i recept alapján készülő levendulás puszedliről. Ha pedig a mézeket vesszük sorra, azokról is titkok derülnek ki! A napraforgóméz a sütemények készítéséhez ajánlott, egyrészt mert jeleskedik az édesítés terén,

másrészt nincs túl jellegzetes íze, ami elnyomná a süti karakterét. A repceméz természetes állapota a kristályosság: a gyerekek kedvence, főként kenyérrre kenve. Az akác-, a hárs-, az aranyvessző- és a vadvirágméz ínycsekeknek való az illatosságuk és egyedi ízviláguk miatt.

És szintén az ínycsekeknek szánják a dióval, citromfűvel, mentával, levendulával vagy éppen rózsaszirmmal megbolondított mézeket.

Összeállította: BNE-BZS

Alternatív- és szükségtakarmányok a háztáji nyúltartásban

A jóléti társadalom elérte a nyúlólak világát is. Lassan már értelmezni sem tudjuk, mit takar a helyettesítő- vagy a szükségtakarmány fogalma, hiszen takarmányhiány nem, vagy csak kivételes alkalmakkor fordul elő, az etetett takarmányok kiválasztásában pedig csak a pénztárcánk szab határt. Azonban a keveréktakarmányok már-már irreális drágulása, valamint olyan fogalmak megjelenése, mint a környezettudatosság vagy a hulladécsökkentés átgondolásra készíthetnek minket nyúlállományunk etetése terén is.

Az utóbbi néhány évtizedben a háztáji nyúltartásban is meghatározó lett az a nagyüzemihez hasonló gyakorlat, miszerint a takarmányozást táp vagy valamilyen abrakkeverék és széna etetésére alapozzák. Ez kényelmes megoldás a gazdának, hiszen így nagyon egyszerűvé válik a takarmányozás, ráadásul remek növekedési és szaporasági eredményeket tapasztalhat. Megfelelő ez a nyúlnak is, hiszen a táp és a széna együttesen mindent tartalmaz, amit a vaskos takarmányozási táblázatok a nyúlra vonatkozóan előírnak. Ugyanakkor a nyúltartók többsége éppen arról az alaptanításról feledkezik meg, hogy nyulat a legegyszerűbb feltételek mellett, a legolcsóbban érdemes tartani. A keveréktakarmányok folyamatos drágulása egyre többeket ösztönöz arra, hogy átgondolja a

tápra és szénára alapozott etetést. Az olcsó, vagy éppen ingyen rendelkezésre álló takarmányok jelentősen csökkenthetik a költségeinket, és bár a tömeggyarapodási mutatóink nem lesznek olyan fényesek, mint korábban, de kárpótolhat minket az a tudat, hogy állataink természetszerűbb és változatos táplálása kihat jólétükre és közérzetükre is. Emellett még az olyan, manapság meghonosodó elvárásoknak is elegendet tehetünk, mint a hulladécsökkentés, vagy az ételmiszer-pazarlás és az ökológiai lábnyom mérséklése.

Egy kis elmélet

Röviden összefoglalva, azokat a takarmányféléket nevezzük alternatív takarmányoknak, amelyek értékes beltartalmuk révén

résben vagy egészben alkalmasak egy addig etetett takarmány, vagy takarmány-összetevő kiváltására. Szükségtakarmányokon azokat a takarmányként hasznosítható anyagokat értjük, amelyek takarmányhiány esetén alkalmasak lehetnek állataink etetésére, táplálóanyag-igényük részbeni fedezésére. Utóbbi esetben inkább a kényszer vezeti a nyúltartót, előbbiben pedig a takarékos gazdálkodás igénye. Mindkét esetben igaz – és ez némileg fel is menti a táp-széna diéta mellett érvelőket –, hogy élettanilag igazán akkor előnyös a fenti két takarmánycsoport etetése, ha azt hosszabb távon tudjuk biztosítani az állatoknak. A nyúlnál ugyanis a teljes bélrendszer őrztartalmának csaknem felét kitevő vakbél egy nagy tartályra hasonlít, ahol a takarmány rost összetevőinek bakteriális fermentációja zajlik. Ez a baktériumflóra

sérülékeny, a takarmányváltásoknál egyensúlya felborulhat, és a különböző fajok esetében idő kell ahhoz, hogy teljes mértékben helyreálljon a vakbélemésztés. Ez idő alatt kisebb problémák (belső pangás vagy hasmenés) előfordulhatnak, amelyek kedvezőtlenül befolyásolhatják a termelést. Az is igaz viszont, hogy rendszertelenül, de kis mennyiségben adott újabb és újabb takarmányok nem okoznak számottevő termeléscsökkenést, a nyúl emésztése bizonyos határok között képes alkalmazkodni a változáshoz, és egy kisebb emésztési anomália háztáji körülmények között egyáltalán nem számottevő. Szoktatni is lehet ehhez a nyulat, és a különböző fajták is másképpen reagálnak a takarmányváltásokra, hiszen például egy extenzív óriás fajtánál a legkritikább esetben találkozunk emiatt emésztési problémával. Arra azonban érdemes odafigyelni, hogy nyúl és nyúl között igen eltérő lehet az ízlés. A nyelven található nagy ízlelőbimbók miatt igen fejlett az ízérzékelés, jelentős egyedi különbségekkel. Ez az oka annak, hogy adott takarmányféleséget az egyik nyúl mértéktelen étvággal eszi, a szomszédos ólban levőnél pedig a trágyával dobjuk ki. Az elmúlt évtizedekben megjelent háztáji nyúl tartással foglalkozó irodalmak nem sok teret engedtek az alternatív- és szük-

ségtakarmányok témájának, így marad a régi könyvek böngészése, és a kísérletezgetés.

Konyhai hulladékok, maradékok

A konyhából származó növényi maradványok mindegyike – a déligyümölcsök és citrusfélék kivételével – alkalmas lehet etetésre, hiszen ezek élelmiszer minőségűek és megfelelően mosottak. Ezeket célszerű nyersen etetni, mert bár több cikk javasolja például a burgonya héjának felfőzését, tapasztalatom szerint ezt a nyulak egyáltalán nem fogyasztják szívesen. A főtt ételek általában véve sem alkalmasak a nyulak takarmányozására. Érdekes azonban, hogy a szárított kenyeret sokan javasolják etetésre, de csak teljesen kiszáritott (légszáraz) állapotban, természetesen darabolva, penészmentesen. Azonban élettanilag ez nem igazán jó választás a nyulak számára, legalább is nagyobb mennyiségben semmiképpen. A kenyér ugyanis túlnyomó részt szénhidrátokat tartalmaz, azok közül is a könnyen lebomlókat. Amikor a nyúl elfogyasztja, akkor a gyorsan felszívódó szénhidrátok „becsapják” az emésztést, hiszen más állatokkal ellentétben a nyúl éhségérzetét a vér energiataralma határozza meg, ha pedig az magas, nem fogyaszt a többi fontos ta-

karmányból eleget. Még nagyobb lehet a baj, ha a béltartalom szénhidrát egyensúlya emiatt megbomlik. Összegezve a kenyér jó takarmány, amit a nyúl szívesen elrágcsál, de érdemes kis mennyiségben adni és csak fél-egy órával a reggeli vagy esti etetés után.

Lombok

A zöld lombok etetése régen teljesen általános volt, olyannyira, hogy a tömegtakarmány-bázist is gyakorta ez biztosította. A legjobb a nyári, már teljesen kifejlődött, üde, zöld, szennyeződésmentes lomb etetése. Lombféléket ősz derekáig lehet gyűjteni, habár tavaly még december elején is volt erre mód. Többféle lomb etetését próbáltam már eredményesen. A nyúl az akác lombot szívesen fogyasztja, ráadásul kalciumtartalma is magas; a fűz levele enyhén terápiás hatású enyhébb gyulladásos betegségeknél. Sokan a csonthéjasok levelét mérgezőnek gondolják, idősebb tenyésztők azonban még gyógyhatást is tulajdonítanak például a dió levelének. Egy 1864-ben megjelent írás ennél sokkal jobban kiszélesíti a takarmányként használható lombadó fák listáját, hiszen ezek között említi a tölgyet, a bükköt, a gyertyánt, a jávorfát, a szilt, a kórist, a hársat, a berkenyét, sőt a szőlőt és az almafát is. Gyakorta említett a tölvelek téli etetésének számos előnye, elsősorban a fenyőtűk magas C-vitamin-tartalmát kiemelve. Különösen jó ötlet, ha lombos ágat etetünk, mert a levelek bélsárlágyító hatását a kéreg csersavtartalma jól ellensúlyozza.

Ipari és szántóföldi melléktermékek

Habár a különböző ipari melléktermékek kiváló takarmányok lehetnének magas táplálóanyag-tartalmuk miatt, azokra már a takarmányipar a keveréktakarmányok gyártásakor igényt tart, így nehezen beszerezhetők. A különböző szántóföldi növénytermesztésből származó maradékanyagok csaknem kivétel nélkül alkalmasak etetésre. A csemegekukorica betakarítása után visszamaradó zöld leveleket a nyúl szívesen fogyasztja, habár ez a takarmányféleség magas rosttartalma ellenére is hashajtó hatású. A leveles kukoricaszár „klasszikusan” szükségtakarmány, hiszen igen alacsony a táplálóanyag-tartalma, ugyanakkor – ha más nincs – a nyúl elfogyasztja, sőt, szívesen rágja. A takarmányrépa kiváló téli takarmány, mivel a néhány fokos fagy nem árt ennek a növénynek, ezért gyakorta ja-

– nuárig biztosít takarmányt a nyúlak mosás után darabolva, vagy akár levelesen, egyben is adható. Nem így a leveles cukorrépafej, amelynek magas szénhidrátartalma a száraz kenyérhez hasonló emésztési gondokat okozhat. A vetőmagtermelés után visszamaradt fű- vagy pillangósszalma nagyon jó nyúltakarmány, értékesebbek a gabonaszalmáknál is. A borsószalma kifejezetten értékes, a nyúl kedvelt takarmánya. A betakarításkor visszamaradó, magas beltartalommal bíró ocsú, vagy törek ugyan esetenként kiváló lehet, de a porral-, illetve gyommagvakkal való szennyezettsége miatt etetésre nem javasolt. Ha kombájn alól, vagy szárítóból tört szemet sikerül vásárolni, azt száraz helyen kell tartani, és mihamarabb fel kell etetni, mert a törési felületen káros mikroorganizmusok indulhatnak fejlődésnek. Az árvakelések és magcsírák értékes takarmányok, hiszen akkor szolgáltatnak zöldtakarmányt, amikor az éppen hiányzik a természetes kínálatból. Külön kiemelendő ezek E-vitamin-tartalma, ami javítja a szaporodásbiológiai paramétereiket. Kukoricaszilázst vagy fűszénázst háztáji mennyiségben is lehet készíteni, habár ezek etetésével kapcsolatban kevés a tapasztalat.

Állati eredetű takarmányok

Az állati eredetű takarmányok etetésétől (hús, tojás, vaj stb.) tartózkodjunk, ezek komoly emésztési problémákat okozhatnak,

szerencsére a nyulak ezeket nem is fogyasztják szívesen. Egy-két különleges kivétel azonban van. Elsőként érdemes említeni a tejet, amellyel kapcsolatban számos '50-es, '60-as években megjelent dokumentum közöl biztató adatokat. Ezek szerint a tehén-, a kecske- és a juhtej is itatható, némely szerzők fölözést, és vízzel való hígítást javasolnak. Ugyanezen szerzők szerint a savó és az író is itatható, sőt, az aludt tej is feletethető. Állítólag a tej itatásával az anyanyulaknál megállítható a szoptatás alatti testtömegvesztés, a növendék nyulaknál pedig jelentősen lerövidíthető a hizlalási idő. Különlegességként említik, hogy léteztek olyan nyúltenyészetek, ahol kifejezetten nyulak tejellátása miatt tartottak tejelő juhokat. Az állati eredetű takarmányok eseténél egy orosz szerző említi, hogy növendéknyulak takarmányába propoliszt kevert, amelytől javult a tömeggyarapodás. Ha manapság mód is lenne propolisz etetésére, azt magas ára miatt inkább tenyészyulak immunstátuszának javítására lehetne használni.

Kerti hulladékok

A kiskertek rengeteg takarmányfélét kínálnak nyúlállományunknak. A karalábével, káposztalevél, apró krumpli, hibás sárgarépa, borsószár és egyéb növényi maradványok tisztítás után jól feletethetők. Kivételt képeznek a burgonyafélék lombjai, kü-

lönösen a termései. Az apró, hullott gyümölcsöt (pl.: almát, körtét) a nyúl szívesen fogyasztja, persze a mennyiségben érdemes mértéket tartani, a csontthéjasok etetésétől pedig tartózkodjunk. Az érett gyümölcsökből a legtöbb faj etethető, sőt, ha van gyümölcscentrifugánk, a visszamaradó pulp is szóba jöhet takarmányként. A kerti gyomokat is megkaphatják a nyulak, azokból kiválogatják a nekik kedvezőeket. Az 1936-ban megjelent Kis állatok tenyésztése és tejgazdaságtan – M. Kir. Földművelésügyi Minisztérium gazdasági szakkönyve azonban felhívja a figyelmet arra, hogy ez a zöldtakarmány a prém minőségét rontja, ellentétben a sárgarépával „amely a gerezna fényét fokozza”.

Egyéb anyagok

Egyre több állatfajnál próbálkoznak vízinvények, vagy azokból származó készítmények etetésével. Egy leírás szerint az algaliszt takarmányba keverése nem javasolt, mert az a benne lévő táplálóanyagok kihasználatlanságát okozza. Érdekes kísérletek zajlanak a békalencse takarmánykénti felhasználásával kapcsolatban, hiszen mérések szerint a szárított békalencse nyersfehérje-tartalma vetekszik a szójadaráéval (30-35%). A különböző szárított gyógynövények közül a nyulak szívesen válogatnak. Idén például sikerült olyan réti szénát vásárolnom, amelyben viszonylag sok a mezei zsálya. Amikor a nyulaim megkapják a szénát, keresik és elsőként eszik meg a zsályaleveleket. Sok régebbi irodalom említi a faszén etetésének jelentőségét. Apró darabokra törve javasolják az etetését, elsősorban bélfertőzések és hasmenés kezelésére, de csak eseti jelleggel. Érdemes megemlíteni, hogy bár a nyúlak emberi fogyasztásra alkalmas ivóvizet kell biztosítani, tavasztól őszig itathatunk esővizet is, ha azt árnyékos helyen, tiszta hordóban tudjuk tárolni.

A fenti gyűjtés inkább csak válogatás, hiszen ezeken kívül is rengeteg olyan anyag van, amit régen nyúltakarmányozásra használtak. Ha új, addig nem használt takarmányfélések etetésébe kezdenénk, előtte csináljunk 1-1 növendékkel etetési próbát. Kedvező tapasztalat esetén fokozatosan vesszük be, és csak mérsékelt adagban etesük. A konyhai maradékok feletetése mérsékli az ételmaradék-pazarlást, a kerti zöldtakarmányok etetése csökkenti a hulladékmennyiséget. Alternatív takarmányokat etetni a háztájiban tehát nemcsak hasznos, de korszerű, hogy azt ne mondjam, trendi is.

Lévai András

Így gazdálkodtak ükapáink

Általában két-három, esetleg négy generációra visszamenőleg ismerjük a családuink történetét. A nemesi családok leszármazottjai szerencsésebbek, hiszen az idők folyamán kisebb-nagyobb részletességgel dokumentálták az elődök tetteit, és az utódok többnyire kötelességüknek érzik a családi emlékek ápolását. A Dessewffy család szabolcsi történetéhez személyes a kötődésem dedapámon, Dessewffy Dezsőn keresztül, aki Büdszentmihályon (ma Tiszavasvári) volt évekig a grófi ág birtokainak igazgatója. Jelen írás alapjául az ő visszaemlékezései szolgáltak, melyekben pontos adatokkal is bemutatja, hogy nézett ki, miként működött egy főúri nagybirtok az 1945 előtti időkben.

A Dessewffy család grófi ága a reformkor óta a modern konzervativizmus képviselője volt, s nézetei napjainkig változatlanok maradtak. Gazdasági tevékenységüket a megfontoltság és a bátor vállalkozó szellem keveréke jellemezte.

A történet 1775-ben kezdődött, amikor Dessewffy Sámuel Mária Teréziától megkapta a grófi címet, s nem sokkal később örökletes módon jutott szabolcsi birtokaihoz, ahol több évszázados feudális rend szerint gazdálkodtak.

A francia háborúk alatti konjunktúrát komoly válság követte, melyet az egész gazdaság megsínylett. Ebben az időben kerültek a szabolcsi birtokok atyai örökség révén gróf Dessewffy József tulajdonába, aki – bár jelentős területekről volt szó – két millió forint adósságot szerzett örökölni. József felismerte, hogy a jövő birtokosainak már nem elég csupán birtokolni uradalmukat, azt tevőlegesen, hozzáértéssel kell vezetniük. Ennek szellemében nevelte két fiát, Aurélt és Emilt. A grófi csemetéknek a szokásos tanulmányok mellett a szántás fortélyai is meg kellett ismerkedniük, de a különféle „parasztnak való” munkát is elsajátították.

Az 1848-as forradalom és a jobbágyrendszer megszűnése már József fiát, Dessewffy Emilt érte el, aki egyrészt mint a jobbágyság megszüntetését támogató főrend, a haladás mellett állt ki, másrészt a Bécsi Udvarnok rendszeresen küldött leveleiben anyagi segítséget kért a változások miatti veszteségeinek ellensúlyozására.

1867-ben Ferenc József szentesítette a Dessewffy család hitbizományi szerződését, ezzel a birtokok egy időre megmenekültek az öröklődések általi aprózódástól, és megnyílt az út a modern mezőgazdasági nagybirtok kiépülése előtt. A hitbizomány területe alapí-

táskor 40 000 katasztrális hold (kh.) volt. A fejlődési folyamat egészen az I. világháborúig folytatódott.

A Trianon okozta veszteségek kiheverése létfontosságú volt a mezőgazdaság számára is, ennek folytán a magyarországi mezőgazdasági képzésben is jelentős változások következtek be. A hároméves képzést a Mezőgazdasági Akadémián két évre csökkentették, hogy a háborúból hazatérő fiatal katonák mielőbb munkába tudjanak állni. Másodszor Magyarországon először hölgyek is felvételt nyertek az akadémiára. Azonban a példamutató fejlődésnek volt árnyoldala is. A nyugati országokban a hasonló iskolák mezőgazdasági mérnöki oklevelet adtak, míg nálunk csupán gazdatiszti végzettséget jelentett az iskola elvégzése.

A háború utáni időszakban a Dessewffy hitbizomány területe összesen: 17160 kh volt.

Ezek a gazdaságok részvénytársasági formában működtek, mai értelemben is modern nagyüzemi formában. A dohánytermesztés jelentősnek számított, de például Nyírtelek környékén, a homokos talajon csak a rozs és a búza termelt meg, így azért, hogy a szeszgyárat el tudják látni, vásárlással kellett pótolni a hiányzó mennyiséget. Rappensberger Károly, a birtok jószágigazgatója ezért az 5360 kh erdősítése mellett döntött. A telepítéshez szükséges csemetéket házilag nevelték fel, megte-remtve ezzel a feltételeket. Nagybutyán a gazdaság egész területét kertészetté alakították át, melyhez Velich Istvánt, a neves professzort sikerült megnyerni. Az ő áldozatos munkájának köszönhetően a gyümölcsstermesztés is kiemelkedővé vált.

A további fejlesztéseket meghatározta Kellner Ilka is, aki budapesti vetőmag-kereskedő lévén holland megrendelésre biztosított vetőmagborsót, amit 1925-ben a három köz-

ponti gazdaság, Varjúlapos, Görögszállás-Belegrád és Rózsás-Paszabcsúcs nagy területein termesztettek.

Varjúlapos volt az uradalom központja. Itt házi gyártással próbálták megoldani az uradalom gépparkjának alkatrész-utánpótlását. A gépgyárhoz egy vasöntöde is tartozott, energiaellátását pedig már akkor szélenergiával kívánták megoldani. Később a hollandoknak termelt vetőmagborsó feldolgozására a gépgyár egyes részeit átalakították. A feldolgozó hamarosan híres lett, hiszen megelőzte az akkori technológia korát. A napraforgóolaj csapata, a húsfeldolgozás is jelentős mértékűnek számított azonkívül, hogy a késztermé-

kek így nagy számban növelték az árbevételt. Az sem elhanyagolandó, hogy az uradalom munkát tudott biztosítani a környék családjainak, ezáltal biztosította megélhetésüket. Az állattartás mai szemmel is nagyüzemi méretű volt. A marha és sertés tartása a birtokok között oszlott meg. Az uradalom ménese nemzetközi hírűnek örvendett, lovaik rendszeresen különféle díjakat nyertek.

Egy ilyen léptékű mezőgazdasági nagyüzem működése elképzelhetetlen volt megfelelő felkészültségű vezetők nélkül. A hitbizományban az összes gazdatiszti és más magasabb beosztást megfelelő végzettséggel bíró szakemberek töltötték be. Bátran állítható, hogy a rokonai szálak helyett a szakutadással számított a megítélésben.

Dessewffy Zoltán

Rekordárak a báránypiacon

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) gyorsjelentésének szerinti 2020. I-X. hónapokban az előző évhez képest – az agrártermékek termelői ár szintje 7,4%-kal nőtt; a növénytermesztési és a kertészeti termékek átlagára 9,9%-kal, az élő állatoké és az állati termékeké pedig 3,2%-kal emelkedett. Októberben – 2019-hez viszonyítva – a vágójuh kilogrammonként 229 Ft-tal, a vágómarha 64 Ft-tal került többre, ugyanakkor a vágósertés 116 Ft-tal, a pecsenyecsirke és az étkezési tojás 6 Ft-tal olcsóbb lett, a nyers tej ára stagnált.

Sertéspiac

A Piaci Árinformációs Rendszer (PÁIR) adatai szerint a 46. héten Mórahalmon, a 15 kg-os választott malacok eladási ára 12,5-14 ezer Ft, a 15-25 kg-os hízóalapanyag 13-16 ezer Ft volt. A vételárak egyedenként 2-3 ezer Ft-tal felülmúlták az egy évvel korábbit, de 1-2 ezer Ft-tal olcsóbban cserélt gazdát a portéka, mint egy hónappal korábban. A 47. héten Ruzsán, a választott malac minimumára 12,5 ezer, a maximumára 17 ezer Ft volt. A vételár a korábbi vásárhoz képest alig változott, tavalyhoz viszonyítva 2-3 ezer Ft-tal erősödött.

A vágósertés piacán a felvásárolt alapanyag kilogrammonkénti értékesítési átlagára a 45-49. hetekben 382,80 Ft-ról 354,30 Ft-ra esett, a 48. héten érte el 352,30 Ft-os mélypontját. A forgalom a 45. heti 59,4 ezer darabról élenkülőni, majd ingadozni kezdett, végül a 49. héten 59,7 ezerrel zárt.

A KSH adatai szerint 2020. I-X. hónapokban a vágósertés termelői átlagára (malac és süldő nélkül) 454 Ft/kg volt, 5,6%-kal magasabb, mint egy éve. Októberben kilónként 379 Ft volt az értékesítési ár, 19 Ft-tal kevesebb, mint egy hónappal korábban, ezáltal a tavalyi év azonos hónapjával összevetve 116 Ft-tal visszaesett. Szeptemberhez képest októberben 10 ezerrel, 318 ezer darabra csökkent, ennek következményeként a 2019. évhez viszonyítva 9 ezer egyeddel kevesebb lett a forgalom. Október végéig a 2019. événél 2,2%-kal kevesebb, 3058 ezer darab, 359 522 tonna vágósertést értékesítettek. Az átlagsúly 117,6 kg volt.

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) adatai szerint a 49. héten, a hazai termelésből

R3 minőségű fiatal bika vágóhídi belépési ára hasított hideg súllyra, kg-ra vetítve az EU tagországaiban										
	39. hét	40. hét	41. hét	42. hét	43. hét	44. hét	45. hét	46. hét	47. hét	48. hét
EU átlag	1275	1279	1263	1277	1286	1292	1274	1257	1274	1285

Forrás: AKI

származó vágósertések élőtömegre vetített termelői átlagára 59 702 egyed esetében 354,30 Ft volt, ami kilónként 183,30 Ft-tal elmaradt a tavalyitól. Ezen a héten a hasított meleg súllyra vetített ár 57 673 db S/EUROP minőségű vágósertések esetében: 448 Ft/kg és 376 Ft/kg között változott. A legjobb három minőségi kategóriákba sorolt alapanyag megoszlása ekként alakult: S minőség: 43,5%, E minőség: 49,9%, U minőség: 6,2 %, összesen 99,6%. Egy hét alatt ugyan 945 egyeddel több volt a feldolgozók által átvett alapanyag mennyisége, jóllehet 2019-hez képest így is 3387 darabbal csökkent a felvásárlás.

A 48. héten a legmagasabb vételár Svédországban (715 Ft), Bulgáriában (644 Ft/kg), Finnországban (588 Ft/kg) alakult ki. A legalacsonyabb árakat Belgiumban (324 Ft), Litvániában (376 Ft/kg) és Lettországban (400 Ft/kg) jegyezték.

Vágómarhapiac

A vágómarha piacán októberben szeptemberhez képest tovább nőtt a vételár, miközben a forgalom megközelítette a 4,5 ezer darabot.

A KSH adatai szerint a termelői átlagár (borjú nélkül) 2020. I-X hónapokban 426 Ft/kg volt, 4%-kal több mint egy évvel ezelőtt. A tízedik havi egy kilogramm élőtömegre vetített eladási ár 458 Ft/kg volt. Egy év alatt 3463 db-ról 4477 db-ra felfutott az adásvétel, ennek ellenére a 9. hónapoz képest 244 da-

rabbal mérséklődött az értékesítés. Október 31-ig 38 772 darab, 19 581 tonna súlyú vágómarhát forgalmaztak. A vágóállatok létszáma ugyan 0,7%-kal csökkent, összömege viszont 4,1%-kal nőtt.

A 44. héten az R3 minőségű fiatal bika esetében a legmagasabb termelői átlagárakat Svédországban (1577 Ft/kg), Finnországban

(1399 Ft/kg) és Ausztriában (1360 Ft/kg), a legalacsonyabb vételárakat pedig Litvániában (960 Ft/kg), Lettországban (993 Ft/kg) és Romániában (1039 Ft/kg) jegyezték.

Tehéntejpiac

A tehéntej piacán októberben szeptemberhez viszonyítva kilónként 4 Ft-tal 108 Ft-ra erősödött az értékesítési ár. A korábbi stagnálást áremelkedés váltotta fel. A 9. hónappal összevetve 4359 tonnával, tavalyhoz képest pedig 1573 tonnával 130 381 tonnára emelkedett a tejtermelő gazdák által átadott tej mennyiség. A nyers tej zsírtartalma 3,7%, a fehérjekoncentrációja 3,2% volt.

A KSH adatai szerint 2020. I-X. hónapokban a termelői átlagár 4,4%-kal 105 Ft-ra nőtt. A felvásárlás 1 353 314 tonna, az árbevétel 142,1 milliárd Ft volt. Január-október hónapokban 2019. évhez képest 36 680 tonnával nagyobb lett a forgalom.

Novemberben tovább mérséklődött a tej- és a tejtermékek drágulása. A sajtók 1,3%-kal, a tejtermékek 2,4%-kal, a folyadék tej 2,1%-kal került többre, a vajért viszont 0,4%-kal kevesebbet fizettek a vásárlók, mint egy évvel korábban.

Az AKI adatai szerint októberben az értékesített nyers tej 98,9%-a extra minőségű volt. Az osztályon kívüli (OK) alapanyag a 2019. X. havi 1925 tonnával, az egy hónappal korábbi 1688 tonnával szemben 1195 tonna volt. Az extra tejért kilónként 106,70 Ft-ot, az OK tejért 88,40 Ft-ot fizettek, 1,70 Ft-tal többet, mint egy éve, illetve 9,80 Ft-tal kevesebbet, mint a 9. hónapban.

Szeptemberhez képest az OK tej ára 4,20 Ft-tal gyengült, az extráé 3,80 Ft-tal erősödött.

Az E minőségű vágósertés egy kg hasított hideg súllyra vetített átlagára										
	39. hét	40. hét	41. hét	42. hét	43. hét	44. hét	45. hét	46. hét	47. hét	48. hét
EU átlag	515	513	504	508	509	511	505	488	482	468
Magyarország	491	491	486	488	492	494	494	484	481	455

Forrás: AKI

Októberben a tejkivitel (tagállami kiszállítás és export) 2019-hez képest 1015 tonnával nőtt, szeptemberhez viszonyítva viszont 1189 tonnával 9889 tonnára csökkent. Az exportár 112 Ft volt, ami tavalyhoz képest ugyan 3,30 Ft-tal olcsóbb lett, de szeptember hónappal összehasonlítva 3,20 Ft-tal emelkedett. A kiszállított tej átlagára kilónként 5,50 Ft-tal meghaladta a belpiacit.

Az AKI közlése szerint az Európai Unióban szeptemberben a nyers tej kilónkénti átlagára 122 Ft-nak megfelelő euró volt, ami augusztushoz képest 7 Ft-tal, tavalyhoz viszonyítva pedig 8 Ft-tal drágult. Az augusztusi és az elmúlt évi árral összehasonlítva a belföldi ár 2,20 Ft-tal 102,70 Ft-ra emelkedett. A IX. hónapban az egységes piaci átlagár 19,30 Ft-tal felülmúlta a hazait. Egy évvel ezelőtt az árdifferencia 13,50 Ft-ot tett ki, amikor is a vételár 100,50 Ft volt.

Vágójuhpiac

A PÁIR adatai szerint az élóbárány kilónkénti termelői átlagára a 45. héten 1202 Ft-on nyitott, majd 1210 Ft-on tetőzött. Ezután gyengülni kezdett s végül a 49. héten, 1182 Ft-on zárt, ami 10,7%-kal meghaladta az 1067 Ft/kg tavalyi árat.

A KSH adatai szerint 2020. I-X. hónapokban a vágójuh termelői átlagára 927 Ft/kg volt, 14,4%-kal magasabb, mint egy évvel korábban. A felvásárolt vágóalapanyag 5345 tonna volt, 2019. évinél 8,7%-kal kevesebb. Októberben az élóbárány átlagára 1102 Ft/kg, ezen belül a könnyű bárányé 1206 Ft/kg, a nehézé 1102 Ft/kg volt.

A forgalom mindössze 235 tonna volt, ami 25 tonnával felülmúlta az elmúlt évi értékesítést, de 91 tonnával elmaradt a szeptember havi kereskedéstől.

Az Európai Bizottság adatai szerint a hasított bárányárak az alábbiak voltak: a 13 kg-nál tömegesebb, nehéz vágott bárányok esetében a közösségi és a hazai átlagár a 48. héten kilónként 2182 Ft/kg, illetve - Ft/kg, a 49. héten 2170 Ft/kg, illetve 2349 Ft/kg volt. Az egységes piaci ár az elmúlt évhez viszonyítva 25,3%-kal, a honi pedig 9,4 %-kal erősödött. Legtöbbet, kilónként 2584 Ft-ot Franciaországban, 2349 Ft-ot Magyarországon, 2308 Ft-ot Németországban fizettek. A legkevesebbet, 996 Ft-ot Romániában adtak érte.

Az elmúlt év azonos időszakhoz viszonyítva a közösségi átlagár drasztikusan, kilónként 303 Ft-tal, a hazai ennél is drasztikusabban, 466 Ft-tal nőtt, ezáltal kilónként 339 Ft-tal meghaladta az uniós átlagot. Ekkor a tagállamok listavezetői: Magyarország (2444 Ft/kg), Portugália (2379 Ft/kg), Bulgária (2337 Ft/kg) voltak. A meghatározó jelentőségű olasz piacon a vágott testek kilónkénti vételára 2286 Ft volt.

Baromfiipiac

A *vágóbaromfi piac*on októberben szeptember hónaphoz képest 287 Ft-ról 285 Ft-ra mérséklődött az eladási ár, miközben a forgalom 50,8 ezer tonna volt.

A KSH adatai szerint a vágóbaromfi termelői átlagára 2020. január-október hónapokban – a 2019 évvel összevetve – 3,2%-kal 289 Ft-ra

Vágóbaromfi értékesítési árak (Ft/kg)				
	vágó-csirke	vágó-liba	vágó-pulyka	vágó-kacsa
2020 október	256	657	371	316
2019 október	264	642	392	328

mérséklődött. Ezen belül a vágópulyka ára 1,2%-kal erősödött, a pecsenyecsirkeé viszont 1,5%-kal, a vágókacsaé 2,4%-kal, a húslibáé pedig 2,8%-kal gyengült. Az első tíz hónap göngyöltett adatai szerint a feldolgozásra átvett vágóbaromfi össztermege 472 256 tonna volt. A baromfiágazat kibocsájtása egy év alatt 1,1%-kal nőtt. Az értékesítés tetemesen, 112 734 tonnával túlszárnyalta a sertésszektorét.

A X. havi kereskedés 50 804 tonna volt, ami 3520 tonnával elmaradt 9. havi rekordforgalomtól és 1536 tonnával a tavalyitól, ennek dacára figyelemre méltó.

Tojásipiac

A *tyúktojás piac*on a PÁIR adatai szerint az étkezési tojás csomagolóhelyi forgalma a 45. héten 12,6 millió darab volt. Ezután a kereskedés egyre jobban lanyhult, majd a 48. héten 12,4 millió darabra felfizkött, ezáltal a 2019. évihez képest közel 2,2 millióval 22 %-kal nőtt. Ekkor az eladott 12367 ezer tojásból az 53-63 gramm közötti M méretűek 70,7%-kal, a 63 gramm feletti L méretűek 29,3 %-kal részesedtek. Az áfát és a kiszerezési költséget nem tartalmazó csomagolóhelyi nettó ár a 45. héttel összehasonlítva 0,40 Ft-tal 27,80 Ft-ra erősödött, ennek ellenére 0,50 Ft-tal elmaradt a múlt évi vételártól.

A KSH adatai szerint 2020. I-X. hónapokban az étkezési tojás átlagára 19 Ft volt, 1,2%-kal több mint egy éve. Az októberi ár szeptemberhez képest visszaesett. A fogyasztói ár a 10. hónapban 43,40 Ft, a 11. hónapban 44,50 Ft volt.

Az AKI közlése szerint a 48. héten az uniós csomagolóhelyi átlagár 442 Ft/kg volt, ami 58 grammos tojást feltételezve kb. 25,70 Ft darabárnak felelt meg. A magyarországi ár 457 Ft/kg, egy tojásra vetítve 26,60 Ft volt, amely a tagországok ranglistáján a 12. helyezésre volt elegendő. Legdrágább volt a kiszerezett tojás, Ausztriában (40,20 Ft/db), Olaszországban (38,40 Ft/db) és Svédországban (37,40 Ft/db),

míg legolcsóbban Spanyolországban (18,10 Ft/db), Belgiumban (19,80 Ft/db) és Németországban (20,90 Ft/db) juthattak hozzá a kereskedők. A csomagolóhelyi ár egy év alatt legjobban, 22,4%-kal Írországban drágult, ezzel egyidejűleg Belgiumban 30,5%-kal olcsóbb lett, mialatt az uniós egységes piacon 8,2%-kal, a belpiacon pedig 1,1%-kal csökkent. A tagállami árkülönbség 22,10 Ft, 2,2-szeres volt, vagyis tovább nőtt.

Gabonapiac

A *szemestermény piac*on a KSH gyorsjelentése szerint 2020. I-X. hónapokban a gabona átlagára a 2019. évi 5,3%-kal meghaladta. A búza átlagára 6,8%-kal, az árukukoricáé 5,3%-kal, az árpáé visszafogottan, 0,4%-kal emelkedett. Az I-X. hónapokban búzából 2 457 887 tonnát, árpából 619 675 tonnát, takarmánykukoricából pedig 2 557 947 tonnát értékesítettek. Tavalyi év azonos időszakához képest a búzaeladás 6,4%-kal, az árpáé jócskán, 55%-kal nőtt, a takarmánykukoricáé viszont 8,9%-kal csökkent.

Szeptemberhez viszonyítva a búza tonnánkénti ára 4700 Ft-tal, az árpáé 2600 Ft-tal, a kukoricáé pedig 2500 Ft-tal drágult. A X. hónapban búzából 223 448 tonnát, tengeriből 793 853 tonnát, árpából mindössze 21 127 tonnát vásároltak fel. Egy hónap alatt – szeptemberrel összehasonlítva októberben – a búzaeladás drasztikusan, 90 566 tonnával, az árpáé 34 125 tonnával, 2,6-szeresével visszaesett, ugyanakkor a kukoricáé 581 784 tonnával, 3,7-szeresével erősödött.

Az AKI által közzétett adatok szerint a 49. héten az étkezési búza ÁFA és szállítási költség nélküli tonnánkénti átlagára 62 663 Ft, a ta-

Októberi felvásárlási/jegyzési árak változása (Ft/t)			
Termény	Felvásárlás	Jegyzés 2020	Jegyzés 2019
Búza	54 300	59 800	49 600
Árukukorica (morzsolt)	46 400	48 000	42 100
Árpa	44 300	48 900	43 400

Forrás: AKI

karmánybúzáé 61 394 Ft, az árpáé 54 522 Ft, az árukukoricáé 55 411 Ft volt. Az elmúlt évhez viszonyítva az étkezési búza tonnánkénti ára 19,7%-kal 10 301 Ft-tal, a takarmánybúzáé 22,2%-kal 11 176 Ft-tal, a kukoricáé 35,3%-kal 14 451 Ft-tal, az árpáé pedig 21,2%-kal 9540 Ft-tal drágult. Szokatlan piaci tendencia, hogy a takarmánybúza ára a 46-47. héten 1448, illetve 3218 Ft-tal felülmúlta az étkezési búzáét, a takarmánykukoricáé pedig az idei 8,3 millió tonna össztermés dacára a múlt évi adásvételi árat jelentősen, több mint 35%-kal túlszárnyalta.

Varga Gábor

KÖLTSÉGES-E A TÁRSÁLLATTARTÁS?

Papagáj és pénztárca

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Egy kifejlett zöld leguán elhelyezése és gondozása megterheli a pénztárcát

Sokszor, sok helyütt írtak már arról, hogy a kutya- és macskatartás esetében milyen kiadásokra számíthatunk, ám arról már kevésbé esik szó, hogy a többi társállat gondozása sokszor nem kevés pénzbe kerül. Érdeemes tehát körüljárni, hogyan csökkenthetők az olykor bizony tetemes költségek.

Mielőtt megvennénk kedvencünket, természetesen szükség van megfelelő férőhelyre és felszerelésre is. Az akváriumok meglehetősen drágák; ha szaküzletben vesszük, akkor 50 literes méretig nagyjából 150 Ft/liter-be kerül, e méret fölött pedig valamivel még drágább. Viszont az internetes piacereken olykor az üzleti ár töredékeért, sőt, akár ingyen is hozzájuthatunk egy megfelelő méretű medencéhez. De megbízható üveggel is készíttethetünk akváriu-

mot, azonban minden esetben ügyeljünk arra, hogy csak akkor vegyük meg azt, ha nem különösebben régi, és persze karc- és repedésmentes. Viszont inkább szakkereskedésben vegyünk szűrőt, fűtőt és világítótestet, egyfelől, mert a termékek garanciálisak, másrészt a legújabb modellek kevesebb energiát fogyasztanak, mint a régebbiek, és a hatásfokuk is nagyobb, ami hosszú távon szintén pénztárcakímélő lehet. Mindezeket persze megrendelhetjük interneten is, de ez

esetben adjuk hozzá a szállítási díjat, illetve probléma lehet, hogy nem tudunk közvetlenül az eladótól tanácsot kérni. Talajt (szitált sódert) magunk is gyűjthetünk, hiszen azt is éppúgy át kell mosnunk, mint a kereskedésben vásároltat. A dekorációs anyagokra sem szükséges külön költenünk, hiszen szép színű és formájú köveket bárki kereshet. (Persze nem minden kő való akváriumba!)

A terráriumok éppúgy beszerezhetők az internetes piacereken, mint az akváriumok. Az áruk többnyire alacsony, sokszor talajjal, dekorációs anyagokkal és felszereléssel együtt adják őket. Ennek ellenére a talajt mindenképpen cseréljük ki, illetve a terráriumot és a dekorációs elemeket, valamint a technikai eszközöket fertőtlenítsük. (A régi, elavult, sokat fogyasztó technikai eszközöket is előbb-utóbb le kell cserélni, ezzel is kalkuláljunk.) Egy hullők otthonául szolgáló terrárium üzemeltetése drágább, mint egy azonos méretű akváriumé. Egy modern, LED világítással és keveset fogyasztó szűrővel felszerelt, illetve csak időnként bekapcsoló fűtővel ellátott akvárium energiaköltségét alig érezzük meg, de egy „watt evő” talajfűtő, infra- vagy UV lámpa üzemeltetése már nem csekély költséggel jár.

Kevés a jó kalitka

A díszmadarak számára kapható kalitkákkal nemcsak az a gond, hogy a kereskedésekben drágák, hanem hogy méretüknél fogva kicsik, ezáltal többnyire nem felelnek meg a madarak és gazdáik igényeinek. Például az oda-

Tanácsok dióhéjban

- A kisállatot és a férőhelyét ne egyszerre vegyük meg. Kedvencünk végleges helyen elhelyezett, műszakilag felszerelt új otthona legyen előkészítve.
- Csak olyan állatot vegyünk, amelynek a folyamatos takarmányellátása biztosított. Ez különösen a rovarévo állatoknál jelenthet problémát.
- A drágább olcsóbb, ha megfelelő korú, fiatal állatot veszünk.
- Mielőtt kisállatra költünk, böngésszük végig a kiválasztott kedvencre vonatkozó szakirodalmat. A könyvek több való adatot tartalmaznak, mint az internet!

A szárazföldi teknősök legfontosabb tápláléka a parkban és kertben szedett zöld eledel

Rovarevők tápláléka

A lisztukac sokáig olcsó volt, ám az utóbbi időben felszökött az ára. Speciális szakkereskedésekben, nagyobb mennyiségben viszont reális áron meg lehet vásárolni. A lisztukacot sokáig alaptakarmánynak tekintették, de kiderült, hogy kicsi a tápértéke. Ez leginkább az éheztetett, hűtőben tárolt, frissen megvásárolt lárvákra igaz. Ha „nagy fogyasztóink”, például rovarévo madaraink vannak, nem ússzuk meg a „kucacetetést”. Vásároljunk nagy mennyiségű lisztbogárlárvát, de ne kínáljuk fel őket menten. Néhány napig etessük őket zöldséggel, gyümölcscsel. Amikor pedig kedvencünknek felkínáljuk a napi menüszt, szükség szerint – attól is függően, hogy milyen állatot gondozunk – hintsük meg a lárvákat némi vitaminnal, kalciummal.

kapcsolt műanyag alj több okból sem jó: egyfelől takarításkor jelentős stressz éri a madarat, másfelől hatványozottan nagyobb a kirepülés esélye, mint egy hagyományos, kihúzható tepsijű kalitkánál. Mivel mindig akad valaki, aki felszámolja a madártenyésztést, az internetes piacterek szintén segíthetnek. Sőt, akadnak kifejezett kalitkakészítők is, akik kérésünkre elkészítik a legmegfelelőbb kalitot. Az ár ilyenkor természetesen meg egyezés kérdése.

A kismélsők terráriumaként sokan kislejtezett akváriumot ajánlanak, ez azonban nem mindig jó megoldás. Az akváriumból kialakított terrárium rosszul szellőzik, lévén nincs szellőzőrács az oldalfalakban, nincs elhúzzható frontüvege, ezért csak felülről kezelhető. A megfelelő terráriumot legjobb tehát csináltatni, a benne gondozott faj igényének megfelelően.

Nem mindegy, hol vásárolunk

Kezdjük mindjárt a kisállat megvételénél. A halak árában az egyes állatkereskedések között nagy különbségek lehetnek, van ahol például az átlagosan 280-320 Ft-ba kerülő vörös neonhal 450 forintot kóstál. Ebből a halfajból (rajkedvelő mivolta miatt) érdemes egyszerre minimum 10-15 példányt vásárolnunk. Persze minden halfajnál üzletenként más és más az ár. A legjobb, ha speciális szaküzletekben nézünk körül. Az utóbbi időben a vízinövények ára kúszott igen magasra, szerencsések vagyunk, ha egy akvarista ismerősünk épp növényeit készül ritkítani.

Madarat, kismélsőt, hüllőt a legjobb, ha közvetlenül a tenyésztőtől vásárolunk, hiszen a tenyésztői árak szinte mindig jóval alacsonyabbak a kereskedői árnál.

A kismélsők számára érdemes a faj igényeinek megfelelő terráriumot készíttetni. Egyiptomi tükéségér

nyabbak a kereskedői árnál. Ám figyelem, ne az ár legyen az elsődleges szempont! A legfontosabb, hogy egészséges és megfelelő korú állattal térjünk haza. A tenyésztőnél megnézhetjük a kiválasztott állat szüleit, láthatjuk, hogy mivel táplálták addig. A madaraknál fontos, hogy mindig kérjünk abból a magkeverékből, amit addig evett, s fokozatosan állítsuk át a nálunk felajánlott kosztra. (Ez persze csak akkor igaz, ha nem azonos márkájú keveréket adunk neki a továbbiakban.) Az sem elhanyagolható, hogy egy jó tenyésztő megfelelő tanácsokkal el tud látni – és nem azzal a sok badarsággal, amely oly gyakran olvasható az interneten.

Természetes táplálék

Ha valakinek kisebb papagája, pintye, vagy éppen kanárja van, annak táplálásra alig kell költenie. A nagyobb állatkereskedésekben, állateledel-üzletekben a legkülönbélebb, igazán jó minőségű magkeverékek között válogathatunk, s ugyanott megvásárolhatjuk a kiegészítőket – szépiát, lágyeledelt – is. Emellett kell még némi szedett tyúkhúr, jól megmosott saláta, gyümölcs – és már készen is van a menü.

A nagyobb állományoknál már oda kell figyelni a költségekre. Sok madarász maga állítja össze a magkeveréket, de a különféle magvak beszerzése nem kevés időt és energiát emészt fel. Ám létezik néhány olyan üzlet, ahol nagy, zsákos kiserelésben szinte minden magevőnek árulnak eledelt, arányaiban sokkal olcsóbban, mint a legtöbb helyen beszerezhető kis mennyiség. Érdemes az internetes áruházakban is körülnézni.

Nagyobb gond a rovarévo hüllők és madarak kosztoltatása. Csúpan a lisztukac egyetlen rovarévo nek sem lehet megfelelő táplálék, ezért más izeltlábúakkal, például a tükcsökkel való (több fajt is árulnak) etetés elengedhetetlen. A tükcsök nagyon drága, ám ha speciális élőállat-szaküzletben vesszük

(Budapesten több is van, és vidékre is szállítanak), akkor érdemes nagyobb mennyiséget vásárolni, így összehasonlíthatatlanul olcsóbban jutunk hozzájuk. Egy jól záródó és szellőző helyen – például egy úgynevezett zooloboxban –, megfelelő táplálék mellett (imádják a pitypang levelét, de emellett nagyon sok mindent megesznek) a tükcsök hosszabb ideig is remekül tarthatók. Késő tavasztól őszig pedig a mezőn is foghatunk nem védett izeltlábúakat, például egyenesszárnyúakat (sáskákat) kedvencünknek. Akár hullóról, akár madárról beszélünk, számára ez a legtermészetesebb és legjobb táplálék.

A zebra-pinty tartását mindenki megengedheti magának

A szárazföldi teknősök táplálásával szokott a legtöbb gond lenni. Tulajdonosaik ugyanis gyakran etetik őket gyümölcscsel, banánnal, paradicsommal. Nos, a természetben ritkán találnak ilyen táplálékot, ezért ha csak efféle kapnak, bizony hamar el is pusztulhatnak. Szintén gond van a gyakran csigairtóval kezelt fejes salátával is. A legjobb tehát, ha ingyen beszerezhető kosztot kapnak! A parkokban, kertekben például mindenütt szedhető számkukra pitypang vagy lóhere. A fűvet nem eszik meg, s többnyire idegenkednek a tyúkhúrtól és a lucernától is. Egyszerre nagyobb mennyiségű, egészséges zöld eledelt is szedhetünk, hűtőben tárolva ugyanis napokig friss marad. És persze egy fillérünkbe se kerül!

Kovács Zsolt

A tuskésfarkú varánusz

Fotó: Vassil/HTTPS://COMMONS.WIKIMEDIA.ORG/

Bár a világ legnagyobb gyíkjai a varánuszok köréből kerülnek ki, jó tudni, hogy a nemzetségbe tartozó fajok zöme meglehetősen kistermetű. Ausztrália különösen bővelkedik az apró varánuszfajokban, melyek közül az egyiket, a tuskésfarkú varánuszt (*Varanus achanturus*) több hazai tenyésztő is sikerrel szaporította az utóbbi évtizedben.

Ez a többnyire 30-70 cm-re megnövő gyík a félsivatagos területek lakója. Nem annyira nyúlánk, mint sok más varánuszfaj, lábai is elég rövidek. Testalkata arról árulkodik, hogy a talajon és az üregekben, sziklahasadékokban való mozgáshoz, illetve az ásáshoz alkalmazkodott. Tuskés farkát kevésbé a védekezésre, mint inkább ásás közbeni támasztékként használja. Érdes farka segítségével, egyfajta kígyózó mozgással egészen jól tud előrehaladni az olyan szűk üregekben is, amelyekben a lábainak nem sok hasznát veszi. Ez a képesség a nagy forróságban életmentő lehet, ha az állat fedezéket keres a nap elől. Fogságban kiválóan tartható. Terráriumuk legyen nagy alapterületű, és alakítsunk ki benne polcokra emlékeztető felületeket is, melyek tetejére, illetve a közöttük levő hasadékokba letelepedhetnek az állatok. Kifejezetten melegkedvelők, 30 °C-os átlaghőmérséklet mellett is igényelnek külön napozóhelyet

és intenzív UV-B megvilágítást is. Ha szükséges, a napozó részen kisebb méretű talajfűtőt is alkalmazhatunk. Persze biztosítsunk számukra árnyas búvóhelyet is, lehetőséget teremtve a hűsölésre. Mivel intenzíven ásnak és befurakodnak a résekbe, ügyeljünk arra, hogy sehova ne szorulhassanak be. Alapvetően rovarokkal táplálkoznak, melyeket nagyjából egy-két naponta, vitamin és ásványi anyag kiegészítéssel kínálunk nekik. A rovarkosztot egy-kéthetente kiegészíthetjük fagyasztásból kiolvasztott apró hallal, illetve havonta adhatunk nekik előre elpusztított napos egeret is. Más varánuszokhoz képest, csak viszonylag kis méretű takarmánnyal boldogulnak. Jellemző szokásuk, hogy a táplálékot hosszasan a földhöz „gyömöszölik”, mintha a takarmányt alaposan „bepaníroznák” talajszemcsékkel. Ez veszéllyel jár, különösen a homok esetében. A bélben felgyülemlő talajszemcsék ugyanis komoly egészségügyi

problémákat idézhetnek elő. Ezért próbáljuk állatainkat a sziklák, fakérgék felületén, vagy a terráriumon belül egy nagyobb tábla terelve etetni. Ivóvízre is szükségük van. Nem árt, ha a vízfelület akkora, hogy ha az állatok igénylik, bele is mászhassanak a vízbe. Egyébként száraz környezetet igényelnek, és jól tolerálják az éjszakai lehűlést is. A tuskésfarkú varánuszok viszonylag jól tarthatók csapatban. Ennek összetétele egy hím és több nőstény legyen. A nemek bizonyos külső bélyegek alapján elkülöníthetők. A hímek feje kicsivel nagyobb, törzsük arányosan rövidebb, mint a nőstényeké. A hímek nyaka hosszabb és olykor sárgásabb színezetű lehet, valamint farokformájuk is más. A kloáka oldalán található megnagyobbodott tuskészerű pikkelyek is nagyobbak a hímek esetében.

Szaporodási időszakuk tavasszal, a hosszabb nappalok és az intenzívebb fény hatására indul. Tojásrakásra általában a nyár folyamán számíthatunk. A jó szaglású és falánk varánuszok kikaparhatják egymás tojásait. Bár ezeket többnyire nem tudják megenni, viszont zavarásukkal tönkretehetik a fészekaljat, ezért vagy távolítsuk el a tojásrakás idején a fajtársakat, vagy biztossítsunk számukra olyan tojatóládát, mely-

nek szűk a bejárata és nem fér bele több állat. Legyünk résen, hogy megelőzzük a fészekrablót. Segíthet, hogy a tojásrakás előtt álló nőstények testalkata elég jellegzetes, illetve a tojásrakás utáni fogyás is szembetűnő.

Ezek a jól tartható és könnyen kezelhető varánuszok a Washingtoni Egyezmény II. függelékének, illetve az EU rendszer B. kategóriájának hatálya alá tartoznak.

Ferczi Roland Balázs

Ahány hím, annyiféle ének

FOTÓ: BÉCSY LÁSZLÓ

A kerti geze hímje és tojója, valamint a fiatalok éneke hasonlóan csengő, fuvolázó, néha kissé érdes, gyakran ismételt hangok sorozata, melyeket mesteri tökélyvel olvaszt egymásba. De nagyon jellemző az egerészölyv „hié” kiáltására emlékeztető nyávogó hangja is. Ahány hím, annyiféle ének, de valamennyi nagyon sok utáNZást tartalmaz, a legkülöNBözőbb hangtöredékeket szövik bele saját dalaikba.

Több mint ötven fajtól származó hangot jegyeztek fel, egyebek mellett vörös vércse, fűrj, bibic, füstí fecske, nádirigó, énekes rigó, sárgarigó, zöldike, kenderike és tengelic szerepelnek a hosszú listán.

Hangját akár 300 méterről is hallani

A kerti geze verébnél kisebb, karcsú madár, alakja és mozgása a fűzikékre emlékeztet. Csőre viszonylag széles, felülről lapított. Fejtetője és egész felsőteste barnás árnyalatú olajzöldes, szemsávja sárgás, alsóteste sárga, oldalain némi barnás futtatással. Evezői feketésbarnák, faroktollai sötétbarnák, lába ólomszürkés.

A kerti geze Közép- és Kelet-Európában fészkel. Hazánkban a számára kedvező élő-

helyeken a folyókat kísérő ártéri erdőkben, láperdőkben, parkokban, öreg temetőben, nagyobb kertekben mindenütt megtalálhatjuk. Vonuló, a trópusi Afrikában telel. Tavasszal későn, április utolsó napjaiban, májusban érkeznek, de vonulása hosszasan, akár június elejéig is elhúzódik. Augusztusban és szeptember első felében indul dél felé.

Tavaszi érkezését többnyire a hímek felhangzó éneke árulja el. Majd' mindig hangosan, a fák koronájában dalol, melyet szélcsendes időben 250-300 méterről is hallani lehet. A sűrű lombú vadgesztenyefákon vagy a kertek gyümölcsfáin éneklő madár még nem jelenti feltétlenül egy pár megtelepedését. Gyakran előfordul, hogy akár egy hétig is folyamatosan halljuk egy facsoport lombjai közül, mígnem egy reggelre eltűnik, továbbvonul.

A párok évente csak egyszer, májusban költenek. A hím foglal revírt, amelyen belül akár több olyan fa is áll, amelyeken rendszeresen énekel, jelezve a terület foglaltságát. A tojók tavasszal néhány nappal később érkeznek, és csakhamar kialakulnak a párok.

Lassú, lepkeszerű szárnycsapások

Az udvarló hím néha vízszintes irányban és lassú lepkeszerű szárnycsapásokkal repül egyik fáról a másikra. A fészek helyét a tojó keresi, párja énekelve követi. A tojó többnyire egyedül épít, a hím csak néha segít. Rendszerint viszonylag alacsonyan, bokrok vagy kisebb fák ágvilágában 4-5 nap alatt készül a tömött szerkezetű fészek. Néha szinte fehérnek tűnik, mert a madár sok pókhálószővedéket, nyárfapihét, papírdarabkákat és faháncsot használ, az egészet növényi szálak szövik át. A csészét puhább anyagokkal béleli. A fészekalj rendszerint 5 rózsaszínű alapon ritkán elhelyezkedő fekete pettyekkel mintázott tojásból áll. A tojó egyedül kotlik, da naponta 15-20 alkalommal néhány percre elhagyja a fészket, hogy táplálékot keressen. Erre néha a hím készíti énekeivel, vagy azzal, hogy a fészek közelében mozog rovarokkal, pókokkal a csőrében. Néha eteti is a tojásokat melengető tojót. A fiókák 12-14 nap alatt kelnek ki. Az első hat napon anyjuk szinte folyamatosan melengeti őket, a táplálékot párja hordja. Vagy a tojó adja át, vagy közvetlenül etet. Később már mindkét szülő hordja a táplálékot, az ürüléket vagy elnyelik, vagy elviszik a fészektől. A fiatalok 13-14 napon hagyják el a fészket, azt követően a szülők még 8-11 napig etetik őket.

A kerti geze a lombkoronaszintben keresi rovarokból és pókokból álló táplálékát. A levelekről szedi fel, vagy röptükben kapja el őket. Néha a sisegő fűzikéhez hasonlóan függőgetve keresi a zsákmányt a lombok előtt. A nyári időszakban nagyon sok levétvet fogyaszt, augusztusban, kora ősszel a fekete bodza bogyóit is csipegeti.

Hazánkban védett, természetvédelmi értéke 25 000 forint.

Schmidt Egon

A kipusztulás szélén

Fotó: OLÁH ZOLTÁN/WWW.MME.HU

A Német Természetvédelmi Szövetség panasszal élt az Európai Bizottság felé a fogoly állományának súlyos fogyatkozása miatt. Beadványuk arra figyelmeztet, hogy fogolyállományuk az EU madárvédelmi irányelvének hatálybalépése óta 91 százalékkal csökkent. A szervezet egyértelműsíti, hogy ennek oka a faj számára alkalmas mezőgazdasági élőhelyek beszűkülése, az elérhető rovtáplálék megfogyatkozása.

Az október 2-án benyújtott panaszle-
vél rámutatott arra, hogy a koráb-
ban Európa jelentős részén gyakori,
mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő fo-
golyállomány érdekében igazoltan műkö-
dő fajmegőrzési intézkedésekből Németor-
szág-szerte a szükséges beavatkozások
mindössze 5 százalékát hajtották végre. A
fogoly magyarországi állományának alaku-
lása ugyanezt a szomorú trendet követi. E
óshonos madárfajunk esetében, míg az
1960-as években az Országos Vadgazdál-
kodási Adattár adatai alapján milliós
egyedszámot meghaladó hazai állományt
becsültek, mára ez a szám alig tízezerre te-
hető – a csökkenés tehát idehaza is több,
mint drasztikus. Ezt a tendenciát erősíti
meg az Magyar Madártani és Természetvé-
delmi Egyesület Mindennapi Madaraink
Monitoring Programja is.

A fogoly hazánkban is végveszélyben van!

Oka számos és sokrétű. Alapvetően a nagy
kiterjedésű mezőgazdasági táblák mono-
kultúrája az apróvad fajok állományának
hanyatlásához vezetett. A mezőgazdasági

táblák méretbeli növekedésének, és min-
den zsebkendőnyi helynek a megművelése
következtében eltűntek a mezsgyék, remí-
zek, sövények, amelyek biztonságot jelentő
környezetet és fészkelési lehetőséget bizto-
sítottak a fogoly számára. De nemcsak a
mozaikos mezőgazdasági élőhelymegszű-
nés okozza a problémát, hanem a precíziós
mezőgazdálkodás következményeképpen
intenzíven alkalmazott gyomirtó- és rovar-
irtószer-használat is.

A fogolycibe 2-3 hetes koráig szinte ki-
zárólag ízeltlábúakkal táplálkozik, azonban
a kemikáliák alkalmazása a rovarfajok szá-
mának és mértékének számottevő csökke-
nését eredményezi, ezáltal a természetes
szaporulat jelentős százaléka nem talál éllel-
met.

A búvóhelyek megszűnése miatt a fo-
goly a ragadozók számára szabad prédává
vált, ami szintén tovább csökkenti a felneve-
lő és a kifejlett állomány egyedszámát.
Mindennek tetejében pedig a fogoly mono-
gám faj. A tyúk a dürgési időszak idején a
szomszédos „fogolycsalád” kakasait keresi
fel a párválasztáshoz. Ezért mindennél fon-
tosabb a létszám nagysága.

Abban az esetben, ha az egyedsűrűség

nem éri el a négyzetkilométerenkénti két
egyedet (ami már kritikus sűrűségnek szá-
mít), akkor gyakorlatilag nem lehetséges a
szaporodás. A csapatok február végén, már-
cius elején válnak szét, ezután kezdődhet a
fészeképítés. Csakhogy a mezőgazdasági
gépek károkozása (kaszálógépek által szét-
dült fészkek) a túlélési arányt tovább csök-
kentik. Sajnos fészekmentést vagy vadriaszt-
ást a munkagépekkel folytatott tevékeny-
ségek során ma már alig végeznek.

Hogyan tovább?

A szürke fogoly, mint mezőgazdaságunk
madárfaunájának szerves részét képező faja,
a XXI. század tömegtermelő, automatizált,
technológiai értelemben innovatív agrárvi-
lágához nem tudott alkalmazkodni. A jelen-
legi mezőgazdasági struktúra ellehetetlenít-
ette élőhelyeit és táplálékát. A legnagyobb
szerep a vad- és mezőgazdálkodókra hárul,
nekik kellene tenniük a hazai állománycsök-
kenés megállításáért. Csakhogy a mezőgaz-
dásnak nem érdeke a tartós szegélyélőhely
kialakítása, a kaszálás elhagyásával történő
fészekóvás, vagy éppen a kisparcellás, mind-
össze néhány hektáros gazdálkodás beveze-
tése, így a szürke fogoly sorsa sem. Márpe-
dig a fogoly a legjobb indikátora az agrár-
ökoszisztémák állapotának, hiszen szorosan
kötődik a mezőgazdasági területekhez.
Mindezek mellett állandó madár, azaz állo-
mányának nagyságát a vonulási veszteség
sem befolyásolja.

Összefoglalva, ami a fogollyal történik,
az történik általában a mezőgazdasági terü-
leteink természeti sokféleségével.

KAP-újratervés mint első lépés

A Magyar Madártani és Természetvédelmi
Egyesület a hazai gyakori madárfajok állo-
mányváltozását vizsgálta. Az elmúlt 21 év
adatait összegyűjtve és elemezve arról szá-
molt be, hogy az országos szintű felmérés
alapján 28 madárfajnál állapított meg jelen-
tős állománycsökkenést, és e fajok 70 szá-
záleka főként agrárélőhelyekhez kötődik.

Olyan fajok tűnnek el a szemünk láttára,
mint a mezei pacsirta, a jövő év madarának
választott cigánycsuk, a füstli fecske vagy ép-
pen a fogoly.

A madarak mellett más élőlénycsoportokban is aggasztó változások tapasztalhatók. A mezei nyúl évtizedek óta tartó állománycsökkenésének okai ugyancsak a mezőgazdaságban keresendők, a beporzó rovarok, köztük a házi méh állományainak összeomlása egyes növényvédő és rovarirtó szerek használatával hozható összefüggésbe.

Az ügy fontosságának és időszerűségének hangot adva a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, az Országos Magyar Vadászkamara, valamint az Országos Méhészeti Egyesület részletes javaslatcsomagot készített a Közös Agrárpolitika újratervezéséhez, ami pontokba szedve a következőket foglalja magába:

1. Az agrártáj természetes és természetközeli élőhelyfoltjainak, valamint a szegély-élőhelyeknek a megőrzése, oly módon, hogy a földhasználók érdeklétté váljanak azok fenntartásában. Ez egyrészt ezen élőhelyfoltok művelési kötelezettség nélküli támogathatóvá tételével, valamint az eltűnésük/leromlásuk esetén megfelelő szankcionálással érhető el.

2. Az agrártáj időszakos vízállásainak, belvizes foltjainak megőrzése. Ez az említett szervezetek megítélése szerint az érintett területek támogathatóvá tételével és a vízmegőrzésre vonatkozó gazdálkodói együttműködések serkentésével érhető el.

3. A gyenge termőhelyi adottságú területek mentesítése a nem gazdaságos és indokolatlan környezetterhelést okozó szántóföldi művelés alól, és a földhasználatváltás elősegítése. Ez egyrészt a támogathatóság feltételül szabott követelményrendszer alakításával, másrészt a földhasználatváltást segítő támogatási formák (ökorendszerek és nem termelő beruházások) kidolgozásával érhető el.

4. Az agrártáj mozaikosságának biztosítása a monokultúrás termelési rendszerek visszaszorításával és egybeművelt táblák

maximális méretkorlátjának bevezetésével. A monokultúrás termelés szerkezet és az egyre növekvő táblaméret a természeti sokféleség, a talajállapot és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás szempontjából is aggályosak. A javasolt változtatás a támogathatóság feltételül szabott követelményrendszer alakításával érhető el.

5. Szegély-élőhelyek és természetközeli élőhelyfoltok létrehozása a jelenleg művelés alatt álló területeken. A gyeperes szegélyek, mezsgyék, méhlegelők, bokorsávok, fasorok és vizes élőhelyek létrehozása a megfelelően kidolgozott – és a fenntartásokat szolgáló agrár-környezetgazdálkodási kifizetésekkel tartalommal és időzítésben összehangolt – úgynevezett nem termelő beruházások támogatásával valósítható meg.

6. A mezőgazdasági földhasználatlalt érintett területeken a természeti sokféleség megőrzését szolgáló művelési módok és az agrotechnika megvalósításának elősegítése. A csökkentett inputanyag-bevitellel, a kémelő agrotechnikai beavatkozásokkal (pl. madár- és vadbarát kaszálás), a vegyszermentes szegélyekkel és kaszátlan sávokkal jellemezhető gazdálkodási módokat a valós környezeti hozzáadott értékkel rendelkező, a földhasználók önkéntes vállalásait támogató agrár-környezetgazdálkodási kifizetési rendszer kidolgozásával megvalósíthatók. A környezeti szempontból igazolt hatékonysággal jellemezhető Magas Természeti Értékű Területek kifizetéseinek megőrzése mellett indokolt az apróvad- és beporzóvédelmi programelemek kidolgozása és elindítása, valamint a magas szintű vállalások ösztönzése a gazdálkodók körében.

7. A környezetkímélő földhasználat speciális eszközigényének megteremtése. A természetkímélő technológiára történő váltás (pl. kéméletes kaszálást biztosító gépek, méhkímélő növényvédelem eszközei,

szegély-élőhelyek, vizes élőhelyek karbantartását szolgáló eszközök) támogatási lehetőségeit a KAP Stratégiai Terv beruházási támogatásainak megfelelő kialakításával szintén megvalósíthatók lehetnének.

8. A környezet- és természetkímélő mezőgazdasági földhasználat szaktanácsadás és végrehajtási rendszerének létrehozása. A természetkímélő mezőgazdasági módok megvalósításához szükséges információhi-

FOTÓ: BORSÁNYI ATTILA/WWW.MME.HU

A fogoly a legjobb indikátora az agrár-ökoszisztémák állapotának, hiszen szorosan kötődik a mezőgazdasági területekhez

ány jelenleg akadályát képezi az extenzív földhasználati módok térnyerésének. A KAP Stratégiai Terv forrásaira és a kormányzati kapacitásokra alapozva nélkülözhetetlenek tartják az említett összefogó szervezetek a környezetbarát megoldások gyakorlati ismereteinek földhasználók részére történő megosztását a megfelelő szaktanácsadói hálózaton keresztül, és ezek érvényesítését a támogatások végrehajtási folyamatában is.

Az új Közös Agrárpolitikának az újratervzése, ezen pontoknak a bevezetése elengedhetetlen feltétele lenne a hazai agrártáj változatossága, az apróvadállomány csökkenésének megfékezése, a méhpusztulás megállítása, valamint a mezőgazdasághoz szorosan kötődő madárvilág sokszínűségének megtartása, így a fogoly védelmének szempontjából. A vészharang kong, egyre hangosabban és vészjóslóan. Most kell tenni a fogolyért, mert lehet később már visszafordíthatatlan a folyamat. Ha lesz később egyáltalán...

Varga Tibor

A jelenlegi mezőgazdasági struktúra következtében eltűntek a mezsgyék, remizek, sövények, amelyek biztonságot jelentő környezetet és fészkelési lehetőséget biztosítottak a fogoly számára

Eladó kuvasz kölykök
október 9-es
születésűek.
Nagyatád.

Tel: (+36-30) 586-0899.
(Somogy megye)

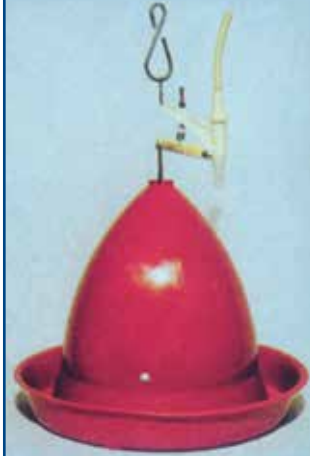
ÉLŐ ÁLLAT

Mintatelepemről országosan és nemzetközileg is elismert állományból kaphatók: gyémántfácán tenyésztőjások és növendékek előjegyezhető. Zöldszárnyú, borvörös, ausztrál kontyos, zebra, fokföldi, gyémánt bronznyakú és bronzszárnyú, perugalamb, gyászgalamb, gyöngynyakú egzotikus galambok; kaliforniai copfos, gammale, mexikói, kínai törpe fűrj, hegyi fűrj és selyem, kontyos kacagó gerlek több színben. Tóth Sándor, gyémántkoszorús mestertenyésztő, 1172 Bp. Hektár u. 14. Tel.: (06-1) 257-5647. (Pest megye)

Francia nyelvterületről, Lacau-ne, Romanov, Romane, Berri-chon, Blanche du Massif Central (BMC), Ile de France, Suffolk, Francia texel, Vendéen juhajták, továbbá Francia alpesi, Számentáli és Búr kecskeajták, illetve valamennyi francia juh, kecske, szarvasmarha és igavonó ló fajták importja ez év során is. Tel.: (06-30) 460-32-52; (06-20) 565-10-45; (06-82) 820-579. www.tenyallatimport.hu

Baromfitartók figyelem!

Újra kapható a jól bevált **pisztolyszepes itató** kompletten és alkatrészenként is. (pisztolyszepes + alkatrészek)
Deltop Kft.
Tatabánya, Fürdő u. 55.
Tel.: (06-34) 316-326.

Texán galambok eladók. Tel.: (06-30) 9792-507.

Békési Keltetőnél hús- és kettőshasznú naposcsibék rendelhetők. www.bekesikelteto.hu.
Érd.: Tóth Szabolcs. Tel.: (06-20) 9189-647, (06-70) 3397-983. (Bé-kés megye)

Hirdetőink figyelmébe!

Az apróhirdetéseket csak írásban – levélben, faxon vagy e-mailen – tudjuk elfogadni. Kérjük hirdetőinket, hogy pontosan, olvashatóan írják le a közlendő hirdetési szöveget. Nem kell kivágnia a lapunkban közölt megrendelő szelvényt, elég ha mintának tekintik. Kérjük, tartásuk be a határidőket, azokat a hirdetéseket tudjuk közölni, amelyek a megjelenési hónapot megelőző hónap 20-áig beérkeznek a szerkesztőségünkbe. A hirdetések lemondását is eddig az időpontig kell megtenni. A késve érkezett hirdetéseket automatikusan a következő számba tesszük. Felhívjuk a figyelmüket, hogy a postán a „nem elsőbbségi küldemények” feladása után a vállalt kézbesítési idő 3–5 munkanap, ezért időben adják fel hirdetéseiket! A hirdetéseket a megjelenésük után kell fizetni az általunk küldött számla alapján.

Továbbra is él akciónk:

Ha ötször megrendeli a hatodik ingyen van!

Címünk: Kistermelők Lapja, 1591 Budapest, Pf.: 294.

E-mail: szerkesztoseg@kistermeloklapja.hu

**SÓ, AMI SÓ!
ELSŐ a SÓVIVŐ!
HÁZTÓL HÁZIG KISZÁLLÍTÁS!
NÖVEKVŐ MENNYISÉG,
CSÖKKENŐ FUVARDÍJ,
CSÖKKENŐ ÁR!**

Natúr, szelén, jódos nyalósó, SALIT MINERÁL, TÖMBSÓ, takarmánysók, vákuumsó, étkezési só, pác-só, vízlágyító sótabletták, ipari só, téli sikosságmentesítő-anyagok.
Erdélyi adalékmentes étkezési só 1 kg és 5 kg-os kiszerezésben.

Kisebb csomagok (10 kg-tól...) kiszállítását is vállaljuk kedvező áron!

**OLCSÓ ÁRUSÍTÁS A HELYSZÍNEEN IS!
NÉZZE MEG HONLAPUNKAT!
KÉRJE KONKRÉT ÁRAJÁNLATUNKAT!**

ELSŐ KFT.
2800 TATABÁNYA
Cementgyári u. 1.

Tel: 06-34-311-833, 06-30-9444-731
honlap: elsokft.hu
e-mail: gabi@elso-kft.hu

Hortobágyi bio-és mintagazdaság törzstenyészetéből

folymatosan vásárolható
szürke marha, racka, bivaly, mangalica, nóniusz és számár.
Tel.: (06-30) 664-6504.

Fiatl és ivarérett pávák eladók. Pávarezervátumból tizenöt színből választhat. Tel.: (06-30) 509-3398. (Veszprém megye)

Tenyésztőjás és naposcsibe rendelhető, shaver farm, color, maszter és sárga hús fajtákból. Ár megegyezés szerint. Urbán, Jász-apáti. Tel.: (06-57) 440-917, (06-30) 3387-191. (Jász-Nagykun-Szolnok megye)

GÉP-BERENDEZÉS

Villanypásztor eladó 12 és 220 Voltos postai utánvétellel is, 18 ezer Ft-tól. Tel.: (06-30) 937-8980, (06-70) 429-1414. (Nógrád megye)

Gázágúgy madár- és vadriasztásra több típusban rendelhetők közvetlenül a gyártótól. Tel.: (06-30) 250-0436.

Villanypásztorok, bivalyerősök, profik! Kocsis mérnök, www.pulivillanypasztorok.hu Tel.: (06-30) 9470-954.

Villanypásztorok eladók, gyártótól. Akkumulátoros, és hálózati üzemi villanypásztorok eladók tanúsítvánnyal, garanciával, 4 Joule, és 8,1 Joule tárolt energiaszinttel. Ár 22 000, illetve 32 000 forint. Tel.: (06-30) 359-7998. (Pest megye)

Nyúl-taposórácsot a gyártótól. DELTOP Kft. Tatabánya. Tel.: (06-34) 316-326.

VEGYES

Kukoricadara CGF nedves, illetve száraz formában, ömlesztve, telephelyre szállítva eladó, minimum 12 tonnától. www.cgf.hu Tel.: (06-30) 985-2111.

Galamb és baromfi lábgyűrűk készítését vállalom. Szolcsánszky László. Tel.: (06-1) 263-2038. szolcsanszky.l@gmail.com

Kötelek: Ipari és mezőgazdasági köteleket rendeljen meg közvetlenül a gyártótól! Domokos Sándor, kötélgyártó. 5520 Szeghalom, Széchenyi u. 97. E-mail: dosankotel@freemail.hu Tel.: (06-20) 479-7787, (06-30) 945-6384.

INGATLAN

Lovastanya közműhálózattal a Balaton-felvidéken eladó. Tapolcától 10 km-re 5 ha-on. Tel.: (06-30) 244-0093.

HIRDETÉSMEGRENDELÉS

Megrendelem a következő hirdetés közlését:

A hirdetés szövege:

.....

.....

.....

..... Tel:.....

Megye (ingyenesen közöljük):..... A megjelenés kért ideje:.....

A megrendelő címe, ahová a befizetési lapot küldhetjük:

Név:

Lakcím: □□□□.....

Vállalkozói adószáma:

Aláírás

Az apróhirdetések ára szavanként 370 Ft + 27% áfa, a keretes hirdetés hasábmilliméterenként 680 Ft + 27% áfa.

A hirdetésmegrendelést jól olvashatóan, nyomtatott betűkkel a szerkesztőség címére küldjük,

A KÉRT MEGJELENÉST MEGELŐZŐ HÓNAP 20-ÁIG.

Címünk: Kistermelők Lapja, 1591 Budapest, Pf.: 294. E-mail: szerkesztoseg@kistermeloklapja.hu

Fizessen elő most!

Méhészet – Magyarország legolvasottabb méhész szaklapja

Olvassa be a QR kódot és fizessen elő kényelmesen, online!

Megrendelőlap

Megrendelem a **Méhészet** című havilapot
..... példányban az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Megrendelő címe:

Számlázási név:

Számlázási cím:

Időtartam: 1 évre 5 340 Ft
 1/2 évre 2 670 Ft

Fizetés módja: csekk
 átutalás

..... aláírás

A lap megrendelhető a megrendelőlap visszaküldésével a Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2. címre, vagy a hírportálunkon a <http://magyarmezogazdasag.hu/lapcsoport> weboldalon, valamint előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, a www.posta.hu webshopban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, és telefonon a 06-1-767-8262 számon. A Magyar Mezőgazdaság Kft. az adatok gyűjtésekor, feldolgozásakor a 2011. évi CXII. törvény alapján jár el.

Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Tel.: 06-1-470-0411, Fax: 06-1-470-0410
E-mail: titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu
Web: www.magyarmezogazdasag.hu

A jó palánta titka

Lehet, hogy hó borítja éppen a tájat, de az előrelátó kertész már tervez. Álmodozik a frissen szedett kocktelparadicsomokról, a fejes saláta harsanó leveléről, vagy akár egy jó kovászos uborkáról. A kérdés, hogy mit termesszünk. A legkézenfekvőbb válasz: amit szeretnénk, azonban érdemes figyelembe venni a lehetőségeinket, adottságainkat, és összegezni a korábbi években szerzett tapasztalatainkat. Egy rövid útmutatóval szeretném most segíteni a kezdeti lépéseket.

Az öldségtermesztés kulcsa a szaporítóanyag! Nagy érték, drága portéka, meg kell fontolni, hogy melyet használjunk. Választhatjuk a házi fogású vetőmagot, de vásárolhatunk is. A vetőmag bizalmi cikk, én elsődlegesen a hatóságilag ellenőrzött, megbízható helyről származó, gazdaboltban vásárolt mag híve vagyok. Egyetlen esetben azonban a házilag magfogást részesítem előnyben: a tájfajták, hagyományörző fajták esetében. A régi fajták hosszú idő alatt, természetes kiválasztódás útján alakultak ki. Termőhelyükön kiválóan alkalmazkodtak a helyi életkörülményekhez. (Ilyenek pl.: a Cecei paprika, a Pákozdi paradicsom, a Makói hagyma.) Természetesen a saját magfogás olcsóbb opciónak tűnik, de csak öntermékenyülő, konstans fajtáknál, melyek örökítőanyaga évről évre változatlan marad. (Ilyenek pl.: a Fehérozón paprika, a Kecskeméti jubileum paradicsom). Keresztezéses nemesítés útján előállított fajtákból – a csomagoláson a fajtanév utáni „F” jelölés utal rá – nem érdemes magot fogni, mert az utódnemzedék már nem lesz egységes, széthasad.

A vetőmagvak néhány értékmérő és értékmeghatározó tulajdonságának ismerete hasznos lehet számunkra. Az ezermagtömeg

segít a vásárolandó vetőmagmennyiség meghatározásában. A zöldségvények közül a legapróbb magja a zellernek van (0,4-0,5 g ezer szem magnak a tömege). Szintén igen apró magvúak – 0,8-1,5 g ezermagtömegűek – a metélőhagyma, a sóska, a petrezselyem és a salátafélék is. Megfigyeltem, hogy a magméret egy fajon belül, a fajták terméseinek méretével általában szoros összefüggést mutat. A paradicsom ezermagtömege a „nagyköny” szerint 2,5-3 g. A gyakorlatban azonban egy-egy kocktelparadicsom-fajta – pl.: Sárga körte, Birikino F1 – magja a 2 grammot sem éri el. A paprikaféléknél a chili ezermagtömege 4-5 g körül alakul, míg egy paradicsomalakú fajtáé akár 11 g is lehet.

Az ideális körülmények között tárolt vetőmagvak sem őrzik meg korlátlan ideig a csírázókéességüket. Nem érdemes foglalkozni a metélőhagyma, a pasztinák, a rebarbara és a fekete gyökér magjával, ha 1 évesnél régebbi.

Bemutatok néhány praktikat, vetés előtti magkezelési eljárást, melyek a mindennapok

során hasznosak lehetnek. A csávázás a mag védelmét szolgálja. A felületén lévő, esetleg megtapadt kártevők, kórokozók – különös tekintettel gombák és vírusok – elpusztítására irányul. A drázsírozás során az apró, szabálytalan alakú magvakat a könnyebb vethetőség céljából nagyobb méretűvé, szabályosabbá (gömb) alakítják. Ehhez növényvédő szereket és stimuláló anyagokat tartalmazó bevonatot használnak. Ez a száraz állapotban szilárd burkolóanyag megnedvesítve elbomlik. Bomlás közben segíti a mag egyenletes, gyors és egészséges csírázását. A koptatás fogalma a paradicsom- és a sárgarépmagokról juthat az eszünkbe, melyek magjának a felületén lévő szőrök, kapaszkodók sok esetben nehezítik a szemenkénti vetést. A káposztafélék magjának esetében sokszor feltüntetik a tasakon a méret szerinti osztályozottságot is. Általában minél nagyobb egyegy fajon, fajtán belül a mag átmérője, annál jobb csírázási eréllyel rendelkezik. A dinnyefélék és a hüvelyesek (bab, borsó) magjának előáztatása több évszázados hagyomány. Házilagosan is könnyen kivitelezhető, lényege, hogy a magot közvetlen az elvetése előtt langyos vízben, 4-12 óráig duzzasztjuk. Előcsíráztatást is végezhetünk, elsősorban a nehezen csírázó, talajban hosszú ideig elfekvő, víz- és melegigényes fajoknál (pl.: chilipaprikák). A duzzadt magokat ilyenkor a hőigé-

nyüknek megfelelő hőmérsékleten, nyirkosan tartják mindaddig, míg a gyököcske megjelenik. A csírázásnak indult magot azonban késlekedés nélkül vetni kell; ellenkező esetben a gyököcske megnyúlik, sérülékeny lesz.

A vetőmag egy kincs, mely önállóan képes új generációk létrehozására.

Kis Krisztiánné

Teljes hazai kínálat

Magyarország, sőt, Közép-Európa legnagyobb ököpiaca található Budapesten, a XII. kerületben, a MOM Kulturális Központ mellett. A kínálat igen nagy: zöldség és gyümölcs, tej, túró, tejföl, sajt, méz, füstölt- és tökehús, valamint feldolgozott húсарu, lekvár, ivólé, csíra, import csomagolt biotermék, száraz-élelmiszer, savanyúság, továbbá minimális mennyiségben kozmetikum és kézműves termék is kapható. Csak olyan élelmiszer árusítható, amely érvényes tanúsítvánnyal rendelkező, ökológiai gazdálkodásból származik.

„Ézért a hírnévért, hitelességért meg is kell dolgozni” – mondja Szalkai Gergely, a piac menedzsere. A termékeket a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. ellenőrzi próbavásárlásokkal és előre bejelentett vizsgálatokkal. Decemberben 70 árus volt a piacon, de nyáron a gyümölcs-, zöldségszezonban általában száz stand várja

a vásárlókat. A statisztika viszont azt mutatja, hogy folyamatosan csökken a vásárlók száma. Szalkai Gergely szerint új jelenség, hogy itt a tehetősebb budai környéken lakóknak is számít már, hogy éppen hónap eleje vagy vége van. Ez azért is meglepő, mert 2011-ben éppen a komoly vásárlóerő miatt költözött a piac a XII. kerületbe.

A vásárlók abból a szempontból mindenképpen tudatosak, hogy feleslegesen egy forintot sem adnak ki, de ez nem csoda, ha az ember a három-négyszeres árat nézi. „Ez már majdnem a nyugat-európai ár-színvonal” – erősít rá a tapasztalatra a menedzser. A vevők között sok olyan van, aki valamilyen okból – leginkább egy betegség

A gyűrűfűi ökofaluban, a Tündérmajorban állítja elő bio kecsketejből a különféle sajtjait Kulcsár András. Ehhez pedig az

kell, hogy az állat, a legelő és a takarmány is bionak legyen minősítve. Semmi műtrágya, semmi permetezés – foglalta

össze a lényegét a gazda, aki azt is elárulta, hogy a biokecskéknak a szokottnál nagyobb az élőhelyük. A bioállat nem kaphat oltást a betegségek megelőzése érdekében, antibiotikumot pedig csak életmentés céljából adhatnak neki. Kulcsárék olyan régen kezdtek gazdálkodni, hogy akkor még nem ismerték a biot Magyarországon, majd amikor megalakult a Biokultúra Egyesület, akkor azonnal csatlakoztak hozzá. Mindez nem jelentett nagy változást a számukra, mert ők mindig is biogazdálkodást folytattak, csak a mai minősítési rendszer nélkül. Eltérően a növénytermesztéssel, náluk nincs szükség a szokottnál több élőmunkára, viszont a biotakarmány, amit nem tudnak megtermelni, sokba kerül. Érdekes, hogy ez a nagyjából 30 százalékos árkülönbség nem érzékelhető a sajt árában, mert „ennyiért adjuk, és slussz” – avatott be a major üzletpolitikájába Kulcsár András.

A csíra élő „szuperélelmiszer”, amiből egy csipetnyi annyi enzimet tartalmaz, mint egy egész ládányi retek, hagyma vagy más zöldség, de van benne sok vitamin, ásványi és tápanyag is. A retek a gyomor- és ízületi bántalmakra ajánlott, a hagyma annyi antibiotikumot tartalmaz, hogy szinte nem tud megromlani a dobozában, a lucerna és a vöröshere pedig leoldja az érfalról a lerakódást. Az ezeket az apró csodákat termelő családi vállalkozás, a Bioháló 1998-ban indult, miután *Németh Attila* édesanyja Új-Zélandon járt, és megismerte a csírákat. Magyarországon először Némethék kezdtek ezekkel a magokkal foglalkozni. Attila és a párja 2015-ben vette át a stafétabotot, és rögtön újítani, kísérletezni kezdtek, már csak azért is, mert a csíra az utóbbi években az igényes éttermek étlapján is megjelent. Viszont a gyógycsíra továbbra is megmaradt a kínálatban, sőt, a mostani járványos időkben ebből még több fogy, mint korábban.

Csak olyan magot vesznek – zömmel az Európai Unióból –, ami valóban bio, azaz nem érte vegyszer, és amit ellenőrzött körülmények között állítottak elő. A munka során le kell mondani a növényvédő szerekkel való permetezésről, mert így az emberre káros anyagok nem tudnak felszívódni és raktározódni a csírában. A biogazdaságban kézzel szedik le a kukacot, bogarat a növényről, illetve kapálva gyomtalanítják a sorokat, de azért van-

nak olyan szerek, amelyeket lehet használni a termesztés során, hiszen ezek után semmilyen káros anyag nem marad a földben és a termésben. Az előállítás különleges körülményei igencsak megrádják a termelést, de bármennyibe is kerül az így készült ételkészítés, a tudatos vevők szerint érdemes erre költeni.

- miatt – megváltoztatta az életvitelét, és sok az olyan szülő is, aki szinte bármit megadna a szintetikus szereket nem tartalmazó élel-
- miszerért. Az a baj a menedzser szerint, hogy a magyar emberek többsége nem foglalkozik a megelőzéssel, és csak akkor fordulunk az egészséges termékek irányába, amikor már betegek vagyunk.

összeállította: MM-BZS

RÁGCSÁLÓRIASZTÓK

Szabaduljon meg hívatlan vendégeitől!

- egér, patkány
- nyest, görény
- bolha, kullancs
- galamb, seregély
- vakond
- pele

Forel Elektronikai Kft.
2800 Tatabánya, Kossuth Lajos u. 30.
Tel./Fax: +36 34 316 673
E-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu • www.ragcsaloriaszto.hu

KEZET SZORÍT	VILÁGOT ... UTAZIK	A FÜGGŐ-LEGES TENGYELY JELE	BECÉZETT ADRIENN	MUTATÓ-SZÖCSKA	HEGY-TETŐI	KELETI FÉRFINEV	SÁTOR-NYILÁSI	SÁNTA, RÓVIDEN	HEVES VITA
MEG-FEJTÉS, 1.									Ú
LIBA MONDJÁ		RÓMAI 501			... KEZDVE, EZENTUL ... KROGER, T. MANN MÜVE				
MILLI-MÉTER, RÓVIDEN	SZÉTZÚZ LOVÁT VASAL			TÁBOR-NYITÓ! POSTA-FIÓK, RÓV.		... VENTURA J. CARREY SZEREPE A MORZE 'M' BETŰ			
	HÍRADÁS, TUDÓSI-TÁS FÉL PONT!						KÉTES! ... RÁBY, JÓKAI MÓR REGENYE		
KESERŰ GÜNY			FŐNÉV, RÓVIDEN VÁREPÍTŐ VIZIÁLLAT			ÉRTÉKET FELTŰNTET KENYÉR-HEJ!			
VINCENT VAN ... HOLLAND FESZTŐ V.				BESOROL REVÜ-SZÍNHÁZ					NORVÉG AUTÓJEL
A NYOMÁS JELE BELSŐ SZERVÜNK	BETŰT, JELET VÉS								
SZAPORÁN BESZÉL	POÉNT ELŐRE ELMOND	INKÁBB A MÁSIK	TÁVIRÁSI JELBECÉ 'ATOMVÁ-ROSUNK'	TRIPLÁN: TÁRSAS-TÁNC	SAV IGÉJE KELET, RÓVIDEN				
MEG-FEJTÉS, 3.					KETTŐZVE: PESZTRA SALT ... CITY				
ERŐ-TELJES TILTAKO-ZÁS						LÁBVÉGI KIBÚJIK A TOJÁS-BÓL			
RENDE-ZETT CSŐPORT				AJAK EGYENMŰI TÉRFOGAT, RÓVIDEN	KÖZSÉG MÓR MELLETT KALUM, FLUOR VJ.				
GALLYFA				SÁRCÁS-BARNA KÖR KÖZEPE!					
				MEG-FEJTÉS, 4.					

www.spuri.hu

Szonikus madárriasztó

A szonikus madárriasztó környezetbarát módon tartja távol a madarakat előre rögzített természetes hangokkal, ragadozó madarak hangjával, valamint pisztoly lövés hangjával. Így egy veszély zóna jön létre a madarak számára, ahol a populáció drasztikusan csökken. Fő alkalmazási területek: mezőgazdasági tárolók, raktárak, eröművek, repülőterek, stb.

Forel Elektronikai Kft.,
2800 Tatabánya, Kossuth Lajos u. 30.
Tel./Fax: +36 34 316 673, e-mail: spuri@spuri.hu

„A hipplológia, geológia sem ismeretlenek a nép előtt. A csikó leendő termetét aszerint méri meg zsinórral, hogy amilyen hosszú az első lába bokájától kezdve a lapockáig, ... (megfejtés). Ha a boka a patától messze esik, akkor vége annak, sohasem lesz belőle jó futó; ha ellenben e testrésze módos és vékony, meg fogja állani a sarat.” A rejtvény fősoraiban Mikszáth Kálmán *Népies észjárás a tudományban* című karcolatából vett idézetet rejtettük el. A megfejtést nyílt levelezőlapon vagy e-mailben is elküldhetik a szerkesztoseg@kistermeloklapja.hu címre. Kérjük a levelezőlapon vagy az e-mail tárgy sorában jelezzék: „REJTVÉNY”. A helyes megfejtést beküldők között egy rágcsáló-riasztót sorsolunk ki. Címünk: **Kistermelők Lapja, 1591 Budapest, Pf.: 294.** Beküldési határidő **2021. január 25.** Decemberi megfejtésünk: „... hurka, kolbász, májas, véres, illik annak, aki éhes.” A Forel Kft. rágcsálóriasztóját *Varga Tibor*, budapesti rejtvényfejtőnk nyerte.

KERÍTÉS VAGY TETŐ LEGYEN FELÚJÍTVA? MINDKETTŐ!

VÁLASZD A METÁL-SHEET KFT. MINŐSÉGI ALAPANYAGAIT!

OTTHON FELÚJÍTÁSI
TÁMOGATÁS 2021

KÉRJ AJÁNLATOT!

Kezd el az új évet házfelújítással!

Az állami támogatások igényléséhez egyeztess kiviteleződdel és kérjétek ajánlatot a szükséges alapanyagokra cégünktől. Tájékozódj online a további részletek felől. www.metal-sheet.hu

Garázs szendvicspanelből? Elő tető vagy terasz trapézlemezből? Tetőfelújítás cserepeslemezből? Kerítés csere famintás kerítéselemekből? Mindegyikre érvényes lesz az új támogatás!

- Minden anyagbeszerzést és munkadíjat számlával kell igazolni, és a munkálatok elvégzéséhez szerződést kell kötni a szakemberekkel. **Fele-fele arányban számolható el az anyagköltség és a munkadíj az állami támogatás igénybevételénél.** Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy egy egy másfél milliós munkadíj elszámolásához legalább ugyanennyi anyagköltség számlával való alátámasztására van szükség.
- Igényelhető a következőkre: kerítés építése, tető cseréje, felújítása, szigetelése, terasz, előtető építése, gépjárműtároló építése vagy nyitott gépkocsibeálló kialakítása, a lakással azonos ingatlan-nyilvántartási helyrajzi számon található épület, nem lakás céljára szolgáló helyiség (így különösen: nyári konyha, mosókonyha, tároló) felújítása...

Kérj ajánlatot még ma!

Vajna Péter

vajna.peter@metal-sheet.hu

+36 30 016 7506

Tóth Szeverin

toth.szeverin@metal-sheet.hu

+36 30 842 6855

Még több információ: www.metal-sheet.hu

Állattenyésztés, technológiai újdonságok, helyi termékek?

A Kistermelők Lapja havilapban **választ talál** mindenre.

Válasszon kiadványainkból!

Lap neve	digitális lap ár/év	nyomtatott lap ár/év
Magyar Mezőgazdaság	18 000 Ft	25 740 Ft
Kertészet és Szőlészet	16 000 Ft	22 920 Ft
Kistermelők Lapja	3 525 Ft	5 100 Ft
Méhészet	3 725 Ft	5 340 Ft
Kertbarát Magazin	2 785 Ft	3 990 Ft
Kerti Kalendárium	2 840 Ft	4 100 Ft
Pegazus	5 800 Ft	8 340 Ft
Borászati Füzetek	-	8 400 Ft

Fizessen elő most!

www.magyarmezogazdasag.hu

elofizetes@magyarmezogazdasag.hu

+36-1-767-8262

az ország bármely postáján

